שאלה א שאלה אשה שנתגרשה בעיר א' מאישה ואחר הגירושין הלכה לדרכה כי אמרה אלכה ואשובה לבית אבי ובדרך נתחברה לאיש א' בליעל שהיה נשוי אשה במקום א' והכרה האיש ההוא להוליכה והלכו מעיר לעיר ונתעכבו' היינו ואח"כ חזרה עם האיש ההוא לעיר שהיתה נשואה בתחלה ונתאכסנו כ"א אצל ב"ה אחר ולא נתייחדו כלל בלילה כ"א רק העידו שראו אותם אוכלים ביחד בחדר ביום פעם או פעמיי' ודברו ביחד דהיינו שבא ביום ממלון שלו לבית ההקדש ששם היה מלונה ואכל עמה בחדר פירות וכיוצא וכששאלוה ממי היא מעוברת אמרה מפלוני זה כי הוא בעלי והחזיקוהו שהוא בעלה וביום ג' ברח מעמה וחזר אצל אשתו והיא ברחה אחריו עד שלבסוף גלתה בפני קצת נשים שאינו בעלה רק אמרה כן כי נתביישה' לומר שנתעברה ממנו בזנות גם אח"כ לקחה כתי' מהרב והקהל שכתבו לב"ד שבעיר הבליעל זה שיכפוהו שיבא אליה לדור עמה או יתן לה מזונות וסיוע להולד שיש לו ממנו אח"כ מת ולדה שממנו והשכירה עצמה למינקת ותמיד היתה מספרת בפני נשים שאינה נשואה לו רק נתעברה בזנות · והנה כמו שנה או שנתיים אחרי זה עמדה ונשאת לאיש בלא רשות ב"ד וכשנודע הדבר לרב שבעיר שאל אחריה והשיבה שמעולם לא נשאת לה בליעל ולא לקחה הכתי' מאתנו רק כדי לכופו שיתן לה סיוע לגדל הולד כי שיתה אותה תמיד באמרו שישאנה ולכן כתבה שיכופו אותו לבא אצלה לדור עמה כי היתה דעתה שכשיבא התבעני' לב"ד שיתן לה סיוע או יקח הולד אצלו ובעוד שיצא הקול בעיר באו אנשים ונשים הרבה והגידו שבעיר א' מקום שהיו אלו הבעדים שם יצא קול פעם א' איך שאיש הנ"ל נשא אשה הנ"ל וגם העיד א' שהוא היה במקום א' ובאו לשם איש ואשה הנ"ל בחזקת איש ואשתו ונתייחדו ביחד בלילה ששכבו בחדר א' שם וכל העם לא עלתה דעתם על ד"א רק שהם איש ואשתו עתה יורנו מורי צדק מה דינה של אשה זו אי מותרת לבעלה שנשאת לו עתה או לא גם באו כתבים ממקום א' כתבו בזה הלשון פלוני ואשתו היו בכאן בימי הפורים :

אמר הכותב כאשר הצעתי שאלה הנ"ל היו הדברים באמת ומה שהוגד לי שכתוב בכתי' השאלה של הגאון שהגידו יצאי איך שבכל מקום שהלכו היו בחזקת איש ואשתו ובאו לאמשטרדם כו' ע"ז לא היו עדים מעולי' רק האנשי' ונשים הנ"ל הגידו שהקול יצא כך כמ"ש בשאלה ונאמן עלי הדין הכותב השאלה בעצמו כי הוא לא היה פה בשעת מעשה וע"פ כתב מה שכתי' וידוע הוא שאין עדים ע"ז כלל כ"א קול דברי' ואמרתי להודיע זאת למען אשר מי שירצה להשיב לא יבנה יסוד ע"ז ולא יהיה עמלו לריק · ע"כ :

תשובה אשה זו צריכי תלמוד גדול כי יש בהסתירות' סירי סבוכין חבנו לה יחדיו · ראשונ' צריך לבאר אם היא נאמני' כיון שאמרי בתחלי' נשואה אני לו ומה ביחוד שהזכירה למי היא נשואה · הבי אי לא חיישי' לקדושין כיון שנתייחדה עמו בפני עדים כמה פעמים · הגי אי חיישי' לחזקי כיון שנתחזקי' בעירה בתחלי' שהוי בעלה וגם ע"פ השמועה ששמענו נתחזקי' בעיר אחרת בחזקת נשואה אי כה"ג מקרי חזקה לענין סקילה ומלקות כדקי"ל סוקלין ושורפין על החזקו' ונבארים א' א': תחלי' נלך דבורה שאמרי' א"א אני הן אמת כי אמחז"ל פ"ב דכתובו' אמרי' א"א אני וחזרה ואמרה פנויה אני נאמנת ופריך והא שוי' נפשי' חתיכה דאיסורא ומשני כגון דנתנה אמתלא לדבריה ותניא נמי הכי אמרה א"א כו' ואם נתני אמתלא לדבריה נאמנת אך צ"ע דיש לחלק דשאני התם דליכא כ"א דבור בעלמי' על איזה דבלתי כההו' עובדא דמייתי התם באשה גדולה בנוי שאמרי לבני אדם מקודשת אני וחזרה אח"כ ואמרה פנויה אני · אבל זו שנתייחדה עמו תמיד ע"פ הקול ששמענו גם היתה מעוברי' ובאה עמו ואמרה שממנו היא מעוברי' והוא בעלה מאן לימא לן דמהימנא כיון שיש רגלים לדבר · ולכאורה יש ראיי' לדבר דרגלים לדבר שאני מהא דאמרי' פ"ב בתרא דנדרי' גבי שלש נשי' דאמרי' טמאה אני לך תביא ראיי' לדבריה דחיישי' שנתנה עיניה באחר ובגמ' מייתי עובדי' בההוא נואף דעל לגבי אתתא עד אתתא שריא דאם איתי' דעבד איסורא ארכוסי הוי מרכס גם עובדא אחריכא דאם איתא דעבד איסורי' ניחא ליה דליכול ולימות וכתבו התוס' פי' אע"ם דף ס"ג ד"ה אבל לכאורה הכי עובדי' מיירי באומרת טמאה א"ל דאל"ה ל"ל טעמי דארכוסי או ניחא ליה דלימות דמשמע הא לאו הכי אסורה הא אין אשה נאסרת על בעלה בסתירה אלא בקינוי וסתירה · ואח"כ הקשו דלהימנא במיגו דמאים עלי כו' ותרצו דלא מיירי באומרת טא"ל ואתתא שריא פי' לבועל כו' וכ"כ דבאומרת טמאה א"ל אין נראה לסתירה וטעם דארכוסי הוי מרכס כיון דשוי' נפשי' חד"א עכ"ל וא"כ קשיא מאי לדבריה' הא משנה שלמה היא דהאומרת טא"ל חיישי' שמא עיני' נתנה כו' ותביא ראיה לדבריה ואמאי לא אמרי' דשוי' נפשה חד"א אלא ש"מ כיון דאיכא רגליי' לדבר שמצאו נואף בחדרה ומקתתי' לזנות עמה בכרם והיא לא צעקה כמ"ש התוס' שם ס"ל לתוס' דכה"ג גרע טפי וכל זה כתי' בפסקי מהרא"י ז"ל סי' רכ"ב אלא שקיצר קצת והוא ז"ל כתב זאת על דברי התוספות דיבמות פ"ב ושם אוקמי' להכי עובדי' באומרת טא"ל והקשו ג"כ והא שוי' נפשי' חד"א ותירצו דראו חכמים דכה"ג רוב נשים משקרות כו' ע"כ ודקדק הרב גם מפו' אלו דע"כ רג"ל שאני דאל"כ למה לא הקשו קושי' זו אמתני' · אח"כ כמה ימים דרך מקרה ראיתי בספ' שחבר הגאון מהר"ר שמואל אידלי' ז"ל שהקשי' קושי' זו והניחה בקושיא ולא ראה הרב פסקי מהרא"י הנ"ל · ואין להקשות דאדרבה משם ראיי' איפכי כיון דהתוס' מקשי' קושי' חד"א דוקא על רגלים לדבר משמע דבלא רג"ל לא אמרי' כלל דשויא נפשי' חד"א א"כ הא דמקשי' תלמודא הכי והא שוי' אנפשי' חד"א ע"כ מיירי נמי בדאיכא רג"ל דס"ל לתלמודי' דמתני' קתני נאמנת משמע אפי' דאיכא רג"ל ואפ"ה משני כגון שנתנה אמתלא מוכח דאפי' ברג"ל באמתלא נאמנת י"ל דודאי דוחק גדול הוא להעמיד מתניתי' ברג"ל דאין זה זכר במתניתין וברור הוא בכמה דוכתי דבדבור בעלמא שוי' איניש חד"א

אנפשי' אך בטמאה א"ל ס"ל לתוי' דבדבור בעלמי' ראו חכמי' דנשים משקרות שנתקלקלו הנשי' נגד בעליהן ונותנין עיניהם באחר אבל בדאיכי רג"ל ק' לסו דלאו נאמני' דמשקרות כיון דאיכי רג"ל וע"כ פליגי התוס' דפ' אע"ם אתוס' דיבמו' כמ"ש בפסקי' הנ"ל אבל היכא דלא שייך לומר דמשקרו' דלא שייך בזה שנתני' עיניה באח' אפי' בדבו' בעלמ' שוי' נפשי' חד"א מ"מ רג"ל גרע טפי וא"כ מאן לימ' דמהני בזה אמתלא כיון דנראה הדבר אמת · ועוד ראיי' יותר ברורה מהא דמתרצי התו' אח"כ וע"ל דהתם מיירי כגון שבתחלה שתקה כששאלוה ואח"כ אמרה דאינה טמאה ונותנת טעם על שתיקותה ע"כ · וא"כ קשיא למה לסו לתוי' לאוקמי בהם ממה דהוי ס"ל בקושי' דמיירי באומרת טא"ל נוקמא כי קושייתם דמיירי שאמרה מעיקרא טא"ל וחזרה בה ונתנה טעם לדבריה למה אמרה וכי ס"ד דליכא טעם בעולם למה אמרה כן והלא בכל הדברים בעולם נוכל נמצא אמתלא שאמרה כן להקניטו מפני שעשה לה כך וכך או אמרתי כך שלא תטרידני לשיות עמי כי לא היה בי כח עכשיו לשמש כדאמרי' במתני' דפ"ב דכתובו' שכתי' לעיל גבי טמאה אני וחזרה ואמרה טהורה אני וכיוצא בזה אמתלאות רבות וכן מוכח בהרא"ש דאיכי' אמתלאות אפי' בכה"ג וכמ"ש לקמן ולמה כתבו דרך אחר אלא ש"מ דס"ל לתוי' דגם כה"ג אמרי' שוי' נפשה חד"א ולא מהימני אפי' באמתלי' כיון דאיכא רג"ל שזינתה · ואין לתרץ דהתם שאני כיון דהוי ס"ל לתוי' דאם אמרה טא"ל נאמנת משום מיגו דמאיס א"כ לא מהני שוב אמתלא דע"כ לא מהני אמתלא אלא לענין דלא אמרי' דשוי' נפשי' חד"א דאמרי' לא נעשית חד"א משום אמתלא לא אמרה כן והתם אי לאו שוי' נפשי' לא היתה נאמנת לגבי בעלה אלא משום דשוי' נפשה אמרי' לה והלכך אי איכא אמתלא נאמנת לחזור כגון מקודשת אני דלאפסי' א"ל משו' דשוי' נפשי' כו' אם קידשי' אחר לא היתי' מהימני' בדיבורי' לאסרה על אותו שקדשה אלא משום שוי' נפשי' כו' אסורה אבל היכא דמהימנא במיגו אפי' לגבי אחרים ה"ל כמו שעדי' מעידי' עליה ולא מהני אמתלא ולכן פירשו דמיירי בשתקה דהתם ודאי כיון דלא אמרה כלום נאמנת ליתן טעם על שתיקותי' ותדע דהא אי הוי מוקמי' לה הכי הוי קשי' דא"כ למה היא אסורה אי הוי מרכס הא אין אוסרי' על היחוד ואי משום דאמרה טא"ל הא נתנה אמתלא אלא ע"כ היינו צ"ל כיון דאיכא תרתי לריעותי' דמרכס וגם אמרה טא"ל מתחלה היתי' נאמנת וכיון שהיתה נאמנת שוב לא מהני אמתלא א"כ ה"ה בלא מרכס כיון דנאמנת במיגו לא מהני אמתלא · דז"א שהרי באומרת טא"ל מתחלה נדה וחזרה ואמרה טהורה אני נאמני' באמתלי' אע"ג דכל הנשי' נאמנת לומר לבעליהן נדה אני דוספרה לה אמר רחמנ' דהתורה האמינתן ואם נאמנת לומר נטהרתי ואע"ג דהיתה ודאי נדה כ"ש דנאמנת לטומאה ופשוט הוא ואעפ"כ מהני אמתלא אלא ע"כ צ"ל דמרכס שאני דהוי כמו שיש עדים שזינתה כיון שהיא מודה ג"כ שזינתה וא"כ יש ראיי' מדברי התו' דרג"ל שאני · אבל מצאתי בדברי הרא"ש ז"ל פ"ב דיבמות שפלפל ג"כ בהכי עובדי' דנדרים ואוקמינהו באומרת טא"ל והקשי' ג"כ ז"ל ואל תתמה היאך מתירי' אותי' לבעלה הא שויה לנפשי' חד"א כו' וי"ל דלפי שראו חכמים קלקול הדורות שנתנו הנשים עיניהן באחר כו' וכה"ג אמרי התם בשלמי' כדרי' אמרה לבעלה טא"ל א"כ שמא אוכלת בתרומה שלא תוציא לעז על בניה מיהו אפשר לומר דהתם איירי בחוזרת בה ונתנה אמתלא לדבריה עכ"ל הרי מבואר דאפי' ברג"ל נאמנת בנותנת אמתלא דע"כ צ"ל הכי דאי ס"ד דהרא"ש מיירי בדליכא רג"ל ע"כ מאי מייתי ראיי' מרב ששת הא התם בדליכא רג"ל מיירי דהא אמתני' קאי בעי' זו דתנן האומרת טא"ל אינה נאמנת לגבי בעלה וקמבעיי' אי לאסור נפשי' מתרומה מהימני' או לא כמ"ש שם הרא"ש ז"ל בעצמו והר"ן ז"ל ופשוט הוא דאין שם זכר דרג"ל אלא ש"מ דהרא"ש אין מחלק בין רג"ל לדבור בעלמא וזו תשובה על הרב מהרא"י ז"ל דע"כ הרא"ש אינו מחלק בכך דא"כ אינו מביא ראיי' של כלום והוא ז"ל הביא דברי הרא"ש וכתב דלא ק' להרא"ש אמתני' אלא היכא דאיכא רג"ל וזה אינו · ולע"ד דס"ל למהרא"י כיון דמהכי עובדא מוכח דאפי' היכא דאיכא רג"ל לא אמרינן דשויא אנפשה חד"א א"כ לס"ז מיירי מתני' אפי' היכא דאיכא רג"ל אלא דלא קשה ליה להרא"ש ממתניתי' דהוי דאיכן דילמא מתני' מיירי בלא רג"ל אבל מהכי עובדא מוכח דמתני' מיירי בכל גווני א"כ גם רב ששת מיירי בכל גונא דהא אבעי' קאי אמתני' כמ"ש ולכן הקשה שפיר כללו ס"ד דמהרא"ש מוכח בהדיא דאפילו ברג"ל אם נותנת אמתלא נאמנת וגדולה מזאת מוכח קצת מדברי הרא"ש דאפי' אי הוה מרכס אתתא שריא בנותנת אמתלא דאל"כ מנ"ל להרא"ש לומר דהכי עובדא מיירי באומרת טא"ל ושריא אי לא מרכס משום דמשקרת דלמא גם הכי עובדי' מיירי שאמרה בתחלה טא"ל וחזרה ונתנה אמתלא אלא ש"מ דס"ל דבנותנת אמתל' אפי' אי מרכס שריא · והיה אפשר לומר דהרא"ש קאי בזאת על הכי עובדי' ג"כ אלא דליסני' דהתם לא משמע הכי דהא מהא איירי והל"ל מיהו אפשר דמיירי כו' ועוד דליסני' דמיהו לא אתי שפיר דבשלמי' אם הי' כוונתו לאשמועי' דבאומרת טא"ל לא שויה נפשה חד"א והיה מביא ראיה מהכי עובדא א"ש ליסנא דמיהו ר"ל דיש לדחות דאין ראיה משם אבל השתא דלא אתי הרא"ש כלל להאי דינא אלא דשקיל וטרי דאין להביא ראיה מהכי עובדא לאוסריי' על היחוד די"ל דהתם באומרי' טא"ל ומקשי' לנפשי' ואל תתמה והא שוי' נפשה כו' ומתרץ דמשקרות כו' וא"כ לא נחית להאי דינא א"כ מהו לשון מיהו דקאמר הל"ל ועי"ל דמיירי כו' אלא ש"מ דלאפוקי' נדרים אמלתי' דר"ש קאי דמייתי ראיה מינה דרוב נשים משקרות כה"ג וא"כ איכא לאוקמא להכי עובדי' בטא"ל וע"ז כתי' מיהו יש לדחות דלעולם כי שוי' נפשי' חד"א לא אמרינן דמשקרות ואם כן ליכא לאוקמא להכי עובדא בטא"ל ומ"מ אין ראיי' דר"ש מיירי באמתלא אם כן מוכח דאע"ג דאיכא רג"ל והדברים נראי' אמת אם נותנת אמתלא נאמנת · ועוד דאין נראה בנדון דידן כ"כ רג"ל דשכיחי בעו"ה פרוצות מזנו' ותולות שהן בעליהן ועוברות ממקום למקום למען ירחמו עליהם ואין זה

אומרי'

www.daat.ac.il * דעת - אתר לימודי יהדות ורוח

אומרי׳ דמוכח לאסרה על בעלה הכי ואצ״ל להוציאה ממנו · עכ״פ שאין לאסרה
מה״ט ובודאי אמתלאה גרועה היא מה שהיא אומרת ואין להאריך בזה ·
ואע״ג דהזכירה למי נתקדשת וכבר כתב הרא״ש ז״ל הביאו הב״י סימן מ״ז
דאם אומרת לפלו׳ נתקדשתי שוב אינה נאמנת לומר פנויה אני אפי׳ באמתלא׳
היינו דלא כל הימנו לחוב לפלוני ולהפקיע עצמה ממנו כמבואר בדבריו אבל
הכא הוא מודה בדבר שהיא פנויה ושפוע הוא · ועוד נראה מתשובת הרא״ש
סי׳ ל״ב דבאומרת פלוני קדשני ולא אמרה קדשני בעדים אמרי׳ דקדשה בינו
לבין עצמה ואין ממש בדבריה כלל ולא הוי׳ כפסה חד״א וז״ל הרא״ש הביאו׳
הב״י סי׳ מ״ו וסי׳ מ״ז על ראובן שהיתה לו פלגש והיו עוררים לומר שהיתה
עמו בקדושין ונתנו חרם על כל מי שיודע שהיו קדושין שיעידו ולא בא שום
אדם שהיא מותרת לאחיו ולקרוביו כו׳ אבל אם יש עדים שאמרה שאשה קדשני
ראובן בפני שני עדים והלכו למד״י נאסרה בקרוביו ע״פ דבורה אבל אם אמרה
קדשני בסתם ולא אמרה בפני ב׳ עדים לאו קדושין נינהו ואפי׳ שניהם מודים
שאין דבר שבערוה פחות מב׳ עכ״ל הרי שמוכח דאם אומרת קדשני סתם
אנו אומרים שכוונתה בינו לבין עצמה כיון שאין אומרת שקידשה בעדים
דאין לתרץ דהתם שאני דנתנו חרם ולא באו שום עדים דז״א דשמא היו עדי׳
אחרים שהלכו למד״ה דעבידי אינשי דמקדשי בצנעה כדאית׳ פ״ב דכתובות
דף כ״ב ולענ״ד אין סברא כלל לומר דבעלמא אם אומרת קדשני סתם כוונתה
קדושין גמורים בעדים אלא הכא כיון דלא בא שום עדות אמרינן דכוונת׳ בין
עצמם דקולא גדולה היא לע״ד ומכ״ש להרא״ש סברא זו כיון דקדשני בעלמא
כוונתה קדושין גמורים למה לא נאמר דגם הכא כוונתה כן והעדים מתו או
הלכו וכן משמע בגמרא פרק האומר דף ס״ה דפריך גבי אומר קדשתיך והיא
אומרת לא קדשתני הוא אסור בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו ופריך אי
דאיכא עדים אמאי מותרת בקרוביו ואי דליכא עדים אמאי אסור הוא הא
מקדש בלא עדים לא כלום הוא · הב״ע כגון דא״ל קדשתיך בפני פלוני ופלוני
והלכו להם למד״ה ע״כ ועתה נ״ל לתלמודא דאמר בפי׳ דקדש׳ כו׳ מוקמא בשתי׳
דאמר קדשתיך ומסתמא בעדים קאמר ואע״ג דאפשר לומר דאי לא אמר
בפני׳ אמרינן לי׳ אחוי עדים שלך כי היכי דתתסר גם היא ולא נהוי א״א
מ״מ מדסתמו כל הפוסקים דבריהם וכתבו שאומר קדשתיך בפני עדים
והלכו להם משמע אי אתרעי דאמר הכי ולא שאלוהו מי העדים או לא כלל
לאמרן אינו אסור דמי הוא הכניא שיפרי׳ דנקטי הכי משום שאלי דאי לא
אמר הכי צריך שאלי׳ אבל הוא עצמו אסור לעולם אפי׳ לא שאלוהו דמסתמא
בעדים קאמר ושוי׳ אנפשי׳ חד״א א״כ משמע דכה״ג אינו אסור ועוד דמבואר
בדברי הב״י סימן מ״ז דגם באומרת מקודשת אני סתם וחזרה ואמרה פנויה אני
דאמרינן דאינה נאמנת בלא אמתלא היינו דוקא אם אמרה קדשני בפני עדים
אבל סתם נאמנת שהוא הביא תשובת הרא״ש הנ״ל בסי׳ מ״ז על דין זה
ובדין זה לא שייך האי שנויא דשיילינן לה כדי לאסרו נ״כ שהרי גם היא
אומרת מקודשת אני סתם ולא הזכירה למי כמבואר שם כמ״ש לעיל בשם הרא״ש
וא״כ מבואר כמ״ש והנה הב״י בסי׳ מ״ז ולא הביא תחלת תשובת הרא״ש דנתנו
חרם כ״א סוף דברי הרא״ש לחלק בין קדשני בעדים לקדשני סתם משמע דלעולם
קדשני סתם פירושו בלא עדים דדוחק לומר שסמך על מה שהביא תחלת
הדברים בסימן ע״ו דכל כה״ג ה״ל לפרש דהם הביא תחלת דבריו על ענין אחר
מה דשייך לפי׳ דהתם דאכן אשה מותר ליבא בתה כי שם מקומו ולא לענין
האי דינא והגילי׳ לפי׳ דבריו שיתן מכשול גדול בזה לפני המעיין להקל באיסור
א״א ואי סמך אהתם ה״ל לסמוך לגמרי ולא הכא כלל דהטור לא מיירי בזה כלל
ומדבריו משמע דקאי על דברי הטור דמיירי באומרת מקודשת אני ולא הזכיר
שום חרם ואהא קאי לצריכה שתאמר קדשני בפני עדים ועוד שהרי כתב הרב
וזה פשוט בפי׳ שאחר זה ע״כ פי׳ דבסימן שאחר זה מבואר באומרת קדשתני
צריכה שתאמר קדשתני בפני עדים ואי ס״ד דאל״ל כן אלא משום שאלה
לאסרו נ״כ הא לאסור נפשה אפי׳ בסתם אסורה א״כ כתבו הרב א״כ אין זכר
ולא רמז ורמ״ז בסימן שאחר זה כלל וזו ראיה גדולה שאין עליה תשובה אלא ש״מ
דמסתמא קדושין בעלמא קאמרה ולא אסרינן לה מספק׳ ולהוציאה מחזקת פנויה
עד שתפרש דבריה וא״כ גם בנ״ד לא אמרה שקדשה בעדים אע״ג דאמרה בעלי
אפשר דקדשה בינו לבין עצמו ונסתרה שאשתו היא עד שתפרש דבריה כמו התם
ואין סברא כלל לחלק בין מקודשת אני ובין אמרה בעלי הוא שהרי דין זה שכתב
הטור סי׳ מ״ז אמרה מקודשת אני כו׳ הכא בגמרא תנא לה בלשון אחר אמרה
א״א אני וע״ז כתב הב״י דצריכה לומר בפני עדים אלמא אין חילוק שהרי הטור
הוציא דין זה משם ופשוט הוא ואין להאריך בזה כי דברים בעלים הם בלי
ספק · א״כ מה״ט אין לאסרה כלל · ועפ״ד שנתעברה ממנו אי חיישינן לקידושין
בזה א״ל משא ומתן כלל דכבר האריך בזה בעל ת״ס ז״ל סי׳ ר״ע וכבר הלכה
כוותה ביפה״ל דאפי׳ בעילה בפני עדים לא אמרינן אין אדם עושה בעילתו בעילת
זנות כמבואר בסי׳ קמ״ט וכ״ש הכא דליכא כ״א עידי יחוד ואפשר שנתעברה
מגוי או מפריצי בני עמינו וכ״ש בבליעל זה שהוא פרוץ בזנות ואין להאריך בזה
כלל · אך מה שלע״ע מחמת שהוחזקו בק״ק אמסטרדם בחזקת א״א וקיי״ל סוקלין
ושורפים על החזקות ופירש״י פרק י׳ יוחסין איש ואשה תינוק ותינוקת שהגדילו
בתוך הבית בחזקת שהיא אשתו ואלו בניהם ואין אנו מכירים בעדות גמורה
וכ״כ הרמב״ם ז״ל בפ״א מהל׳ א״ב והטור סי׳ י״ט איש ואשה שבאו ממד״ה
היא אומרת זה בעלי והוא אומר זו אשתי אם הוחזקו בעיר ל׳ יום שהיא אשתו
הורגין עליה משום א״א אבל תוך ל׳ אין הורגין א״כ אם יעידו עליהם שהוחזקו שם
ל׳ יום אסורה · ולכאורה נראה ברור שם אפי׳ אמתלא ל״מ לחזור בהם מדסוקלין
ע״ז דאי מהני אמתלא הכתיב והצילו העדה וכל זכות שאפשר טרחינן ועבדינן
כנודע בדיני נפשות וגם לא הזכיר שום פוסק דמהני אמתלא · מיהו כד מעיינת
בה ב״ז לע״ד אינו כלום דהתם מיירי שאין אנו מכירים בהם כלל כגון שבאו

ממד״ה כמבואר בכל הפוסקים ואז אמרינן דכיון שאומרים כן והוחזקו כן ודאי
איש ואשתו הן וקדשה במד״ה בפני עדים ונשאה בהתלה ואפשר דאין דרך
שיתחברו איש ואשה וידורו יחדיו או שאתא תגלה בן נכרי בחזקת בנה ויהיה
מורכב לה על כתפה כדאיתא שם בגמרא אבל הכא שאנו יודעים שזו היתה פנויה
וזה היה נשוי אשה ונתחברו יחד שלא בתורת קדושין כ״א לילך ביחד והלכו יחד
למקום שאין מכירין אותם ונתיחדו ביחד והיו בחזקת איש ואשתו כה״ג אמרינן
דלזנות נתכוונו והעלימו דבריהם ואין החזקה עושה כלום לומר שודאי קדשה
בפני עדים והלכו להם וראיה לדבר מתשובת הריב״ש סי׳ ו׳ אשה אחת באה
ממיורקה כו׳ עד וישבה בביתו עמו כאשתו לכל דבר בחזקת אישות והיו יודעים
תוה אנוסים רבים וישב עמה כמשלה חדשים ונתעברה ממנו כו׳ ופלפול הרב
אי חיישינן לקידושין שקדשה בגיותי הגוים גם אי חיישינן שמא קידשה
בביאה דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות · גם אי אמרינן הן הן עדי יחוד
הן עדי ביאה ולמה לא אסרה הרב מטעם חזקה שהוחזקו בעיר יותר מל׳ יום שהוא
איש ואשתו ולומר ודאי קדשה בפני עדים קדושין גמורין והלכו להן דגם באותה
העיר חיישינן דקדשה בצנעה כמ״ש לעיל והרב לא פלפל אלא אי חיישינן שמא
שנתייחד עמה בעלה היא לשם קדושין כמבואר שם · וכי תימא דשאני התם
כיון שהתחיל לקדשה בגיותי הגוים ודאי לא קדש אח״כ קדושין גמורין דוגמא
דפליגי רב ושמואל בהמדיר גבי קטנה שלא מאנה והגדילה ונשאת אי אמרינן ע״ד
קדושין הראשונים בועל לא היא דא״כ נפלה כל התשובה בבירא דמאי פלפל אי
קדשה בביאה הא כיון שקדשה בגיותי הגוים ודאי לא קדשה אח״כ כמ״ש אלא ש״מ
דחיישינן שמא יודע ודאי שאין גיותי הגוים כלל ובעל לשם קדושין גמורין
וכדאמרינן בהמדיר גבי קדשה בפחות מש״פ או בטלה אדם יודע כו׳ ה״נ ניחוש
שמא קידשה בפני עדים מה״ט אלא ש״מ דלחזקה כזו לא חיישינן כיון דידעינן
דנתחברו יחד בתחלה בלא קדושין אע״ג דהיו ביחד כמה שנים אמרינן דיצרם תקפם
וזנות קעבדו ומעלימים דבריהם ואע״ג שאמרה שהן איש ואשתו כיון שנותנת
אמתלא לדבריה נאמנת כמ״ש לעיל דאין הדבור עושה אלא דהויא כפיה חד״א
ובאמתלא נאמן וכן מוכח מתשובת הרמב״ן ז״ל סי׳ קל״ח הביאו הב״י סי׳ קמ״ט
במשודך שנתייחד עם משודכתו יומם ולילה עד שיצא הקול שנשאת לו ולא אסרה
הרב מטעם חזקה ומה לי באותה העיר או בעיר אחרת מי לא איכא למימר
אפי׳ באותה עיר שנשאת בסתר כמ״ש לעיל ועוד דהרב לא הזכיר האי סברא
כ״א בטעם הב׳ שכתב ועוד שאין דרכן של בני אדם שלא לקרות על הנשואים
משמע דטעם קמא לא מחמת זה אתא לה · ולפי רבותי ימצאו עוד תשובות כהכי
וכהכי כה״ג ומעשים בכל יום יוכיחו כי רבים המתפללים בעונות מוליכין נשים
פנויות עמהן ומחזיקין אותן בחזקת איש ואשתו ואין חוששין לכלום · ולענ״ד דזהו
ל׳ סוקלין על החזקות ר״ל שאין החזקה אחרת לפנינו כ״א כאשר הוחזקו כן כשבאו
זה לזה מעולם אבל אם יש חזקה איפכא כגון זו שנתחברה אצלו בלא נישואין
מוקמינן לה אחזקה קמייתא דעדיין היא אצלו בלא נשואין · ועוד יש להביא
ראיה דגם בחזקה גמורה נאמנת באמתלא דהא פ׳ י׳ יוחסין אמרינן מלקין על
החזקות וסוקלין ושורפין על החזקות וקאמר מלקות כדרב יהודא הוחזקה נדה
בשכנותיה בעלה לוקה עליה משום נדה סוקלין כו׳ וכ״כ הטור בי״ד סי׳ קפ״ה בשם
הרמב״ן ז״ל דהוחזקה נדה בשכנותיה אינה נאמנת באמתלא והקשה הטור ותימא וכי
עדיף הוחזקה נדה משאומרת בפי׳ טמאה אני דנאמנת באמתלא ע״כ · וכתב הב״י
דהרשב״א ז״ל הרגיש בקושיא זו ותירץ דמשום בושת או אונס מקרי ואמרה טמאה אני
אבל לעשות מעשה כולי האי ללבוש בגדי נדה אינה לובשת כו׳ א״כ מוכח דבהוחזקו
בעיר לחוד בלא מעשה נאמנת באמתלא דלא עדיף מדיבור בפי׳ ובנדון דידן נמי
ליכא מעשה דמה שנתייחדו אין זה ראיה לאישות כלל דבשלמא התם עשתה מעשה
לשם נדות והראתה במעשה זו שהיא נדה אבל הכא שמא לזנות נתיחדו
וליכא אלא דיבורם או שהעולם היו סבורים כן אין ראיה כלל לומר שלא תועיל
אמתלא ויש להביא ראיה מהאי סוגיא עצמה דאמרה מקודשת אני דכתב הטור דלאחר
כדי דיבור אינה נאמנת כ״א באמתלא א״כ משמע דבאמתלא לעולם נאמנת דלא״ה
היינו נ״ל דמיירי דוקא תוך ל׳ וכן ההיא עובדא דגמרא באשה גדולה דעמדה ליארס
וקדשה עצמה היינו נ״ל דמיירי תוך ל׳ דהרי כ׳ הרמב״ם פ״א מה׳ אסורי ביאה דאם
אמרה א״א אני אין מאמינים אותה ע״פ דבורה עד שתוחזק משמע דחזקה מהני גבה
א״כ היינו נ״ל דמיירי תוך ל׳ מה דלא נזכר בשום מקום אדרבה ליתנא דליארס משמע
ליארס רבים וכמ״ש לקמן בע״ה · מיהו נראה דע״כ הכא שאני דודאי בזה נאמנת
אפי׳ לאחר שנה כיון שלא היתה עם בעלה כדרך איש ואשתו שהרי האי סוגיא
מיירי שאינה אומרת למי נתקדשה וא״כ לא נתייחדה עם שום בעל ומ״ש הרמב״ם
עד שתוחזק ר״ל חזקה שכתב לפני זה שהיה האיש עם אשתו וכמ״ש לקמן לדעת
הרמב״ם על חזקה שלפני זה אבל בדיבורה לא הוי חזקה וכמ״ש לקמן · ואע״ג דאפשר
לומר דבנ״ד דמי למעשה מה שלקחה כתב לק״ק ווין בחזקת א״א וא״כ דומה לדין
שכתב הרמב״ן בלובשת בגדי נדות · לא היא דהתם גבי נדה ע״י המעשה הוחזקה
נדה בשכנותיה מיד והוי חזקה גמורה דהא התלמוד מייתי לה אהא דמלקין וסוקלין
על החזקות כמ״ש ליתנא דתלמודא לעיל א״כ כיון דאיכא חזקה נגד השכינות מיד
ע״י המעשה לא מהני אמתלא דחזקה דכדי הוי חזקה מיד דלא בעי התם ל׳ יום אלא
כיון דרואים אותו מלובשים בבגדי מתחזק מיד כי הוא שמנהג והרגל כמבואר בכל
המפרשים וביחוד בהגהות אלפסי דף תרכ״ו ע״כ אכתוב לשונו לקמן · אבל חזקה
דא״א דבעינן ל׳ יום כמבואר בהרמב״ם ובטור והכא לא אתחזק ל׳ יום שהרי ברח
מיד · ועוד שהרי בכאן לא הוי ביחד כלל כדרך איש ואשתו שהרי בלילה לא נתיחדו
כלל ומה שהלכו פעמים ביום ביחד אין נלע״ד שתחשב חזקה עבור זה כיון שבאו
ביחד בעגלה אחד והיו מכירין זא״ז וכי בשביל זה תחשב אשתו ולקמן אביא ראיה
קצת ע״ז ואדרבא כיון שכ״א עמד בפני עצמו זה נראה שאינה אשתו ולא יצא הקול
כ״א ע״פ דבורה לבד והוא לא הוציא אפי׳ מפיו שום הודאה כלל וע״פ דבורה ואפי׳
ע״פ הודאת שניהם לא הוי חזקה כלל כמו שאכתוב לקמן אי״ה וא״כ אין כאן חזקה
ועוד

www.daat.ac.il * דעת - אתר לימודי יהדות ורוח

ועוד דכאן לא מקרי חזק' כלל שאנחנו החוטאי' החזיקו' בא"א ושאר אנשי' ונשי' שהחזיקוה בפנויים כאשר אמרה תמיד בפני נשי' ואפש' דבעינן רוב פעולי' היה כן ועוד דבעינן מי הוחזקה ומי מכירה ומי שאל עליה וביחוד בקהל גדול לאלקים אשר רבו כמו רבו בתים מדי כנפות הארץ פנויה וכשואות וזונות ואין דורש ואין מבקש מי הם וביחוד לע"ע בשעת פירוש אשר נחרבו מאשכנ"ז ומעפרי"ן בכל יום ויום בתים לכאן ואי' מני אלף שואל אם היא נשואה או פנויה ולא אתחזק כ"א בעיני אותם שהלוה ממי היא מעוברת וכ"ע אפשר שחשבוה לזונה וביחוד כשכנעית אח"כ משרתת וגם אנחנו שהלוה הוי מילתא דלא רמי עלייהו ונשתקע הדבר מהם ונשכח מה שאין כן אם היא דרה עמו אז כל שרואי' מחזיקה כן · וחזקה דגמ' מיירי שהוא מוחזקת כן בפני כ"ע לא חזקה ושוכרת עמה ולא מצינו בשום פוסק דע"י מעשה הוי חזקה בא"א מיד ומנ"ל להוסיף חזקות · ואי לא אמרינן הכי הייכו מוכרחים לומר דבב"ד אם זינתה אחר בעילה הכתב היתה חייבת מיתה ומוכקים אותה וזה חידוש גדול לא מצאתו בפוסקים וכבר כתב הרמב"ם א"א אבי אין ממיתין אותה עד שהוחזק ומשמע מדבריו דכוונתו החזקה שהוזכר לפני זה בא"א דהייכו ל' יום ע"ש ולא כתב דאם עשתה מעשה ע"ז ממיתין אותה מיד שהרי גבי נדה בעלה לוקה עליה משום מעשה א"כ גבי א"א הכי ה"ל לאשמעינן האי דינא ואת"ל דאין דרך הרמב"ם להביא מה שאינו מבואר בתלמוד כנודע לבקי בספריו מ"מ על התלמוד גופה קשה למה מפרש מלקות בדרך יודא וסוקלין בחזקת דל' יום ולא מפרש א"א וכלה בחד גוונא דאם עשתה מעשה לפני א"א סוקלים מיד · ותדע דמשמע מדברי כולם דתוך ל' אפי' הגדילו בתוך הבית בחזקת א"א אע"ג דמשמע אותם בלתי ספק כדרך שמשמשת אשה לבעלה בהרחצת פניו והצעות המטה ושאר מלאכות שהאשה עושה לבעלה אין ממיתין ושום פוסק לא כתב אלא ל' יום ולא הזכיר אי' מהם להטיל תנאי והוא שלא שמשה אותו תוך ל' יום ואדרבא הגדילו בתוך הבית דגמרא משמע שהם דרים ביחד ואע"פ שהיא עושה כמה מעשים כאשר א"א אלא ש"מ דאין המעשה עושה החזקה וא"כ ליכא הכא חזקה כלל וכיון דליכא חזקה מנ"ל · וגם לא מסתברא כלל לחלק בין מעשה לדיבור והמוסיף עליו להביא ראיה לא מקברת הכרם שלו · וזה ברור ופשוט בעיני בלי ספק שדעת הפוסקים שהביאו דין חזקות כמ"ש לעיל בשמם הכה פי' זה שכתבתי דהגדילו בתוך הבית משמע אפילו עשו כמה מעשים מוכרח לא יחלק עליה כ"א עקש ופתלתול ואין אחריות עקשים עלינו כמ"ש הרמב"ן ז"ל פרק קמא דב"ק בספר המלחמות · ואף דהוחזקה כאן ימים רבים על פי' דבורה כבר כתבתי דזה לא מקרי חזקה אלא בא"י ואשתו שמתנהגו כדרך א"י ואשתו אבל בדיבורה לא מקרי חזקה כדמוכח בגמרא דלימים אפילו לימים רבים וכן כל הפוסקים שהביאו האי דינא לא לישתמיט חד מינייהו ולכתוב דאם אמרי' א"א אני ולאחר ל' יום אמרה אמתלא לא מהני וכולם כתבו סתם משמע דמהני אפילו לאחר שנה · ואם באת לומר דלעולם הוי חזקה בדיבורה ואפי' הכי מהני אמתלא א"כ פשיטא דזכינו לדין דאפילו בחזקה מהני אמתלא כמ"ש לעיל אבל האמ"ירה דהכו דבדבורי' לא הוי חזקה עד שיתנהגו כמנהג א"י ואשתו וכמ"ש לקמן בשם הג"הת אלפסי וא"כ מחזקה דכאן אין חשש כלל אך יש לחוש שמא באמצעיתם הוחזקו ל' יום · ועכ"פ נראה ברור דאין להוציא' מבעלה עתה כיון שאין העדים לפנינו שהוחזקו באמצעיתם אלא קול יצא כך וקיי"ל כל קלא דבתר נשואין לא חיישינן לה · ועוד דקי"ל קול שלא הוחזק בב"ד לא מבעיא קול דהכא פשיטא דהוי קול ושוברו עמו שהרי כבר גלתה תמיד לנשים שאינה נשואה אלא אפי' קול דקי"ק וו"ין שהגידו אנשים ונשים עליו לא הוחזק בב"ד · ועוד דליכא חד גוונא מהני קלא דאיתא בתלמוד לא שישמעו קול הברה אלא שיאמרו פלוני מסיכן שמע מפלו' וכו' ואין להאריך בזה דכל הדברים האלה מבוארין בפוסקים ואע"ג דאמרינן בפ"ק דקידושין גבי הסיא באבנא דכותלא ית"ב רב חסדא וקא מבעיא אי איכא שוה פרוטה אי לא כו' א"ל רבנן והא איכא סהדי באידית דידעי וכו' עד עדים בכל אסתן והאסר אביי ורבא לא ס"ל הא דר"ה דאם הקילו בשבויה ניקל באיסור' א"א ופי' התוס' ז"ל דים הקול שיש עדים ופסקו הפוסקים כאביי ורבא כמבואר בטור סימן ל"א וכתב הר"ן ז"ל דהאי קלא לא אתחזק בב"ד דאי אתחזק גם ר"ה הוי חייש לה כו' א"כ מוכח דהשתא חיישינן לה אפילו בלא אתחזק ומשמע אפילו לאחר נשואין דהא עובדא דר"ה הוי שנתקדשה לאחר וע"ז קאי פלפולא דר"ה משמע אפילו יצא הקול אחר אירוסין ואחר אירוסין הוי כאחר נשואין כדאיתא סוף המגרש דכבר כתב הר"ן בשם הרא"ה דאיירי דילתה הקול קודם אירוסין הכי ע"ש · וכתב עוד דהכי שאני דידעינן ודאי שפשטה ידה וקיבלה קידושין אלא דלא ידעינן אי הוה בה שוה פרוטה כה"ג חיישינן לקלא אבל היכא דמספקא בכולה מילתא אי איתא בה משמע לא חיישינן לקלא דלא אתחזק כלל וה"נ מספקא לן שמא לא הוחזקו מעולם שם אלא קלת ימים דודאי אם היו עדים לפנינו שהוחזקו שם אך לא ידעינן אי הוי ל' יום אפשר דהיה דומה לפשטה ידה וקבלה קידושין כיון דידעינן שהוחזקו שם אך לא ידעינן אי הוי ל' יום הוי כמו התם דלא ידעינן אי הוי ש"פ אבל הכא דלא ידעינן בכלל מחזק' דרק קול דברים אנחנו שומעים ואנשים ונשים ששמעו שנשאו ואין רק עד א' מעיד שהוחזקו וע"א לאו כלום הוא להוציאה מחזקה · ואל"ל דהכא חברו לה יסדי"ה כולי מילי מעליותא דהוי קלא דלא אתחזיק ואחר נשואים ופשיטא דלא חיישי' לה כמ"ש הר"ן בשם הרא"ה שם דלאחר אירוסין אפילו פשטה ידה וקיבל' כו' לא עדיף מקלא דלא אתחזק ולא חיישי' לה · ואע"ג דכתבו תק"ק וו"ין שפלוני ואשתו היו שם לא עדיף זה מקלא דאמרינן יצא שמה נשואין אין חוששין אע"ג דבלתי ספק שמעי' בעיר אנשים ונשים אומרים שנשאת וכמבואר בגמרא לא שישמעו קול הברה אלא כדי שיסיקו נרות דולקות וכו' ונשים שוות לאור הנר ואומרת פלוני נתקדשה היום וזהו קול גם אמרו לא שישמעו קול הברה אלא כי אמרו זהו קול אלא' דקלא דגמרי' שאומר בפני נתקדשה ואפ"ה בעינן הוחזק

בב"ד דוקא וקודם נשואין וא"כ לא עדיף הכתב מאלו שמענו בפירוש והקול יצא מחמת סיפור שהסיחו שם כמ"ש הרמב"ן בחבור השני' ב"י סי' קמ"ט שבארתי לעיל ע"כ נראה ברור שהיא מותרת עתה שאין עדות ברורה לפנינו מק"ק אמשטרדם ובלב"ט שיסכימו עמי עוד קלת מבעלי הוראה לאו דבר בעלמא:

ויען כי קלת הלומדים שאלו את פי ואמרו למה השמטת מן השאלה ששאל' זו פעם פעם א' באשה אחת ואמרה לה כשחזרה לא"י ושאלה שאל' ושלא לקחת כתב לכוף את בעלך לדור עמך וא"כ יש לך בעל והשיבה בי קבלה גט ממנו וא"כ היה לי לכתוב גם דברי' אלו בשאלה ולישא וליתן בדברים אם אסורה ממוחם בכן אמרתי תחילה להתנצל עצמי כי אל אלקים הוא יודע כי דעתי היה בתחילה לילך בעקבי הגדולי' שקדמוני שלא להאריך בשאלה בדברי המותר ושאין הדין תלוי בהם ואמרתי כיון שמבואר בשאלה שאמרה כמה פעמי' ובכמה מקומות כל מי שהלוה דהוא בעלה א"כ מה לי מאה פעמים מה לי מאה פעמים ואחד · והמכינו ז"ל לא כתבו שיעור כמה פעמים תאמר כן שהרי מעשה שהיה באשה שקבלו בני אדם לקדשה אפשר שקבלו אלף בני אדם ואמרה בכל פעם מקודשת אני וכתבתי דברי לשיעורין וא"כ מה לי לספר כל דבריהם המרבי' הבל · אבל עתה אחרי כואי כי הם מערערים אמרתי שלא יהיו חכמים בעיניהם לומר שתולה הדין בזה אמרתי להודיע ראה עד כמה הגיע סכלותן של אותן שאנשים וכמה לא שבו לקושיתן והבל יפלה פיהם ויש לשאלם ממ"נ לאיזה דבר כחוש בזה אי לדבורה שאומרה שנתגרשה ועתה חזרה בה ואמרה שהיא פנויה וסותרת דבריה מי יתן החרש יחרישון ותהי להם לחכמה ומה אם אמרה א"א אני דשויתי' נפשה חתיכה דאיסורא ואוסרת עצמה נאמנת באמתלא לסתור דבריה מאיסור להיתר ק"ו בן בנו של ק"ו גרושה אני שמתירה עצמה גם בטענה זו פשיטא דנאמנות לחזור מאיסור לאיסור ולא עוד אלא ברור בעיני שאפילו בלא אמתלא נאמנת כי מה עשתה בדבור הראשון והלא לא אסרה עצמה בכלום ודיבור בעלמא הוא והרבה דברים שאדם מדבר בשווקים וברחובות לא יועל ולא יזיקו ופשיטא דיכולה לומ' לפנים אמרתי כך לשחוק בעלמא ולא גליתם האמת שכיד אינכם דלא מגלה עניניתי' כו' וכמה דברי' כיוצא באלו ועוד אפי' אסרה עצמה בזה הכה אין בזה ממש כיון שלא אמרה אלא בפני אשה א' ויכולי' להכחישה ופשוט וברור הוא דאם אמרה בפני אשה א' ואפי' בפני עד א' א"א אני וחזרה אח"כ ואמרה פנויה אני לא לריכה אמתלא ויכולי' לומ' שקר אמרתי ולהקתי בו כי עד א' אינו כלום ויכול' להכחישו וא"כ לא שוית נפשה חד"א זה ברור בלא ספק · ואפי' את"ל דלריכ' אמתלא מ"מ באמתלא ודאי נאמני' דמגו דיכלה להכחישו וא"כ אם בלא מגו נאמנת ק"ו במגו וא"כ לא הייתי לריך לכלות הדיו ונייר בחנם · ואם באתי לאסרה דכיון דאמרה גרושה אני מכלל דמתחלה א"א היתה ועל הגירושין א"כ דאמרי' אחוי גיטך ולכה נתגרשת וא"כ הודתה דהיתה א"א · הכה בלתי ספק דמי האי דכמא הא כאלו לא גמר שמעתי מעולם וכי גרע הא מהאומרת בפני' א"א אני ואם התרתה על מה שאמרה בפני' ק"ו הכי מילי דמדיוקא דידה אתי וכבר כתבנו דדבורה דגרושה אני אינו מזיקה · וא"כ מה צורך להזכיר זאת ולא עוד אלא אפשר דאם השאלה עומדת בדבריה הראשוני' ג"כ נאמנת לדברי הרבה פוסקים ואין אומרים לה כלל אחוי גיטך דיכולה לומר נתגרשתי בפני פלוני ופלוני והלכו להם למדינת הים שהרי הרבה פוסקים ובכיהם הטור והרב המגיד ז"ל כתבו בשם' קב"ג שאם אמרה א"א הייתי וחזרה ואמרה גרושה אני נאמנת אפילו לאחר כדי דיבור ע"ש ולא נזכר בדבריהם שלריך לומר לה אחוי גיטך או בפני נתגרשת כיון שאינה סותר' דברי' הראשוני' · והש"ע כתב בלשון י"א דלריך כדי דיבור ולכ"ע אם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת אפילו לאחר כ"ד כמבואר בטור בדברי הרב רבינו יונה ז"ל וכן בש"ע דהרי באמתלא נאמנת דאם נותנה אמתלא למה אמרה א"א הייתי עתה דלא הייתי א"א מעולם א"כ מכחשת מה שאמרה גרושה אני דא"ך נתגרשי' אם לא הייתה א"א אפ"ה נאמנת · וכ"ת דהכא שאני שהיה בחזקת א"א כיון שאמרי' לפני זה בפני הרב' אנשים שהיא א"א הלא כתבנו די וסותר שהיא נאמנת באמתלא וא"כ אינו א"א וא"כ מה מזיקו מה שאמרי' זאת ג"כ הכה האדכנו להוציא מדברי השואלים אלו והבאנו ראיה שלא לצורך כי ברור הוא דבנדון דידן אין לורך לאריכות כלל כי לא היה רק דיבור בעלמא ובפני אשה א' ודי בזה · עוד שאלוני שהשמעתי שכמדומה לי שבכתב שלקחה ממני כתבתי שידור עמה או יוכס או יכפוהו ליתן גט שזה סותר קלת אמתלא שלה שהיתה כונת' שיבא לכאן ופה יכפוהו לזונה שהרי כתב שישלח לה הגט מפה ואמרתיו שלא כתבתי זאת בשאלה · יען כי אני מסופק אם היה דברים מעולם שנכתבו דברים אלו בכתב ואתי לי לחרפה לכתוב דברים בשאלה שאינם ברורים בודאי ופשיטא דאין לאסרי' מספק שלא כתבה כך ואולי ילכו דברייי למרחק ויהיו הדברים ללעג בעיניהם גם לא ליתו דרי בתרי וליחוש על זה היה הטעם שלי אל אלקים יודע האמת · וכ"ז לפי סברתם המקולקלת אבל באמת גם זאת אינה כלום כי היא נותנת אמתלא אמ"ל שהיו כתובים דברים אלו עשיתי זאת כי הוא לא יכתוב גט בשום אופן יען כי יש לו אשה שם ונדע כשפי' בגט זה לומר שעבר על חרם כשא אשה על אשתו ויבוא לכאן לדון עמי ולכפותו למזונות ורלה והבן שיבושים שלהם כי מה שכתבתי שידור עמה היא הודאה יותר גדולה שנשאת לו בחופה וקידושין ואפ"ה נאמנת באמתלא ק"ו כתיבת הגט שיכולה לטעון כמה טענות שרלתה גט ממנו להוציאם ממנו בלגו שיולא עליה ואין שום אדם רולה לישאה ממנתה וכיולא בזה :

אמר הכותב אחרי גמרי התשובה נ"ל שראוי לי דברי הגאון בעל בית חדש ז"ל מ"ש בטור א"ה סי' י"ט שכתבי' דהא דכי הרמב"ם והטור דחזק' דסקילה ושריפה היא לאחר ל' יום הייכו דוקא לענין אם בא עליה אחר שאין הורגים אותו שהנה מוחזקת ל' יום דעלי לאשתמוטי ולמימר כי היה סבור שאינו אשתו אלא אחותו או בתו כל תוך ל' יום איכו מפורסם ואיכו בחזקת שהיא אשתו אבל האשה ודאי נהרגת ע"ש סוקי' ז אפי' תוך ל' והביא ראי' ע"ז אכתבנה לקמן אי"ה וכוונת

www.daat.ac.il * דעת - אתר לימודי יהדות ורוח

ובונת הרב שהורגים אותה ע"פ הודאתי' דהודאת בע"ד כמאה עדים דמי לגבי נפשי' כמ"ש לפני זה בהדיא וז"ל כראי' דבבא עם אשה ממדינת הים ואמר שזו אחותו או בתו או אמו ובא עליה בעדים אפילו בתוך ל' יום נידונין שהרי אף לאחר ל' יום א"א שיהיה שם ראיה ברורה אלא בחזק' בלבד א"כ כך לי תוך ל' כלאחר ל' וכיון שזה הודה שזו אחותו או בתו והיא אומרת שזה אחיה או אביה הודאת בע"ד כק' עדים דמי ונידונים ע"פ חזק' זו אלא דבאים ממדה"י וזה אומר זו אשתי וזו אומרת זה בעלי ובא עליה אחר אין הורגין אותו על חזקה זו פחות מל' יום כו' כמו שהעתקתי לעיל עכ"ל תורף דבריו וא"כ לפי דבריו דבנדון דידן ע"פ הודאתי' שאומרי' בכאן שהיא כאותי' הוי חזקה לגבי עצמה דהודאת בע"ד וכו' ותמיהני אשיב ע"ז החכם אשר מלבד שדבריו תמוהין לענין כל להרוג אותה ע"פ הודאתי' וכבר כתב הרמב"ם ז"ל והאריך בטעם הדבר שאין הורגים לאדם ע"פ הודאתו ולכך ליישב דהיינו אם הוא מודה שעבר העבירה אין הורגים דאין אדם משים עצמו רשע דקרא ה"ה אלא עצמו אבל הכא שהודי' שהיא א"א לפני העבירה ובלא שום מעשה וא"כ עבר הורגי' אותו וזה מיכוון אם הי' אשה לשעמידו אבל יש להקשות ע"ז החכם מאוד דא"כ אם אמרה א"א אני וחזרי' ואמרי' פנויה אני ונתנה אמתלא לדבריה אמאי נאמנת הרי הוחזקה ע"פ דבריה וחזק' הוי כעדים שהרי סוקלין ע"פ · ואת"ל דס"ל להרב דגם בחזקה מהני אמתלא וכמ"ש לעיל מ"מ הרי מבואר בדברי הרמב"ם דלא כדבריו וז"ל הרמב"ם ז"ל פ"א מהא"ב דבתחילת הבי"א דקיקלים על החזקות כיצד הרי שהוחזק שהיא אחותו או בתו כו' הים ואשה שבאו ממדינת הים הוא אומר זאת אשתו כו' אם הוחזקה בע"ד ל' יום כו' הלכה. שהוחזקה כדת וכו' וא"כ כתב הלכה שאמר על בתו שהיא מקודשת לזה אע"פי שהוא נאמן ותנשא לזה אם זינתה אינה נסקלת וכו' וכן האשה שאמרה מקודשת אני אינה נסקלת על פיה עד שיהו שם עדים או שהוחזק עכ"ל הרי מבואר דלא כדבריו שאין הורגין על פיה אלא ע"פ חזק' גם מבואר בהדיא דכוונתו ל' יום שהרי כתב עד שהוחזק מבואר דר"ל החזק' שכתב לפני זה אבל הודאתו לאו חזק' היא דפשיטא בכל מעיין לא ישלם בע"א וזו ראי' שאין עליה תשובה · ואין לחלק דהתם מיירי שלא אמרה למי היא מקודשת ולכן אין הורגין אבל אמרה לפלוני הורגים דמלבד דסברא מחובנת היא כיון דהרב תולה הדין בהודאתי' דהודאת בע"ד כמאה עדים דמי הנה בלא"ה לא כראה מדבריו כן שהרי לפני זה כתב הרמב"ם דאם שאמר בתי זו מקודשת היא לזה וכו' וכן האשה שאמרה משמע דדומיא דרישא היא דמיירי אפילו אומרת למי נתקדשה ובגמרא מוכח יותר דקאמר איבעי' להו מהו לסקול ע"י האב שאמר קדשתי את בתי וקאמר רב אסי דסוקלין ואמר ר"א ומודיא באומרת נתקדשתי דאין סוקלין ע"כ ואי ס"ד דהאי דאין סוקלין היינו באומרי' מקודשת סתם אבל לפלוני סוקלין אפילו לרב ורב חסדא דהא לדברי החכם הזה הילכתי' הכי ולטעמי' כתבי' זה החכם ז"ל א"כ מאי מודיא דקאמר דהא לדברי הרמב"ם מיירי רישא נמי אב דאמר לפלוני דפליגי רב ורב' אלא דרב אמר אין סוקלין וכן מוכח משמעות דשמעתי' דמיירי רישא דאמר האב לפלוני דקאמר כי סימני' כשמכה לאב ופירש"י ז"ל את בתי נתתי לאיש הזה מבואר דמיירי דאמר לפלוני וע"ז קאי עיקר מחלוקתם א"כ מה מודה לרב דבנתקדשתי אין סוקלין אדרבי' בנתקדשתי לפלוני אפילו רב מודה דסוקלין והנה בא ר"א לאשמעינן דנתקדשתי קיל טפי מאב האומר ואדרבי' נתקדשתי חמור דהא גבי אב פליג רב דאין סוקלין וגבי נתקדשתי מודה והיא אפשר ליישב בדוחק גדול במשעול הכרמים ומשבושי כפשי' למה לי דסוגיא דשמעתי' לכל מודה על האמת לא אמרי' באופן אחר כ"א כאשר כתבתי מלבד שאין חלוק זה סברא כלל לדברי החכם דתלי' הכל בהודאתו וכן מצאתי בהדיא בהגה"ה שהביא האלפ"סי ז"ל פ' י' יוחסין דף תר"כו ע"ב שכתב על סוקלין ושורפין על החזקות וז"ל וחזקי' היא ע"פ המנהג והרגל שרואים אותה שעולם שנוהגת בו כדרך בן וכן שכרי' לובשות בגדי כלות' ונוהגת כדרך כלה וע"פ עצמ' מוחזקת אבל אם לא הוחזק' ע"פ המנהג אין עושין אותה ע"פ עצמ' כמבואר בקונטרס הראי' וכמה היא החזק' ל' יום כמו שמבואר בתלמוד א"י וכיוצא בזה אמרו במי שמחזיק שמו בעיר ל' יום כמו שבארנו פ' כל הגט עכ"ל הרי מבואר דאין עונשין אותו ע"פ עצמ' וכ"כ בהגה"ה לפני זה ע"א חוץ מן המכות ועונשין שאין ב"ד מענישין ע"פ האב או ע"פ עדים כשירים או ע"פ חזק' שהוא כמו עדות כמו שביארנו בפי' שלמעלה כבר עכ"ל הרי מבואר דהאב ועצמו הכל שוין גם התם לא שייך האי שכויה דלעיל דהא קאי לענין עצמו לכל איסורים בעולם וזה סותר דברי הרב ז"ל דע"פ עצמו לאו חזק' היא ויש לתמוה עליו הרב' והרב' · גם מוכרח מדברי הגה"ה זו דגם גבי בן בעינן ל' יום שהרי הוא לא הזכיר כלל א"ם ואשה ולא הזכיר כ"א בן וע"ז כתב דהחזק' היא דוקא ע"פ המנהג שנהגו עמו כדרך בן אבל ע"פ עצמו לא וכתב וכמה היא החזק' ל' יום מבואר דקאי ארישא שכתב דחזק' היא ע"פ המנהג וכמה תתנהג כך ל' יום אלמא גם בבן בעינן ל' יום וזכינו לדין דאפי' מתנהגת עמו כבן בעינן ל' יום וכן זכינן דאפי' בל' יום בעינן שהתנהג כמי עמו כבן ולא בדיבורי' וא"כ גם באיש ואשה הוי הכי ונתקיימו כל דברינו לכל מבין ומודי' על האמת · ועוד מבואר בדברי הרא"ש ז"ל דאם אומרת לפלוני נתקדשתי איכ' נאמנת לחזור באמתלא דלא כל סימני' לחוב לו משמע הא אם הוא מודי' שלא קדשה נאמנת באמתלא כמ"ש לעיל א"כ היית ל"ל דבחזק' נאמנת באמתלא · וא"כ בכ"ד אפי' היתה חזק' נאמנת באמתלא וא"כ יש לנו אדרבה ראי' מדברי הרב זה דבכ"ד נאמנת · עוד יש ליישב דברי הרב הזה ז"ל אע"פ שקצר בדבריו דר"ל דעכ"פ צריך חזק' ע"פ המנהג כמ"ש בשם הגה"ה הנ"ל דהיינו שיתנהגו כדרך בן עם אמו ואח עם אחותו ואיש עם אשתו אך כוונת הרב אם נהגו כן ביחד אפי' קצת ימים וגם הודו שהם בן ואמו ואיש ואשתו וכיון דאיכא הודאה עם קצת חזק' סגי וא"כ אין תפיסי' עליו

מן התלמוד דהודאי' לחודא לא סגי אפי' אמרה לפלוני נתקדשתי עד שהוחזק עמו ודודו קצת יחד כדרך א"ו ואשתו וא"כ לפ"ז הדר יש לנו ראי' דבנדון דידן שהיא שהרי בכאן לא דרו ביחד אדרבה ב"א עמד בפני עצמו ולא נתייחדו כאן כלל ואין כאן כ"א דבורי' מפיו לא שמענו כלום לעולם ואין כאן חזק' כלל · וכבר הארכתי דלאשמעינן קלא בעלמא הוא · ועתה ראיתי ליישב אפי' את"ל דלכאורי' דבריו מוכרחים דגבי א"ו ואשתו כתב הרמב"ם דחזק' היא ל' יום וגבי אחותו או בתו לא כתב ל' יום משמע דלא בעינן ל' יום ולדברי החכם ז"ל ניחא דזה הוי לגבי עצמו משא"כ א"ו ואשה קאי לגבי אחר הנה ע"פ דברי הגה"ה הנ"ל לאו קושיא היא דהכל תלוי במנהג והרגל דכך ראו חז"ל דגבי בן ואח א"ל להתנהג במדה בן ואח אפי' קצת ימים משא"כ א"ו ואשה אפשר דאפי' מתנהגת עמו כדרך אשה לבעלה לאו ראיה היא דשמא שאשתו היא או אחותו או בתו דמשמי' ב"כ לאחים או לאבות או לאדונו דכן ראו חז"ל והפוסקים דייקו מתלמוד א"י שהזכיר גבי א"ו ואשתו ל' יום ולא גבי אחותו ובזה מיושב נמי ראיות הרב הנ"ל שהביאו מהוחזק' כדת דהתם לא בעינן ל' יום דכן היא המנהג דכשלובשת בגדי כלות' היא מוחזקת לכלה וזו היא דרכן של כל הנשים ובזה מורגלים וזו ראי' לדברינו ג"כ שכתבנו לעיל דגבי כדת איכא חזק כיון שזהו המנהג א"כ היא עצמ' החזיק' שהכנות בכך כי זו היא חזק' שלה · ועוד נראה ליישב ע"פ סברת זה הרב עצמו שכתב דגבי אחותו א"א שיהי' שם ראיה ברורי' וא"כ כך לי לאחר ל' כמו תוך ל' כראי' לפי דבריו ע"פ מ"ש הרמב"ם פ' הנ"ל דהא דסוקלין על החזקות יש ראי' ממכ' אביו ומקללין שיומת ומכין לנו ראי' ברורי' שזה אביו אלא בחזק' וה"נ שאר קרובים בחזק' עכ"ל אבל בקרובי' א"א להתברר לעולם כי מי יאמר שזו בתו ושמא אמו זנתה ואפי' גבי אחותו ואמו אפשר שלא יתברר שמא אסופית היא או אמו ואשה אחרת ילדה במעדי' ונתערבו הולדות כדאיתא בגמרא פ' נושאין על האנוס' דף צ"ט ופ' האשה בתרא דף קי"ט באומרת אכי ובני ובעלי כשבאתי במעדי' שא"א להתברר לעולם אבל א"ו ואשתו שצריך שיקדשנו בעדים ואפשר שיתברר לאחר ל' ולכן לא הוי חזק' ומצריכין ל' יום כי אולי יתברר יהי' איך שיהי' הנה יש לחלק בין אחותו לאשתו · אבל כבר הוכחנו כי מדברי הגה"ה הנ"ל מוכח שהיה דאפי' בבן בעינן ל' יום וא"כ למה נאמר שחולק על הרמב"ם והטור ופשוט וברור שאין מזכיר דבריה' כי כל דברי שלטי הגבורים יוקדים על דברי המור עכ"ל דס"ל להרמב"ם נקט בא"ם ואשתו וה"ה לאיך אלא דכמפק אחר תלמוד א"י דכתבו מאי"ם ואשה לכן כתבו גם הוא ע"ז וה"ה לאיך ומ"מ סברת הרב הזה א"א לעמיד' מכמ' לא וה הנ"ל והי' אפשר לתרץ דבריו והוא ז"ל מיירי בשהכיסה מודים האי' ואשתו ואם ואחותו כדקאמר בהדיא בלישני' משא"כ היא לבדי' לא אלא שראייתי הנ"ל מוכחת דלא כדבריו דבתלמוד משמע גבי אב דמיירי שהאב אמר קדשתי' לזה וגם הוא מודי' כן שהרי כ' הרמב"ם אע"פ שהכנשא לו וכן בגמ' קאי אבא לי ואמר קדשתי' א"כ גבי נתקדשתי איירי בהכי כמ"ש לעיל · ואם הרב מחלק בהכי וא"כ בכ"ד שהוי מכחיש' ולא נשמע מפיו בכאן לעולם שהוא אשתו גם לדברי הרב איכה חזקה · ואל אלקי יודע כי אחרי גמרי כל דברי הנ"ל מצאתי בתשובת הגאון מהרמא"י ז"ל סי' א' שהאריך בענין והעלה דגבי אמרה אשת אכי אפי' הוחזקה ימים רבים נאמנת באמתלא כיון שעל פי דבורה הוחזקה · וכתב ג"כ כאשר כתבתי לעיל דגבי היה אשה גדולה מיירי אפי' קדשה עצמה לאחר ימים רבים כדמשמע לישנא דימים · ות"ל כוונתי לדעתו ולא עוד אלא דמשמע מדבריו דס"ל בהד שכויא דהוא דסוקלים ושורפין אע"ג דהוחזקה ע"י אחרים נאמנת באמתלא א"כ אין כאן חשש ודי בזה:

שאלה ב

שאלה לאה יושבת עגונה ימים ושנים ואח"כ נודע כי בעלה הוא במלחמה בין גייסי אמ"ה ונשתמד שם ונכרו סימניהם והשתדלות היודים שביאושו סמוך לקהלה קטנה של יודים ופיתוהו שגירש את אשתו ולא היה ביניהם שום חכם בקי בענין גיטין · סוף דבר יחד סופר ושליח ועדים וצוה אותו לכתוב גט וליתן לאשתו הכל כראוי והנה זה שיחדו לסופר איכו בקי בכתיבת אשורית ואיכו מכיר כלל בכתיבת הגט · ובא שענין הזה לפנינו הנה ק' קראקא וכוונו לשלום לשם נוסח לשון הגט עם כל פירושיו ודקדוקיו על כל אות ואות · גם שלחנו לשם כתוב באר היטב כל דיני כתיבת הגט ונתיכתו ליד השליח לא חסר דבר מכל אשר צריך לזה הכל למדנו אותו · והועד כי לא עשו דבר מדעתן רק הכל ע"פ אשר שלחנו מלה במלה · וכתבו שם הסופר המיוחד לזה כי א"א לו לבא הנה בשום אופן והנה נבא הנה מלאכו שכתב הסופר מלת ליכי כחלק לשתי תיבות לי כי והרבה תינוקת דלא חכימי קורין אותו מלה בשתי תיבות ושאר דיכים ותיבות חלוקות אשר לא יאותו בגט אלא שאין מעכבין במקום עגון ועיקר השאלה הוא תיבת ליכי · ואם כפשוט שהגט פסול אי רשאי הסופר לחזור ולכתבו כי כן צוה המשומד לכתוב אפי' מאה גיטין עד שיהיה א' כשר · ויש לספקק בזה הרבה כאשר כאריך אי"ה בתשובה · גם אם יש לפסלו יען כי המסדרים לא היו בקיאים בדיני גיטין:

תשובה

הנה גם אנכי ידעתי כי כבר הקדימני הגאון החכם השלם מהור"ר לוי בן חביב ז"ל בתשובותיו סי' קכ"ע וכתב כי ליכי הנחלק לשתי תיבות הגט פסול ונחלק עליו הגאון החכם השלם מהו' משה די טראני ז"ל והעיד בשם רבו הרב הגדול הגאון מהר"י בי רב ז"ל כי הוא כשר ובכן אחוה דעתי גם אני ואשא ואתן בדברי החכם האוסר מהרל"ב הנ"ל עצמו דהוא ז"ל כתב כיון דכתב לי תיבה בפני עצמה הו"ל כראה שהוא משלח את עצמו וקי"ל ושלח ולא שמשלח את עצמו והוא שינוי בכוונת הגט ואע"ג דלפי פי' זה הנה מלת כי אין לה הבנה ופי' כלל מ"מ פסולי הראשון

דעת - אתר לימודי יהדות ורוח * www.daat.ac.il

הראשון הינך הלך וכי מפני שהוסיף מלה שאין לה פי' פסול ג"כ קרוב לפסול יפסול פסול האחרון את הראשון ע"כ תורף דבריו · ויש לעיין לשיטה דאיה מן התלמוד ומדברי קצת פוסקים דאינו כן דהרי אמרו בגמרא דלא לכתב לי מהך בי' משמע לי מהך ולמה ליה האי טעמא תיפוק ליה מטעם לי דמשמע שמשלח את עצמו וב"ת דלפי זה מהך אין לו פי' א"כ ה"נ כי אין לו פי' אלא כיון דאפשר אפשר ה"נ ל"ש · ואפי' את"ל דנקט טעם זה דמשום טעם זה הוא פסול אפי' אם כתבו תיבה א' דאיכא לפרשו לי תהיה אפי' אם הוא תיבה א' משא"כ ליכי אם כתבו תיבה א' פשיטא דאין כוונתו אלא ליך כי א"א לפרשו לי כי כיון דהוא תיבה א' וכי אין לו פי' כלל א"כ מי הוא הסבל שיפרש אותו בפי' זר שאלי תיבה לא יהיה לה פי' וא"כ כל ישראל ידעו כי פירושו ליך אבל לי מהך יש לפרשו אפי' הוא תיבה א' דר"ל לי תהיה :

והשתא יתורץ נמי דאין להקשות על מהר"ל הנ"ל דמדברי רש"י ז"ל מוכח דאם תיבה שלאחריה אין לו פי' אין כאן בית מיחוש דהרי כתב כך רש"י על לי מהך לי תהיה ומספר זה ואילך וה"נ כל מי שיש לו עיני' יבין שכוונת רש"י מה שכ' מספר זה ואילך שהוא יתור לשון ומה לו בכך אלא כוונתו לתרץ דאיך נפרש לי תהיה א"כ מהך אין לו פי' שאין לפרש לי הלך דא"כ ה"ל לכתוב לי תהך דמהך פי' לכת דתרגום ללכת הוא למהך וא"כ מהך פי' לכת וא"כ אין לו פי' לי לכת ע"כ פי' דמהך ר"ל מספר זה ואילך כי הך הוא תרגום של זה וא"כ מהך כמו מזה ואם כן משמע אם לא הייתי מפרשים כן אין לחוש דנפרש לי מהך · וא"כ זה סותר לדברי מהר"ל דפסולו הראשון להינך הלך ושמא א"ש דודאי אם לא היה לנו פי' על מהך אין לחוש לכלום כיון דנכתב בתיבה א' אין סבל בעולם לפרש פי' שאלי תיבה לא יהיה לו פי' אבל השתא אפי' בתיבה א' יש לפרש כן ולכן נקט התלמוד טעם זה דאז יש לטעות אפי' בחדא תיבה ורבותא קמ"ל דאפי' אם אין לחוש לחלוקה התיבה איכא טעות · מ"מ קשה לי ויש לתמוה עליו הרבה דלדבריו איך התירו חכמים לכתב ליכי ב' אחר הלא הוי למכתב בלא י' מטעם השמא זו שמא יחלוק התיבה כמו להתכנסא שאמר התלמוד שלא יכתוב בא' דמשמע לא תכנסא ופירש"י שמא ירחיק לא מן תכנסא ויפרשוה לא תכנסא ה"נ ליחוש שמא ירחיק ויהי' משמע לי כי והנה הרב הזה ירד לפלפול זה דחיישינן לחלוקה ואיך לא הרגיש בקושיא הגדולה הזאת · וכ"ת דא"א לכתוב בלא אחר דלכי בלא י' אין פירושו ליך כ"א הוליכי דאע"ג דכבר כתב הכל בו בשם הר"פ בשם ה"ר יחיאל מ"מ קשה דה"ל למכתב ליהוי ליך דאין כאן מיחוש דאז פשיטא דלא ירחיק לי מן הך' לבדה ומה יעשה עם הך' כיון שאיכא תיבה בפני עצמה ועוד דאי כה"ג פסול הוא וכי בשביל שאין לנו מלה ארמית אחרות נתיר לכתוב גט בפסול דהא לאתכנסא בא' פסול ממש לדעת הרמב"ם ז"ל כמ"ש מהר"ל עצמו ז"ל וא"כ ה"ה ליכי דחד טעמא הוא ולמה התירו לכתוב בפסול וה"ל לתקן לכתוב בלשון עברי לך כמו שאנו כותבין הרבה דברים בגיטין בלשון עברי כמו הרי את מותרת לכל אדם וכמו שהאריך מהרמא"י ז"ל סי' קכ"ו דמקלתו בלי הקדש ומקלתו בלשון ארמית מותר מכמה טעמים וכולם שייכים גם כאן וא"כ למה התירו לכתוב ליכי :

ודוחק להרבות מחלוקת בישראל ולומר דרש"י ז"ל ס"ל דאין לכתוב ליכי בגט מה"ט דחלוקה או ס"ל דכשר לכתוב ליכי משום דאין יכולי' לכתוב לכי בלא יו"ד וליך אין לכתוב דאכתי חיישינן שמא ירחיק לי מן ך' וס"ל ג"כ דמקלת בלי הקודש ומקלת בלי ארמית פסול ואכן שכותבין ליכי ס"ל דאין חוששין לחילוק תיבות לעשות מתיבה א' ב' תיבות ובלא תכנסא ס"ל דלא כרש"י דחיים לחלוקה אלא אפי' בלא חלוקה יש לפרשו כך וכמו שעלה על דעת מהר"ל בתחלה וא"כ נרבה כמה מחלוקת שלא הוזכר בשם א' מהפוסקי' ועוד דיתבי' מאי איכא למימר דהתם כ"ע מודי' לכותבי' יתבי בגי' יודין וא"כ ליחוש לחלוקה אלא ודאי אין חוששין לחלוקה אלא במקום ששני התיבות יהי' להם פי' ולא בשום אופן אחר ופשיטא דלדברי רש"י דחיים לחלוקה כולל למלוא עוד כמה תיבות המתחלקות ועי"ז נוכל לפרשם לכונה אחרת כמו בידיכי שמא ירחיק בידי מן כי ויפורש ואיכים לא ימחא בידי והרי הוא משלח עצמו וה"ל למכתב לא מחי ביך וכן בנפשיכי שמא יכתוב בנפשי כי א"כ מספק כוונה הגירושין שאין כונתי לגרשה ולהתירה כ"א שתשלוט בו וכיוצא בזה ולא ה"ל לכתוב בנפשיכי כלל או לכתוב בלא י' דהא אינו אלא מנהג לכתבו מלא ודעבד כשר הוא כדכתי' בש"ע :

וכן מוכח מדברי האורבלי שכתב הכל בו בשמו דלא לכתוב ליכי אנת אנתתי דלא לישתמע לי כי אנת אנתתי אבל בשאר ליכי אין לחוש עכ"ל · וכיון דהוכחנו דאין חולק על רש"י דחיישינן לחלוקה א"כ גם בשאר ליכי ה"ל לחוש והו"ל למכתב לכי כיון דלדידיה הוי לכי כמו ליך אלא ש"מ לא חיישי' כיון דכי אין לו פי' אלא בליכי אנת אנתתי דהיא פירו' למלת כי כדכתב הוא ז"ל התם חיישינן וכל אלו ראיות ברורות דאין לחוש לדברי מהר"ל ז"ל בזה · ועוי' דגם לדבריו אינו אלא פסו' דרבנן שהרי הוא פסלו רק מדרבנן שהרי אק' לכתפי' יוא"ת למה לא הזכירו עניןפסול זה פי' המגרי' משמ' דפסול זה דומי' להכי פסולי' דאתמר במגרי' ואתי' אפי' לדברי המחמי' שבכולי' שהיא הרמב"ם ז"ל ועליו סמך מהר"ל ז"ל כדכתב בתחילה לפני זה גבי בכל מקום שתמלא שהיא שפסול הראשון שפסלו הרב הזה שם לא כתב אלא שהוא גט פסול וכבר כתב הרמב"ם פ"י דהל' גרושין שבכ"מ שכ' פסול אינו אלא מדברי סופרי' ולכתחלה לא תנסא ואם נשאת לא תצא והולד כשר וא"כ אי ס"ד דפסול דיתבי וליכי גרע טפי שבטל הגט לגמרי מדאורי' עדיפא ה"ל לאקשויי דה"ל לאזהר בהמגרש יותר מהני פסולי הנזכרי' שם דהם בטל אפי' מדאורייתא ועוד דהרב הזה עצמו לא כתב ב"א פסול משמע מדרבנן כדכתב הרמב"ם דאיך כתן מכשול לפני המעיינים כיון דכתב הרמב"ם שהוא הרב דמלכותו כדכתב הוא שם דכל פסול אינו אלא דרבנן וכן מוכח התם בכתב' דוכתי שלא המחמיר בזה יותר משני דהמגרש זקן והשכה וא"כ כיון דאינו אלא דרבנן אזלינן לקולא ועוד דספק ספיקא הוא הלא שמא אין הלכה כמותו אלא כבר פלוגתיה דאין זה פסול את"ל כמותו שמא אין הלכה כהרמב"ם שכתב פסול הוא אלא כאיכך הרבה גאוני' שכתבו דלא פסל בהמגרש אלא בעומד הבעל ועדער וי"א דוקא כשהבעל כתבו בעצמו או הסופר מפיו ואח"כ בא הבעל ועדער דלאסי נתכוין כמו שהזכיר שם הרב וכן בש"ע הביאו המחלוקת וכבר כתב מהרי"י בן לב ז"ל דכה"ג ספק ספיקא הוא ועוד דכבר כתב הוא והשיב על דברי הרב מערכי דבמקום עגון היה גם הוא סומך על דברי אותן הגאוני' וכאן הוא עגון גדול דפשיטא דלא תשתדל עוד גט לעולם דבבר הלך הוא ימ"ש למלחמ' לא נודע מקומו איו אפשר שהלשוהו לאיים הרחוקי' בקצוי הארץ וכ"ת יכתוב הסופר גט אחר כאשר לוהו לקני' כאריך בזה אם לא עשה הסופר שליחותו דאין כח בידו לכתוב גט אחר ושם נכתוב כל הצורך :

ועוד נראה להביא ראיה מדברי הרא"ש ז"ל שכה"ג כשר הוא שכת' בתשו' הביאה הטור סי' קכ"ו · בגט שהיה כתוב ברביעי כי לירח שבט ורביעי היה כ"א שבט וכתב כיון שידוע שר"ח היה ביום ה' ורביעי הוא כ"א תלינן בטעות הסופר שלא היה זכר קביעות החדש דע"כ טעה שהרי דבריו סותרין זא"ז אם הוא רביעי הוא כ"א ואם הוא כ' הרי הוא יום ג' וע"כ טעה או בקביעות החדש או בין שלישי לרביעי ובימי השבוע לא שכיחי דטעי הלכך תלינן הטעות בקביעות החדש וא"כ בנדון זה כמי ע"כ ט"ס הוא שהרי דברי הגט סותרין זא"ז שהרי כל ל' הגט מוכח שגירש אותה שהרי כתב ושבקית ופטרית ותרוכית יתיכי הרי שהוא משלחה מאתו ואיך יכתוב אח"כ לי כי דמשמע שמשלח את עצמו כ"ש בגט דכלון דידן שכת' בליכי האחרון גבי ודן די יהוי ליכי ולפני זה כת' וכדו פטרית ותרוכית יתיכי ליכי די תהוין רשאי' ושלטאה למהך וכל לשון הגט וא"כ סותר את דבריו ומגרש את עצמו וכ"ע ידעי דטעה הסופר וחילוק התיבות דבשאר ל' הגט ליכא למימר שום טעות דליכא למימר דטעה בא' מהם בדין כגון שמתחלה סבר לגרשה ולא את עצמו ולבסוף חזר וטעה בדין דלריך לגרש את עצמו וכשאר בטעות זה וכוין לגרש את עצמו דלמה כתב' הטעות בדרך רחוק וא"כ טעה ודאי בדין פעם א' דפשיטא כיון דאיכא למתלי' בטעות החלוקה ולא טעה בדין למה כשויה טועה בחכם וביחוד דמלת כי אין לו פי' אם לא שנחלק וכמ"ש הרא"ש דתלינן בטעות דרגילי למטעי :

ולא דמי לפסול דלי מהך דפסול אע"ג דהתיקות' יותר את כל דברי הגט ועיקרי' שהרי כל דברי הגט הוא שמתירה ליכא' לאח' וכאן כותי' דלי תהי' אלדרבי' י"ל דל"ד דהתם חייש' דה"ק מספר זה ואילך דתהי' שלי והוי כמו היו' אי את אשתי ולמחר את אשתי כדאית' בהמגרש בהדיא דמשום הכי תיקון רבא מיומא דנן ולעלם לאפוקי' מדבעא רבא מר"נ היום אי את אשתי ולמחר את אשתי ופירש"י אע"ג דפשוט לי' כיון דפסקי' פסקי' מ"מ איכא לעז על הגט וא"כ ה"נ חיישינן שמא גירשה ולאחר דלאחר שתקבל הספר תחזור ותהיה שלו אבל כאן שאין שייך פי' זה דלאין כאן מהך ועוי' אם בתחלה משלח אותה וא"כ את עצמו מה בכך דכיון ששלח' שלח' ואין כאן לעז דהא אינו שלו עוד וזה פשוט ובמה שכתבנו יתיישב בענין אחר יתור לשון שכתב רש"י גבי לי מהך שפי' מספר זה ואילך וכמו שהקשתי לעיל והשתא אתי שפיר דקשה ליה ז"ל איך אפשר לפרש לי תהיה כיון שסותר כל דברי הגט כמ"ש ולכן פי' מספר זה ואילך וכמ"ש ובזה נתחזקו דברי דהיכא דסותר הגט אין לחוש לטעות :

ואפשר דיש לדחות דל"ד לנדון דהרא"ש דהכא חיישינן דהעליון והתחתון סותרי' זא"ז הוי' אחר התחתון ואין כאן טעות אלא חזרה שחזר בו מלשלחה אלא לשלח את עצמו ואין חפץ לגרש' כלל כי חזר בו כדאמרי' בגט פשוט כתב למעלה מאתי' ולמטה מנה הכל הולך אחר התחתון אבל בנדון דהרא"ש דכתב בד' בכ"א משמע דהדי' הוא כ"א וזה א"א דהתם אין לפרש דחזר בו דמתחלה היה בדעתו לגרשה בד' ואח"כ נמלך לגרשה בג' דז"א דכיון דכתב בד' א"כ נכתב הגט בד' ואיך נמלך לגרש' בג' דמה שעבר עבר וכ"ת דכוין להקדים ושיהא הגט פסול דז"א דכבר כתבו התו' והרא"ש וכל הפוסקים דאינו חשיד לקלקלה וע"כ צ"ל כן דודאי חזרה מלתא היא כמו שהבאתי ראיה מהגמרות ומכמה דוכתי וא"כ מכ"ל דטעות הוא דלמא חזרה הוא וכוין ליתן בפסול אלא כמ"ש ועוד הכא ע"כ לאו חזרה היא שהרי כת' בד' בבי' משמע שהדי' הוא הכי והרי ליה כאלו מפרש בד' שהוא הכי וזה אינו וכמו שכת' ר' ישעי' ז"ל הביאו הטור ח"מ סי' מ"ב שאם היה פורע והולך וא"ח כת' קבוס הכל כך וכך דאנו אומרי' דאי טעה ומ"מ לפי הפי' הב' שכתבנו על יתור הלשון דרש"י דס"ל דאם הוא סותר הגט ל"ח מוכח שפיר דל"ח לחזר' דהתם ליכא לחלק ביני לבין כדון דידן כאשר חלקנו בתשובת הרא"ש וק"ל · ועוי' יש לחלק בין כדון דידן לתשובת הרא"ש דבנדון דידן אפשר לקיי' שניה' דחפץ לגרשה גם לגרש את עצמו ולענין דיכא אפשר דס"ל למהר"ל דגם בזה פסול אע"ג דמשלח' מ"מ משלח גם את עצמו משא"כ התם א"א לקיי' שניהן אלא שלא נשאר לי' אלי' דיכא כיון שמגרשה בדין למה נפסול מה שמגרש גם את עצמו מ"מ הרי גרשה בדין וכי מפני שהוא מוסיף דבר שאינו צורך יפסול וזה ל"ע ומי הוא הכביא לומר דגזרינן שמא יגרש בא' לבדו כיון דלא מצינו גזירה זו בתלמוד :

ומ"מ גם הדחיי' הראשוני' לא כ"ל דלמ' כאת' שהגט סותר זא"ז כיון דאפשר לתלות בטעות סופר והטעות מוכח דמלת כי אין לה פי' כמ"ש לעיל

ומ"מ

www.daat.ac.il * דעת - אתר לימודי יהדות ורוח

ומ״מ ע״ז לא מייתי סומך ויסוד כי הריב״ש ז״ל משמע שנחלק על הרא״ם בזה בסי׳ קי״ז אבל ראיה לאסורה ברורה היא ונראה דאין כאן מקום ספק כלל לחוש לדברי מהרי״ל כלל כיון שהגאונים האחרונים מהרי״ק ובעל הש״ע ומהרש״א ז״ל לא הזכירוהו כלל הגם כי הגאון בעל הב״י רגיל להביא תשובותיו וכאן לא הזכירה כלל אין לנו לחוש לפסולי׳ אלוכי׳ כאלו כלל :

ולענין אם לכתוב גט אחר לרווחא דמלתא אי אם יחלוקו עלי בדין הנ״ל שהן רשאי׳ ולא אני או להתלמד במקו׳ אחר בזה ל״ע דכבר נודע מ״ש הרמב״ם ז״ל דאם אמר לעדי׳ כתבו ותנו לשליח אפי׳ אם נמלא בעל כבר עשו שליחותן ואין חוזרין וכותבין וכ״ש אם לא נמלא אלא פסול וכ״ש נמלא כשר ממש ובשבר וא״כ משום חומרא א״א שיה ראוי לחוש לדברי הרמב״ם אלא שכבר האריכתי מאד בתשובי׳ בדין גט א׳ שבא לכאן מק״ק לאדמר יצ״ו ונכתב שם אני אשה בטעות והבעל הלך לו וכתבתי שם דכ״ל לפי מנהגינו דנהיגן דמיחדין השליח קודם הכל והבעל מלוה בפני שליח לכתוב וליתן הגט לשליח ואם יכתב גט א׳ בטעו׳ יכתבו גט אחר עד שילא גט א׳ כשר לדעת הרב המחבר ולמי שמלא׳ לו א״כ שהתני׳ הבעל בהדיא לכתוב אחר מודה הרמב״ם דבש׳ דשטינ׳ שכוונתו היא דאם ימלא ביד השליח שהוא פסול יכתבו אחר דאין הכי בעולם שיאמר שבנא זרה כזו דכונת הבעל היתה דעד שיבא ליד השליח ידקדקו בו שיהי׳ כשר ואם ימלא׳ פסול יכתבו אחר עד שיהי׳ כשר לדעת הרב ואחר שיבא ליד השליח אפי׳ אם ימלא פסול לא איכפת לו ליכתב אחר דישתקע הדבר ולא יאמר והבאתי שם הרבה ראיות וכ״ש בנדון דידן דלא היה שום שכם ביניהם וידע דהגט לריך לבא לפני גדולי׳ ועל פיהם הנהגו האנשי׳ השלוחי׳ א״כ לא יתברר שהגט פסול עד שיבא לפני אנשי׳ חשובי׳ וזה לא יודע א״כ יצא הגט השלוח ע״י שליח אז יודע שהוא פסול ועל זה לוה לכתוב אחר א״כ כוונתו שפי׳ יהי׳ ביד השליח אם ימלא שהוא מוטע׳ יכתבו אחר ואפי׳ אם דעת הרמב״ם לאסור גם בזה מ״מ פשיטי׳ דכדי הוא הרא״ם והרב׳ פוסקי׳ דנחלקו עם הרמב״ם לסמוך עליהם :

ומ״מ דעתי נוטה יותר ליתן גט זה בעלמו לעשות נגד דעת מהרי״ל ז״ל דאינו אלא ספק דרבנן כמ״ש ועוד מכמה ראיות ברורות שכתבתי לעיל מלעשות נגד דברי הרמב״ם לדידיה הוי ספק מגורשת מן התורה כדכתיב פי׳ דבכל מקום דאמר ספק מגורשת הולד ספק ממזר והלא וא״כ אין נכון לעשו׳ נגד דעתו אפי׳ אי מספקינן אי דעתו כן כמ״ש דל״ז מיבעיא ליתן גט האחרון לבדו שפיטא דאסור אפי׳ לדעת שאר פוסקים דשמא גם זה כשר הוא ועשו שליחותן לד״ם כנודע אלא אפי׳ לכתוב גט אחר וליתן לידם שניהם דכשר לשאר פוסקים ממ״נ אם גט זה כשר הוא הרי הוא כשר ואם פסול הוא השני כשר כמ״ש הב״י סי׳ קכ״ב כס״ג וא״כ אין כאן אלא ספק שמא עושין נגד דעת הרמב״ם אם גם זה איני כשר מ״מ שמא יראו התלמידים ויקבעו הלכה לדורות נגד הרמב״ם ולכן טוב ליתן זה לבדו ועוד כי היא עניה גדולה וכבר הוליאה הרבה יותר מכדי השגתה גם אין נכון בעיני כלל לעגני׳ ולמשוך כתיבת הגט כי קרוב הדבר שימשך עוד חלי שנה כאשר נמשך עד הנה כי לא שכיחי שיירות מהתם להכא וגם קשה הדבר לאספם כי הצדדים והשליח והסופר שכיחי דכיידי ואולי חיו בתוך זמן זה יבטל השמודד ימ״ש הגט ע״כ אומר בעת לגרש׳ בזה ומה״ט לא האריכתי כמו במקו׳ שכתלא בגט הרבה חלפין ועיינן ושיטין שהיודין שלהם לא היו נוגעין באות ותינוק דל״ח ול״ט קורא אותן יפה מטעמי׳ הללו שכתבתי דממתן בעגון התירו כבר כה״ג ולפי מה שכתבנו יש לחוש מאד בנדון דידן לעגון ואל״ל לא״ש דאין נכון לעשות נגד דברי הרמב״ם :

עוד יש ליעותא בגט שכתב שאני מנין כמו תיבה א׳ ותינוק דל״ח ול״ט קורא אותי׳ תיבה אחד גם בזה נראה ברור דאין להוש לכלום כמ״ש הטור סי׳ קכ״ו גט שכתב למנין אנו מנין ודילוג הש״ן והשיב הרא״ם כיון שאנו מכירין הגנון הדבר בשביל דלוג אות א׳ אין לפסלו עכ״ל א״כ אם הדילוג אינו פוסל ק״ו כשכתב אלא שקרב התיבות יותר מדאי ואנו מכירין הגנון הדבר פשיטא שאין לפוסלו ואין לדמות דהתם שאני שלא דילג כ״א שין דהשמות ולא כשתכתה התיבה כ״א השמות שלא נבדק אנו אל למנין אלא הוא כאלו הוא עכין אחר בזה אמרינן כיון שהענין מובן שאין לו פי׳ אחר אין לחוש בדילוג אבל בנדון דידן שהוא שינוי התיבה שנעשה משתי תיבות תיבה א׳ הרי הוא כאלו הוא תיבה אחרת ומלה זרה שאין מענין הגט וגרע טפי׳

גם זה אינו שהרי כתב הב״י על דין זה שהוא דעת העיטור ז״ל ובעל העיטור כתב ז״ל ומסתברא כל שניכר מ״מ כגון שלא כתב ש׳ האמלעי׳ בשמי או ברביעי׳ ר״ם או תיבה אחרת שניכר שהוא ש״מ אין לחוש כ״א בגוף שמות שבעלי׳ כ״ל עכ״ל הרי מבואר דאפי׳ נשתנה התיבה אין לחוש ולעדי״ן דעדיף אדרבה שאם שינה התיבה לגמרי שאין לה פי׳ כלל דניכר היטב שהוא מ״מ כיון דמלה זרה היא וכבר האלכתי בזה בתשובה ואין כאן מקומו וכלע״ד דאפי׳ אם דילג שאנו מוכין לגמרי אלא שכתב למנין כאן במתא פלונית ג״כ כשר דודאי׳ ניכר הנגון הדבור שאין לו פי׳ אחר וכיון דכשר אם דלגו פשיטא דאין קירוב פוסל בו דהא רוב הפוסקים פסקו דבכל מלתא דלא לריך אפי׳ שינוי אין בו פסל ק״ו לקרוב מיהו יש לדחות דל״ד כולי האי דהתם הוי מלתא דלא לריך כלל לכתוב אפי׳ לכתחלה ולכן אינו פוסל אבל הכא דלריך לכתחלה אלא שבדיעבד לא פסלינן כיון דניכר הגנון הדבר א״כ אם כתבו ושינו או הקריב פסול אבל מטעם הראשון כשר בלי ספק :

עוד שמעתי מחכם א׳ יצ״ו שמפקפק בגט הנ״ל לפסלו יען כי מסדרי הגט אין בקיאין בטיב גיטין ושמא נעשה בפסול ועוי׳ שטעיות הנ״ל שכיחי׳ קלס ע״ז ולכאורה הבאתי ראיה לדבריו ממה דכתב מהרמא״י ז״ל

בהג״ה סי׳ קע״א סעיף ל״ז בהרשאה שכתוב בה שנעשה שליח לקבלה ושליח עלמו אמר שלא נעשה כ״א שליח הולכה נתבטל כל השליחות וגם הגט פסול מאחר שמוכח שמסדרי הגט היו עמי הארץ ולא ידעו שאין הבעל עושה שליח קבלה יש לחוש לכמה מילי פסולין וכן כיולא בזה שניכר לאותן שסדרו הגט הי׳ הדיוטות עכ״ל א״כ משמע היכא דנראה שהן הדיוטות פסול וה״ה הכא כראה מחמת שטעו׳ · אמנם כשעיינתי לא דמי לאתם דהתם מוכח שטעו בדין וכן כל כיולא בזה איירי שהוא מוכח מתוך לשוני׳ שהם הדיוטות ומכשירי׳ הפסול ועדי׳ מתוכו שהרי תוספות הרב שכתב וכן כל כיולא בזה לקום מתוך דברי הריב״ם ז״ל סי׳ ספ״ח שכתב שלחם א׳ מנחה שליח והביא מעשה ב״ד קלר ויש בו טעיות מדקדוק הלשון מורה שאין הב״ד יודעין בטיב גיטין וכו׳ הרי שכתוב שדקדוק הלשון מורה שאין יודעין וכ״כ עוד לקמן כשכתוב השפסול כתב השמשתי שמא הדייני׳ הללו היו עדי מסירה הגט לפי שהם לשונס וא״כ אין עד נעשה דיין עכ״ל וכן הר״ן ז״ל בתשובה שהשיב לו הם בסי׳ ש״ף כת׳ אבל דעתי מה שהביא לחוש לזה מפני שהדייני׳ מוחזקין שאין יודעין בטיב גיטין וכמ״ש שלשוני׳ מוכיח ע״ז עכ״ל הרי שלשונ׳ הוכיח שכתבו וטעו בדין אבל דבר שיש לתלות בטעו׳ לא נסוי הב״ד לרשעים שיכתבו גט ואין יודעין בטיב גיטין וכבר אמרו חז״ל שאין קטין לעולם יותר מדור המבול ושיטא דטעיות כאלו מ״מ הוא · ותדע דאל״ה א״כ כל התשובות חדשות גם ישנות למאות שנשאלו כמה גאונים שהיים יצו׳ עם המהרי״ ז״ל בענין כמה גיטין הבא׳ ממ״ם ונמלאו בהם כמה טעיות והכשירם ולא חשו לב״ד עמי הארץ אלא מ״מ כדכתיבנא׳ א״כ מלד הטעיות אין לפסלו ואם מלד שאנו יודעין שאין בקיאין בטיב גיטין מ״מ אין לחוש כלום שהרי שלחנו אליהם כל דין ודין וע״פ זה נהגו ולא סרו ימין ושמאל כאשר העידו לפנינו וכבר ראינו כמה מסדרי׳ גיטין שאין בידי׳ כ״א סדר גיטין או א׳ מהספרי׳ אשר מבואר שם סדר הגט כגון ש״ע ולבוש וזולת אינדיכי גיטין שנוהגין בפי׳ כלל וע״פ הספרי׳ מסדרי גיטין ושולחין ולא שמענו פולה פה ומלפלף וכיון שרוב הדייני׳ אשר בהם חולין שום פסול מבוארי׳ בסדר גיטין פשיטא׳ דמילתא דלא שכיחא לא חיישינן כדמוכח ריש פ״ק דקדושין דל״בעיא התם אהא דא״ר הונא אמר שמואל הלכה כר׳ יוסי דאמר אם היו מדברי׳ על עסקי גיטה וקדושיה ונתן לה גיטה וקדושיה ולא פי׳ דיו ומבעיא ליה הא דאבי׳ אמר שמואל כל שאינו יודע בטיב גיטין וקדושין לא יהא עסק עמהם אפי׳ לא שמיע ליה הא דרב הונא ופרש״י ז״ל אפי׳ לא שמיע ליה מי כימא כמי דלא יהא לו עסק עמהן כלומר מי שכיחא הא או לא שכיחי והתו׳ ז״ל הוסיפו תאדם שכתנכה על גיטין וקדושין לריכן אנו להודיעו הא דר״ה א״ל אלמא דמלתא דלא שכיחא ל״ח כלל אפי׳ שידע ממסדר הדין לכתחל׳ ובזה מיושב לענ״ד כמי מה שהקשו התו׳ על הא דאמרינן בגמ׳ ריש פ״ק דגיטין רבה אמר לפי שאין בקיאין לשמה וא״ת מ״ש לשמה דאין בקיאין משאר פסולי׳ כו׳ וכ״ת דנקט לשמה משום דשכיחא טפי וכו׳ וה״ה לשאר פסולי׳ וי״א דהא לקמן וכו׳ ותירץ ר״ת דבכל פסולין בקיאין הן אלא שדרשה לה לשמה אין כראה לבני מ״ם עיקר ואין בקיאין פירושו אין חוששין ולאחר שלמדו כו׳ והכי׳ רש״י ז״ל כתב בהדיא דאין הפי׳ כן והשתא א״ש דס״ל לרש״י דלשמה שכיחא כמ״ש התו׳ ולא ק״ל דה״ה שאר פסולי׳ אלא אדרבה שאר פסולי׳ דלא שכיחא לא חשו חז״ל שמא כזדמן להם וטעו בהם ובהאת ק׳ קלת על התו׳ למה הפליגו מדרכם ואמרו וה״ה שאר פסולי׳ כיון דהוכחנו מדבריהם עלמן מפ״ק דקדושין דלמלתא לא שכיחא ל״ח ואפשר דקי״ל דגם פסול מחובר או שינה שמו ושאר פסולי׳ שהזכירו הם שכיחי׳ וכן מוכח לשוני׳ שכתבו דלשמה שכיחא טפי׳ משמע דגם איכך שכיחי ולא כ״כ ומ״מ על רש״י אין כאן תפיסה כחזור לענייננו דכיון דבסדר גיטין מבוארי׳ ומחוקקי׳ רוב פסולי׳ דגיטין דשכיחי שוב אין לחוש ללא שכיחי וכיון שהעתקנו להם כל סדר גיטין באר היטב יותר מהמבואר שם תו אין לחוש ע״כ נראה שהמעגנה שלא כדין עתיד ליתן את הדין · וראיתי לחכ׳ א׳ מחכמי׳ הדור שהשיב עלי׳ ותמה עלי מה ששלחתי להם כל דקדוקי גיטין ופרוסיה׳ וסמכתי על זה ליתן הגט והביא ראיה ממה שכתבו התו׳ אמתניתן דהכל כשרים לכתוב את הגט אפי׳ חש״ו ואמרינן בגמ׳ והוא שגדול עומד ע״ג ופירשו התו׳ ומלמדן ומזהירן לעשות לשמה וא״כ כתבו התו׳ והקשו מסלילה דמשמע בחרש ותרסות משום דלאו בני קריאה נינהו ולא ממעט משום דלאו בני כונה נינהו ותרלו משום דב״ד מזהירין אותו לעשות לשמה הוי כגדול עומד ע״ג ע״כ · נראה מדבריהם דבעינן גבי גט ומלילה ב״ד עומדים ע״ג ע״כ תורף לשוני׳ בקלרת כי האריך מאד וכבודו במקומו מונח כי לא דק בדברי התו׳ כי מלבד דעת שהתו׳ כתבו ב״ד היינו גבי מלילה דבעינן שלשה אבל גבי גט לא שמענו מעולם שלריכן ב״ד וכמשמעות ל׳ הגמ׳ והוא שגדול עומד ע״ג ולא קאמר ב״ד הכא גם גדול עומד ע״ג אפי׳ יחיד עומד ע״ג לא בעינן אלא בחש״ו דלאו בני דעה נינהו ולא ידעי לכוין לשמה שלכך בעינן גדול עומד ע״ג בשעת כתיבה ללמדם לכוין כי מועדין לקלקל כל רגע ורגע כיון דאין להם דעת אבל בשאר עמי הארצות לא דאל״כ לא מלאנו ידינו ורגלינו בבי״ם וכל התלמוד עלה בגיטין האומר לב׳ כתבו גט לאשתי וכן מי שהיה מושלך בבור ואומר כל השומע קולי יכתוב גט לאשתי לא הוזכר בשום א׳ מהפוסקים דלריך שיאמר לתלמידי׳ חכמים דוקא ופשיטא דמשמע אפי׳ אמר לגדולי׳ שבעמי הארצות ולא משתמיט חד מהפוסקים לכתוב דלריך דוקא גדולים עומדים ע״ג ומלמדי׳ אותו אלא ש״מ אין אלו אלא דברי כגיאות ודא׳ דלריכה אנו ללמדם · הלי גיטין שיאך יתנהגו אבל לעמוד ע״ג ולהזהירי׳ לא מלאנו ולא שערום רבותינו הקדושי׳ א״כ מה לי שבאו לפנינו ושאלו אותנו ולמדנו אותן איך לעשות או כתבנו להם כל דבר באר היטב וכיון שהם עומדים בפנינו ומעידים כי לא סרו ימין ושמאל מכל מה שלריכו אותם אין לך עדות גדול מזה ודי מזה :

www.daat.ac.il * דעת - אתר לימודי יהדות ורוח

שאלה ג אלמון שנשא אלמנה והיתה נדה בשעת נשואיה ונכנסה בנדתה לחופה בימות החול ונתיחדה עם בעלה והגיע זמן טבילתה בליל שבת מהו שתטבול ויבא עליה ביאה ראשונה בליל שבת א: לא:

תשובה דבר זה צריך דקדוק תחילה בדברי הפוסקים ואח"כ נבאר שאלותינו הרא"ש ז"ל כתב ריש כתובות אהא דאמרינן דאי איכא דוכתא דקביעי ב"ד בכל יום אשה נשאת בכל יום הא בכל יום לאו דוקא דביום שבת אינה נשאת דאמרינן בירושלמי אילין דכנסין ארמלתין בע"ש צריכין לכנוס מבעוד יום שלא יהא נראה כקונין קנין בשבת לפי שאלמנה אין לה חופה ובשעת יחודו של ביאה הוא זוכה במציאתה ובמעשה ידיה שילכך צריך להתיחד עמה בע"ש מבעו"י הלכך אין להכניס בתולה לחופה בע"ש דע"י חופה הוא זוכה וכו' עכ"ל הצורך לענינינו. הנה לשון זה שכתב ובשעת יחודו של ביאה הוא זוכה משמע דביחוד לביאה לבד אע"פי שלא בעל זוכה וכן כלע"ד להביא ראיה ברורה מן התלמוד דלא בעינן ביאה דוקא באלמנה אלא ביחוד לחוד קונה דגרסינן ביבמות פרק הבא על יבמתו דף נ"ז רב אמר יש חופה לפסולו' ופירש"י כ"ג שהכניס אלמנה בת כהן לחופה ולא בא עליה ומעיקרא נמי לא קדשה אפ"ה פסלה מתרומה דבי נשא דחופה ככניסה בעילה דמיא. וכ"כ תוספות בהדיא דאמתני' קיימא אלמנה לכ"ג גרושה או חלוצה לכהן הדיוט וכו' ותפסו זאת לשוכחה ע"ש הרי מבואר דגם באלמנה יש חופה. וע"כ צ"ל כן דאלת"ה במאי קמיירי רב דיש חופה לפסולה לשיטת התוס' דמיירי בחופה אחר קידושי' אי בבת כהן שנתקדשה לנתין ולממזר ונכנסה לחופה עמו הרי משעת קידושין איפסלא מתרומה כדתנן לקמן פ' אלמנה דאפי' לישראל בשר ארוסים פוסלין שלא תאכל בת כהן בתרומה כ"ש קידוש עבירה כדקאמ' ר"מ לעיל דאלמנה לכ"ג בת כהן קדושין פסלה ומייתי ר"מ ראיה ומה קידושי' רשות פסולין וכו' ופירש"י בחד לישנא והתוי' מסקי דאמת הוא כן דקדושי' רשות פי' ומה ישראל שקדש בת כהן פסלה באירוסים קדושי עבירה לא כ"ש ותשובות ר"א ור"ש שהשיב שם לר"מ לא שייכי הכא דגם הכא אין לו להאכיל במקום אחר שהוא ממזר ישראל וכ"ש נתין. ודוחק להעמיד דמיירי דוקא בממזר כהן וקדש בת כהן ויש לו להאכיל אם נשא ממזרת בת ישראל דזה לא נזכר בשום מקום בהדיא בהתלמוד יקחם ואמר פסולות דהיה פירושו ענין זר. ועוד דהתינח ממזר אבל שאר פסולים נתין וחלל שהם זרים גמוריי וכמ"ש הרמב"ם ז"ל פ"ו מה' תרומות שהמה כזר לכל דבר ופסולין הם עצמן בתרומה וא"כ שאין מאכילין לא שייך בהו האי טעמא א"כ מאי פסולות והלא איכו אלא אי. ומיהו זה יש לתרץ דמיירי מפלוגא דכלא כהן שנשא בת ישראל בתולה דיש לו להאכיל במקום אחר כדאמרינן התם דף נ"ז או בכ"ג שנשא בוגרות. ואע"ג דלר"א ור"ש קאי והם מכשירים כ"ג בבוגרות כדאיתא התם מ"מ משכחת לה במוכת עץ. ומיהו קושיא הראשונה דמשמע דקאי אמתניתין ואכל פסולות ואל"ל בברייתא דלקמן דקתני כיצא בו וזו כשרות ופסולות וכו' דמשמע דכל כשרו' ופסולות שוות וכן הרמב"ם פ"ז מה' תרומות כתב בהדיא האי דיכא דחופה לפסולות מאלמנה לכ"ג וגרושה לכהן הדיוט ופשיטא דאם אלמנה אין לה חופ' גם גרושה אין לה וא"כ קשיא היכא סבר רב דיש חופה לפסולות הא אפי' כשרו' אין להם ואף שמואל לא פליג אלא בפסולות אבל בכשרות מודה אע"ג דאלמנה או גרושה היא וא"ל דפשיטא דהלכה כרב באיסורי וכמ"ש הרמב"ם פ"ז מה' תרומות: ואין לתרץ דדוקא לענין לפסלה מתרומה דבי נשא הוי חופה קוני' ולא לשאר דברים ותדע דהא לרש"י מיירי בחופה בלא קידושין כסף דלא קני לה ליורשה ולכל מילי אלא קידושין לחוד הוי לרב הונא ואפ"ה פסלה בחופה לחוד כמ"ש תוי' שם. מ"מ קשה דאמרינן התם דאפילו למ"ד אין חופה לפסולו' כמ"ש מ"מ יש חופה להאכילן בתרומה כגון בת ישראל דהא אמרינן התם דרב ושמואל פליגי בפלוגתי' דהנהו תנאי דתניא כיצא בו וזו כשרות ופסולו' כגון שנכנסו לחופה ולא נבעלו אוכלו' משלו ואוכלי' בתרומה ר"ש ב"ר אומ' כל שאינו ביאתו מאכילתו חופה מאכילה וכו' ופירש"י אם בת ישראל היא דס"ל לר"ש דחופה פסולה אינה מאכלת וה"ה דמקים ביאה לחופה וכו' וא"כ מדקאמר ר"ש דאין חופה פסולה מאכלת מכלל דת"ק סבר מאכלת וכ"ש התו' בהדיא שם לשיטת רש"י דלת"ק דאמר אין חופה לפסולות מ"מ לא גרע מהגעת זמן לעיל ואוכלת בתרומה וכנראה שם מדברי תוס' דהאי ואוכלת בתרומה דת"ק אין פירושו בתרומו' דבי נשא אלא בתרומת בעלה כדין בת ישראל הנישאת לכהן ע"ש. אלמא דאפי' למ"ד אין חופ' לפסולות מ"מ קניא חופה להאכיל ואף דלר"מ אין מאכיל היינו משום דס"ל דחופ' כביא' וכי היכי דביאה פסול לה אע"ג דקני בביאה ודאי ה"ה חופה אבל אי לא הוי פסול לה בחופ' היתה חופה קונה להאכילי' א"כ כ"ש דקוני' לירושתי' ולשאר מילי דהא בכתובות פ' נערי' דף מ"ח אמרינן דמסירתי' ליד הבעל מהני לירושתי' ולכל מילי חוץ מתרומ' אלמא דאפי' במקום שקוני' לה לכל מילי לא קנה לתרומ' ק"ו לכל מילי. (הגה"ה כ"ב מכ"י אך לא ניכר בה כוונה כלל וחבל על דאבדין) ואפי' כדא' ונאמר הא דחופה מאכילי כאן לא מטעם דקני לה אלא משום דלא גרע מהגעת זמן והיינו כמשני' ראשוני' שהשיכנו פ' אע"פ דף כ"ז וברור הדבר דאפי' למשנה ראשונה בהגעת זמן לא קנה לה לכל מילי דאכתי ארוס' היא ולא מהני הגעת זמן כ"א לתרומ' דדבר תורה ארוס' אוכלת בתרומ' ורבנן גזרו משום השקאת כוס או שמפין ובהגעת זמן לא שייך הני גזרות למשני' ראשוני' אבל מ"מ ארוס' היא ולא קני לכל מילי דבעינן בהו שתהא כנשוי' דוקא וא"כ לעולם איתא לך דאפי' למ"ד יש חופ' לפסולת וקנה לה לפסלי' מתרומ' דבי נשא מ"מ להאכילי' לפי משני' אחרוני' דבעי חופ' לא מהני אפי' אי לא הוי פסיל לה דאין חופ' קוני' באלמני' להאכילי'. וכן משמע התם בתו' לפי שיטתם דמוקי מתני' בבת כהן אבל בבת ישראל ד"ה מודו דלא קניא חופ' להאכילי' אלמא אפי' לת"ק דחופ' לא פסלי' מ"מ לא קניא להאכילי'. מ"מ לא נהירא כלל דע"כ לא מוקמי התו' מתני' בבת ישראל אלא דבעמוד והוגיא קאי ולא קניא בה חופ' אבל היכא דלא שייך האי טעמא משמע בכולי שמעתי' דחופ' קוני' בכשרות דלא פליגי אלא בפסולות אלמא אלמני' קוני' בה חופ' דאלת"ה אלא דאכלי' משום דליכא עוד שמפין א"כ אפי' פסולות נמי למה לא יאכילנה חופתי' כיון דארוסי' ד"ת אכלי' אלא גזירי' דרבנן והכי ליכא גזירי' למה לא תאכל. וכ"ת טעמי' דר"ש משום דקרובי' לביאה' החמירו בה חכמים כמ"ש תו' לשיטת רש"י מ"מ ת"ק דמודי' בזה שאין מאכיל לשיטת תו' אע"ג דס"ל דאין חופה לפסולות ולא גזרו משום דקרובה לביאה א"כ למה לא יאכל אלא ש"מ דאכילי' תליא דוקא בקנין דחופ' ולכן לא אכלי' לת"ק דאין קנין בפסולו' ואכילי' תליא בקנין אבל לפסול דלא תליא בקנין דהכי דקניא מ"מ למה תפסיל דביאה' פסלתי' דוקא אלא דר"ש גזר משום דקרובה לביאה ות"ק לא גזר וכן משמע לי התו' שם. ויש לדקדק לשיטת תו' לשמואל דאמר אין חופ' לפסולות הא לכשרות יש חופ' וא"כ בת כהן שנשאת לישראל כיון דיש חופה נפסלת מן התרומ' ואפי' ארוסים פסל לה כדלקמן שם וא"כ היכי תניא לקמן נשאו כשרות ופסולות וכו' ואוכלות בתרומ' ופי' התו' דקאי אבת כהן ולפסול וא"כ התינח פסולות ס"ל לת"ק דאין חופ' אבל כשרות די"ש חופ' אמאי לא פסיל לה וצ"ל דכשרות קאי אבת כהן לכהן דוקא ולא לישראל. אך קצת קשה א"כ מהו קמ"ל מהי תיתי למיפסלי' כיון שהיא כשרה וניסאת לכהן. נחזור לענינינו דלשיטת התו' חופה קניא וכן משמע לשון דחופתי' וכו' דאי ס"ד דאין חופה קוני' באלמני' א"כ לדידהו נמי רב הונא היכי יליף במה הצד מה להצד השוה שכן קונה באלמנה תאמר חופ' שאף לאחר שתלמד דקוני' מ"מ אין קוני' שהרי הא דילפת חופה מהכך היינו מק"ו מה הכך שאין גומרין קונין חופה שגומרת איכו דין שיקני' כדאיתא התם ובאלמני' חופ' איכי גומרת א"כ ליכא למילף באלמני' שתקני' ועוד תימא דלשיטת רש"י תקשי דלשיטתו ע"כ רב ושמואל כר"ש ס"ל כדכתבו תו' וא"כ איך קאמר רב דיש חופה באלמנה לכ"ג הנא הא דאמר ר"ש חופה קונה הוא מטעם דגומרת אחר כסף ואלמנה איכה גומרת כמלא דאיכו קוני' אפי' בכשרות ק"ו בפסולות וזו קושיות גדולי' שאין עלי' תשובה כוונה. מיהו על הרא"ש לק"מ דיי"ל דחופה דאלמני' היינו יחוד וזה מקרי בדידי' חופה ומ"ש הרא"ש דאין חופ' לאלמנה היינו דהרא"ש ס"ל דחופ' מקרי מקום שבו הנישואי' מקום עיקר ישיבת חתן וכלה כמ"ש הרא"ש פ"ק דכתובות והביאו הטור סי' ס"ג וכ"כ הרי"ף ז"ל שם ושקיל וטרי דאיכא למ"ד חופה מקרי יחוד ומסיק דאיכו אלא כל שהביאי' הבעל לביתו מבית אביה לשם נישואין מקרי חופה וא"כ ס"ל דבתול' הוי חופ' שלה מקום נישואין אבל אלמני' לא שגי במקום נישואין אלא חופה שלה היא יחוד וזהו מקרי חופה וא"כ חופ' דאלמני' דפ' הבא על יבמתו היינו חופ' שלה כמ"ש וכה"ג מתרץ התלמוד פ' נערי' יכיל למימר מסירתי' זהו כניסתי' לחופ' אלמא מילי דקני' לה מקרי חופ' שלה אבל אי ביאי' היא לא סלקא שמעתי' כלל דוק ותשכח' וכן כתב התשב"ץ ז"ל בדיני קידושין בשם מהר"ם ז"ל והביאו הכל בו סי' תכ"ד בשם התשב"ץ דקנין דאלמני' איכו כ"א יחוד ולכן צריך להתיחד עמה ביום משמע דיחוד לחוד וכ"כ הב"י בא"ח סי' של"ט דמדברי הכל בו משמע דיחוד לחוד סגי. ודלא כמשמעות המרדכי פ' בתרא דביצה בשם מהר"ם ז"ל דצריך לבא עליה מבעוד יום משמע דצריך ביאי' וז"א דא"כ דברי מהר"ם סותרים זא"ז. והמרדכי עצמו כ' אח"כ לכן נוהגין ליחדן אחר ברכת חתנים ולא כתב דנוהגין לבעלה ע"כ כלו' דאין כונתו אלא דאסור לבא עליה ביאה ראשונה בשבת אם לא נתיחד אלא דוקא מבעוד יום ולא בשבת ולכך נוהגין ליחדן ואז מותר בשבת לא שמהר"ם קמ"ל שאנו צריכים לעשות כן אלא דיכא קאמר שאסור לבעלה ביאה ראשונה כ"א מבעו"י אם לא ביחוד כנ"ל כדי שיהיו דברי מהר"ם קיימין. ואח"כ מצאתי בתו' פ"ק דיומא דף י"ב ד"ה ולחדא אמר לה שכתבו ממש כלשון מהר"ם שאלמנה שאין לה חופה איכה נקנית ליורשה כ"א ע"י ביאה וצריך לבא עליה מבעו"י וכתבו אח"כ ואפי' את"ל שיש לאלמנה חופה קודם ביאה כ"ל דיחוד שמתיחד עמה היינו חופתי' וזה יש לעשות קודם שבת והשתא דקאמר בירושלמי הלין דכנסין ארמלין צריך ליחדן מבעו"י כי יחוד שלהן היינו חופ' וכן כ"ל דיש לאלמני' חופ' קודם ביאה ולכן יש ליזהר ליחד אחר ברכת חתנים עכ"ל הרי מבואר בהדיא כמ"ש דיחוד סגי וכתבו ג"כ כמ"ש על הרא"ש דיחוד שלה היינו חופה וכיוונתי לדעתי' ת"ל ואפשר דגם במרדכי ע"ש שהשמיט הסופר כל מה שכתב בתו' יומא איך שיהיה פשיטא דלא שבקינן כל הני רבוותא אשר דבריהם מבוארים לפניכו' וביחוד דברי תו' שמימיהן אנו שותין ונתפוס דברי המרדכי אשר דבריו סתומים גם יחיד הוא לגבי הני רבוותא. וא"כ עפ"ז ברור מ"ש בש"ע בא"ע סימן ס"ב סעיף ה' דלאלמנה אין חופה קונה אלא יחוד של ביאה וכו' להתיחד עמה הרי נמי פירושו יחוד לחוד דהכי אין בלשונו שום תוספות כ"א כמ"ש התשב"ץ ובכל בו אע"ג דהתם קאמר יחוד לחוד והכא יחוד של ביאה אין נראה לחלק ביניהם ולא נקט של יחוד אלא למעוטי דאם אירע שנתיחדו אין זה קנין אלא יחוד של ביאה כדרך שהאיש והאשה מתיחדים גם מדכתב שצריך להתיחד עמה ולא קאמר שצריך לבא עליה ברור דביחוד לחוד סגי ופשוט הוא. וא"כ קשה על הרב בעל ש"ע ז"ל שכתב בא"ע סימן כ"ד דיחוד הוא הנקרא כניסה לחופה והוא הנקרא נשואין בכל מקום וא"כ איך כתב בסימן ס"ג הנ"ל דלאלמנה אין לה חופה אלא יחוד והלא יחוד היינו חופה וא"כ הרב מוכח שסברא לבי תרי דחופה לאו היינו יחוד וכמ"ש הוא עצמו כמה פוסקים החולקים ע"ז. ודברי הטור שכתב נמי סימן ס"א ומהו החופה שנתיחד עמה ולא בא עליה כיון שנתיחדו ולקמן סי' ס"ד כתב דאלמנה נקנית ביחוד צ"ל דהטור מילתי' דפסיקא נקט ומיירי בין בבתולה בין באלמנה דיחוד קונה בכל מקום ולעולם בבתולה איכא

חופה

דעת - אתר לימודי יהדות ורוח * www.daat.ac.il

חופה אמרינן שהיא עיקר חופה האמור בתלמוד וסמך הטור על מ"ש לקמן סימן ק"ב בשם הרא"ש כמ"ש לעיל בס"ו והכא לא אשמעינן כ"א דיחוד הוי ולא בעי ביאה וזו נקרא ג"כ חופה אבל הב"י דלא הביא כלל דברי הרא"ש כ"א דברי הרמב"ם וכתב דיחוד זה נקרא כניסה לחופה קשיא · ואפילו נאמר דיש חילוק ביניהם דבתולה צריך שיכניסנו לביתו דוקא ויתיחד עמה וכדכתב אח"כ סעיף ב' שמכניס את האשה וכו' ולא נתיחד עמה בביתו אלא אלמנה הוי ביחוד בעלמא · מ"מ איך כתב דבתולה הוי בכניסת חופה מבעוד יום ואלמנ' צריכה יחוד מבעוד והלא גם בתולה צריכה יחוד דזולת זה לא קנאה ואדרבה יחוד שלה מעליא טפי דבעינן מקום מיוחד דוקא שהיא בביתו · ע"כ נראה לפרש בא' משתי דרכים או שהחילוק בביאה דבתולה לא בעינן יחוד לשם ביאה אלא כיון שנתייחד עמה לחוד הוי אבל אלמנה צריך יחוד לשם ביאה ואז אפי' לא בעלה קנאה ולכן כתב כאן יחוד סתם ובאלמנה כתב יחודו של ביאה שנתייחד עמה כדי לבעלה · או נפרש דגבי בתולה הוי יחוד אפילו במקום שאין ראוי לביאה כגון שהמקום אינו מוצנע ובאלמנה בעינן מקום מיוחד ומוצנע הראוי לביאה · וכן משמע בדברי בעל א"ח בשם העיטור שכתב חופה שמוסרת האב ומכניסה בבית שיש בו חדר וכו' אבל באלמנה כיון שכנסה לשם נישואים ויש שם מקום מיוחד והצנעת המטה להתיחד שם וכו' אלמא גבי אלמנה בעינן מקום מיוחד לביאה שהרי הצריך הצנעת המטה להתיחד שם אבל בבתולה כתב מקום מיוחד כענין כלה שיושבי' שניהם עם השושבינין ולפני זה כתב שמתיחדים שניהם אלמא יחוד אין פירושו יחוד אלא ששניהם היו שם השושבינים ואפי' אי הוי יחוד ממש מיירי במקום שאינו מוצנע כמו שהוכחתי · ואל אלקים יודע כי אחרי כתבי שלחתי ושאלתי ספרי הגאונים מורי בעל דרישה ופרישה ז"ל וספר הגאון בעל בית חדש ז"ל ומצאתי כי מורי הנ"ל ז"ל פירש כפירושי הנה כי לא הקשה' קושיתי גם פי' דהרב מהרי"ל ז"ל בעינן ביאה דוקא אלא שסיים דיותר נראה דהטור ז"ל לא סבירא ליה הכי · ובעל ב"ח הרגיש קצת בקושיא זו ופי' דהטור כונתו דוקא שיבא עליה וסיים ועיין בתו' יומא שכתבתי לעיל ע"כ ולא הבנתי מהו כונתו לעיין שם והלא שם מבואר דלא כדבריו ואכן ק"ל בב"י דהרא"ש הלך בעקבות התו' ולמה לא חלק עליהם שיטה שהיה מזכירם דעתיהו בספרו ונראה ברור שאין כונת הרא"ש כן והטור ז"ל כתב דמ"ש וצריך להתייחד פי' ולבא עליה אלא שלא פי' בהדיא בתו' וכו' ודבריו תמוהין לפרש דברי פוסק כן ביחוד שאפשר לפרשו כדברי תו' ולמה נסבול דוחק זה · ואע"ג דמהר"ם כתבו במרדכי ביאה הכא כתב בשמו בתשב"ץ יחוד · ונראה דזהו החילוק שהיה בין מהרי"ל למהרי"ז קונקיל ז"ל שמהרי"ל אסר לבא עליה ומהרי"ז התיר ואמי' שכתב בתשב"ץ כן ותמיהא שלא גם בתשב"ץ כתב דאסור לבא ואפילו להתיחד אסור ע"כ נראה שהחתן והכלה נתיחדו שם ומהרי"ל אסר אע"פ כן דס"ל ביאה דוקא ומהרי"ז ס"ל כתשב"ץ וכיון שבעלי הש"ע שלנו האחרונים לא הזכירו ביאה אין ספק דאין כאן בית מיחוש ושרי ביחוד · ומדברי מהרי"ל גופא נראה' שלא ראה דברי התשב"ץ עד שהראה לו מהרי"ז ולא עוד אלא שסיים שגם מדברי אגודה משמע כן והאמת הוא דלאגודה ביומא כתב יחוד · ובבילה כתב ביאה נראה דג"כ פירש כמ"ש במרדכי ומ"ש שלע"ד הבאתי ראיה גדולה מיבמות · ועתה נבא לנדון דידן כי יש חילוק בין שתי הדרכים שכתבתי כי לפי דרך הראשון שכתבתי שצריך להתיחד לשם ביאה דוקא הכא בנדון דידן שהיתה נדה ולא ייחד עמה לשם ביאה אסור לבא עליה בשבת וממילא היא בעילה שלא לצורך · אבל לפי דרך השני שלא בעינן לשם ביאה אלא במקום יחוד הראוי לביאה איכא למימר דשרי כאן שהא כתב הרא"ש אפי' חופת נדה הוי חופה לענין ליורשה ולכל מילי וא"כ גם באלמנה אע"פ שעשה שלא כהוגן שנתיחד עמה מ"מ אם עבר ועשה למה לא נקל בכאן דבש"ע הביא שני דיעות ולא הכריע הוי מידי דרבנן ולקולא · ומיהו י"ל דהא בהא תליא גבי בתולה כיון דלא בעינן יחוד במקום ביאה הוי חופת נדה חופה דהא תקני בה חופה אפילו במקום שאינו ראוי לבועלה · אבל אלמנה דבעינן מקום הראוי לביאה א"כ הביאה עיקר אצלה ואם אינה ראויה לביאה מה המקום עושה · אבל מצאתי אין לי דאינו כן דהר"ן פי' אע"פ ס"ל כמי כשיטת הרא"ש דחופת נדה קונה וכתב והביא ראיה מדיש חופה לפסולות יש חופה גם בנדה וכבר כתבתי דחופה לפסולות קאי אפילו אאלמנה א"כ אפי' אינה ראויה לביאה קונה וכ"כ בהדיא פ"ק דכתובו' דחופה לפסולות הוי אלמנה לכ"ג אע"ג דלא חזיין לעולם לביאה וליחוד הא כמי נ"ם אלמ' אפי' באלמני אע"ג דלא חזיא לביאה קנייא ולנדות דלמ"ש הר"ן ס"ל דבשביה שלא בעי יחוד הראוי לביאה כיא יחוד בעלמא ולכן אפי' נדה דלא חזיא לביא' קונה · זה אינו דהא הר"ן הקשה על דיעה זו דאמר חופה זה יחוד מהא דאמרינן כנסה לשם נישואין ויש להם עדים שלא נסתרה וכו' אלמא חופה לאו היינו יחוד ומאי קושיא דילמא לעולם היינו יחוד אבל לא במקום סתר הראוי לביאה דהא בברייתא אהא קאי דלא נסתרה וא"כ מסתמא לא נבעלה אפ"ה אין לה טענת בתולים וכו' ולעולם נתיחדה עמו בעדים או שלא במקום מוצנע כמש"ל אע"כ הר"ן ס"ל דלמ"ד חופה זה יחוד בעינן יחוד במקום הראוי לביאה ואפ"ה כתב דאפילו לכולי מ"ד חופת נדה קונה וא"כ כיון דהר"ן והרא"ש קיימא בחד שיטתי אם היינו אומרין דהרא"ש מחלק בין בתולי לאלמנה היו ב' מחלוקי' בדבר דלהרמב"ם אין חופת נדה קונה אפילו בבתולי ולהר"ן קונה הכל ולהרא"ש יש חילוק בין בתולה לאלמנה וזה לא יתכן להרבות מחלוקת · ועוד דקושיתי הדרא לדוכתיה דלפרוך בקידושין לרב הונא מה להנך שכן קונין באלמנ' אפילו נדה כדאמר' אביי ס"פ החולץ הכל מודים דכידי דתפסי בהו קידוש' אפי' בביא' תאמר בחופה דלא קניא באלמנה כיון דאינה גומרת וכמו שהקשו תו' בפסולו' אלא ש"מ דחופה גומרת בנדה וכיון דרב הונא ס"ל הכי מאן פליג עליה דלא פליגי עליה אלא בחופה בלא כסף דלא קניא אבל עם כסף לענין גמר לא נחלק אדם עליו וכולה סוגיא התם מודו לר"ה דאיכא ק"ו אלא דפריך איכא דבע"כ

הוי תמוה לע"ד גם על הרמב"ם · וכיון דלדרך השני אינו ראיה בעיטור' הלכך הראשון לא מצינו סבר דבעינן לשם ביאה בשום פוסק וגם ליכא לא משמע קלא הכי גם מורי בדרישה ופרישה הסכים לפירש זה ומידי דרבנן הוא לע"ד לסמוך ע"ז בדיעבד אם נתיחד עמה שרי לבעול בע"ש וליכא מאן דפליג ושרי לבא עליה והנלע"ד כתבתי וחתמתי שמי יהושע :

שאלה ד

יגדל נא שלום האלוף התורני עדינו העצני יושב בשבת תחכמוני עמוד הימיני ר"מ מהור"ר נחמיה נר"ו :

מה שרצה מכ"ת לעמוד על דעתי בענין אלמנה שבאת לפני מכ"ת ובית דין לגבות כתובתה מנכסי בעלה והיה לבעלה בית שקנה מאחר ואלמנ' שגבתה הבית בכתובתה כבר ואחר השבעתי האלמנה הנ"ל שבאת' לפניכם עתה ראוי ואחר השבועה שגבתה אותה הבית הנ"ל ושאר מטלטלין אגב מקרקע בן הוא לתוך א"י אדקדק בו קצת ואחרי הנגבים יבאו כמה ממרכ"ת על שמת הנ"ל ורוצים לגבו' מאלמנ' ולטרוף ממנה נכסי בעלה שנגבת' · והנה נחלקתם בדין זה עכ"ל בקצרה · ועם היות שכבר כתבו החכמים הראשונים והאחרונים ז"ל שאין משיבין בדיני ממונות לא' מן הצדדים מ"מ יען דרשתי וחקרתי והוגד לי כי מכ"ת הוא היושב על כסא משפט ועל פיו יבאו העם ויבואו לשמוע כפירושו כי בודאי שאלה זו נשאלה בהסכמת שאר חביריו היושבים על כסאם אתו לכן אשיב כיד ה' הטובה עלי ויען כי הדברים פשוטי' ומבוארי' בפוסקים ואין צריך לפנים כלל מ"מ אע"פי שדברים פשוטים ראיתי לבאר עלי פרטי הדברים כי אולי יבואו בתוך דברי' איזה חדוש · הנה אחרי הודיע אותי מכ"ת שאין במדינתכם שום תקנה בענין זה ואין לכם עסק בתקנותינו פה ג' ארצות שבעלי חובות קודמין לכתובת אשה ואין לה כ"א כתובה דאורייתא א"כ אין צורך לנו רק לכתוב ע"פ דת ודין תורתינו הקדושה לכן לא יהיה לי עסק כ"א ע"פ התורה הגם כי דין תורה לא ידענא · תחלת דבריך בענין הבית הנה מבואר באבן עזר סימן ק"ב דאם כתובת אשה קודמת בזמן לב"ח היא קודמת לגבית קרקע כמו בשאר שטרו' ואם קדם המאוחר וגבה מוציאין מידו וכ"ש בנדון זה שהיא גבתה כבר ליכא דין צריך בשם שאין מוציאין מידה וכ"ש בנדון זה שאינו אלא ממרכ"י שהם איני כ"א כמו מלוה ע"פ שאין להם אלא כדין כתיבת יד שאינו טורף לקוחות וא"כ אפילו יש עדים בכאן שממ"ך זה היתה הלואה קודם שכנסה אשה וקי"ל מלוה ע"פ מקודמת קודמו' לכתוב מאוחר אפילו בשטר כדאיתא בח"מ סימן ק"ה מ"מ ה"מ אם בא שניהם כא' לגבות אבל הכא שגבתה כבר אין מוציאין מידה דכיון שגבתה הוי כאילו נמכר לה ומלוה בע"פ וכן בממכר אינו גובה לקוחות · ובזה מיושב מה שנראה לכאורה כאילו דברי הרב מהרמא"י ז"ל סותרים זה את זה בח"מ סימן ק"ד שכתב בסעיף א' וכל זה במלוה בשטר אבל מלוה ע"פ אם קדם המאוחר וגבו אין מוציאין מידו א"כ משמע דמלוה בשטר מאוחר קודם למלוה ע"פ מקודמת ולקמן בסעיף י"ג פסק הש"ע דמלוה ע"פ מקודמת קודמת למלוה בשטר מאוחרת ולא חילק מהרמא"י עליו · ויותר הקושי' לכאורה כי לדברי מהרמא"י התם בסעיף א' לוקחים מדברי הר"ן ז"ל פרק מי שהיה נשוי והר"ן ס"ל כשיטת הרי"ף ז"ל דפליג עם רבינו האי ז"ל וקי"ל דמלוה בשטר אפילו מאוחרת קודמת למלוה ע"פ מוקדמת וא"כ נראה כאילו הרב ז"ל מזכה שטרא לבי תרי · אבל האמת אתי שפיר דודאי אם שניהם באו לגבות כא' קי"ל להרמא"י דמלוה ע"פ מוקדמת למלוה בשטר מאוחר דשיעבוד שטר לא הוי כמכר כיון שמאוחר בגייא עדיין אבל אם קדם המלוה בשטר וגבה אף כי המלוה היא מאוחרת קודמת כי הגבו הוי כמכר ואין מלוה ע"פ טורף משעבדי · ותדע דאדרבה הגביי' עדיפא ממכר דהא בב"ח מאוחר שקדם וגבה נחלקו בתלמוד דאיכא למ"ד מה שגבה גבה ואיכא מ"ד מה שגבה לא גבה כדאיתא פרק מי שהיה נשוי גבי מחלוקת ר"ם בן ננס ורבנן ואילו במכר כ"ע מודה דשטר מוקדם טורף מלקוחו' שאחריו ואין · בכל התלמוד פוצה פה ומצפצף ע"ז · וכבר הקשו תו' קושיא זו ר"ם פרק מי שהיה נשוי למ"ד מה שגבה גבה מי עדיף מלוקח ותירצו דעדיף משום נעילת דלת וכן כתובות אשה עדיפא משום חינא ע"פ הרי מבואר כמ"ש וא"כ אפילו למ"ד מה שגבה לא גבה מ"מ בהא לא פליג דלהוי ב"ח גרוע מלוקח אלא הוי כלוקח דכל מה דאפשר למעט שלא להרבות במחלוקת ממעטינן א"כ מבואר דמלוה ע"פ לא עדיף אם קדם מלוה בשט' או כתובה וגבו זהו פשוט בעיני · וקצת דברים כתב מורי הסמ"ע ז"ל אלא שאיני מרמ"ז בראיות ולא ידעתי מה מספקא ליה למורי בזה שהפשט לתרץ בדרך אחר כי לע"ד הדברים פשוטים בלא מקפוק כלל וא"כ בנדון זה שבגבתה כבר ליכא דין וליכא דיין דאין הממרכ"י טורפים ממנה אפילו אם שמה מוקדמי' · וכ"ש אם אין כאן עדים שהוא מוקדם דפשיטא דקיימא לכתובת אשה שהיא מוקדמת ודאי והוא ספק ואין ס' מוצי' מידי ודאי וזה פשוט · וכן אם יש עדים שהמנוח ז"ל קנה הבית אחר שלוה מהנכות וקי"ל לוה ולוה ואח"כ קנה לשניה' משתעבד וא"כ אם היה בא"ש שני הב"ח לפנינו לגבות שניהם שוין ובכתובה קי"ל אע"פי שהיא מוקדמת מ"מ כיון שקנה אחר שלוה ממוחרת אין בשם דין קדימה ומשתעבד לשניהם וכיון דאין בשם דין קדימה הב"ח קודי' מ"מ עכשיו שגבתה כבר ע"פ ב"ד כיון שאין בבית זה דין קדימה כיון שקנאה אחר שמשתעבד לשניהם כמ"ש הנה אם קדמה וגבתה ע"פ ב"ד זכתה כמבואר בא"ע סי' ק"ב · וכ"ש אם קנאה בין הכתובה להלואה דאז אפי' אם שניהם באו לגבות כא' היא קודמת כיון שכתב בכתובתה דאיקני וכל זה פשוט · הנה באלכו כל זה במקרקע אבל במטלטלין שגבתה בזה צריך עיון קצת כיון שהעיד מהרמא"י דעכשיו נוהגים שלא לכתוב מטלטלין אגב מקרקע בכתובה א"כ הוי מטלטלין שאין בהם דין קדימ' וקי"ל במטלטלין ב"ח קודי' לכתובת אשה אפי' אם היא מוקדמת כדאית' בש"ע בא"ע סי' ק"ב ובאשרי ובהרי"ף ואפי' אם

www.daat.ac.il * דעת - אתר לימודי יהדות ורוח

אם קדמה ותפסה תשמי' לכאורה בש"ע ס' ק"ב דדעת רמ"א כוס' דמוציאין מידה וכתב ע"ז דכן הורו אחרוני' מהרי"ל ומהר"י ז"ל משמע שדעתי' נוטה כיון דאחרונים עבדו בה עובדא · ומ"מ אין דעתי' נוטה להוציא מיד המחזק כיון דספיקא דדינא הוא והיא מוחזקת אין לעשות מעשה להוציא ממון מיד האלמנה מחמת דיוק קל וביחוד שיש לדון על מהרי"ו ז"ל שכתב בסי' ל"ש בידו תשובה מרבינו אשר שדן כמו מהר"ם והוציא מיד האשה · והנה באשרי שלפנינו פסק בהדיא דאין מוציאין מידה וכן פסק הטור דא"ל חמיד בשיטת הרא"ש אביו ע"כ נראה דאין להוציא מיד אלמנה · והתימה עליך שכתבת שהגביתי לה מטלטלין אגב מקרקע אם דלוכך לומר דלכתובה משתעבד מטלטלי אגב מקרקע זה אינו דהא בכתובת שלנו אינן כותבים אגב כמ"ש אם לא שתברר שידוע לך שכתובה זו יצאה מן הכלל וככתב בה בפירש מטלטלי אגב קרקע ואי הכי יוצאים מידי כל ספק ופשיטא דאין מוציאין מידה כיון שיש בזה דין קדימה כמו במקרקע · ואע"ג דכתב מהרמ"א דבדין זה אפי' כתב מטלטלין אגב מקרקע אין לחוש היינו לענין אם מכרו היורשים או הוא מטלטלין אינה טורפות מהלקוחות מפני תקנת השוק כדאית' שם בסי' ק' אבל לענין קדימה אם באה לגבות היא וב"ח מאוחר ממנה וכן אפי' קדם המאוחר וגבה מוציאה ממנו דלענין ב"ח מאוחר שקדם וגבה לא שייך תקנת השוק כמ"ש הב"י ז"ל בח"מ סי' ק' וכ"כ שם בש"ע סי' קי"ג והסכים לזה מורי סמ"ע ז"ל · והתימה על מהרמ"א לאמי הילכתא הביא בח"מ סי' ק"ב דאין לחוש בזמן הזה אם כתב בכתובה אגב קרקע כיון דבסי' ק"ב לא איירי אלא בענין כתובה וב"ח מאוחר איזה מהן קודם ולענין דין זה מהני אגב דלא שייך תקנת השוק אפי' אם גבה ב"ח מאוחר וכ"ש בשניהם לפנינו וכיון דהרב הסכים בח"מ סי' קי"ג לדברי הב"י דלא שייך תקנת השוק בזה שהרי לא נחלקו עליו שם א"כ לאמי הילכתא כתבו בסי' זה הא לענין שכתב בסי' זה יש לחוש הרבה לאגב והנה הרב עצמו רמז לנו לסי' ק' ושם לא הזכיר אלא לענין לטרוף לקוחות מפני תקנת השוק ול"ע · וא"כ אם ברור למכ"ת שהי' כתב אגב בכתובה זו פשיטא דזכתה בלי פקפוק ואפי' קדם המאוחר וגבה מוציאין מידו · ועוד כ"ל בזה דגבתה בב"ד אפי' בלא אגב אין מוציאי' מידה לד"ה וע"כ לא הורו אחרונים להוציא מידה אלא בגבתה מעצמה אבל אם הגבוה' הב"ד אין מוציאי' מידה · ורא' לדבר דהא גבי קרקע שקנה אחר שנשא ולוה דמשתעבד לשניהם ואין בה דין קדימה ואם באו לגבות כותבים לב"ח ולאשה כדאת לגמרי ואפי' אם גבתה כבר בלא ב"ד מוציאין מידה וכמ"ש לעיל קי"ו במטלטלין דאיכא לע"ד אם תפסה אפילו מעצמה אין מוציאי' מידה לאמ כרבה מחלוקת להסך הסברות לגמרי לומר לאחרוני' גריעה ממקרקע שקנה אחר שכשמשעבד לשניהם ואפי' בב"ד מוציאי' זו איכה הורה להרבות המחלוקי' וכבר כתב מהרי"ק ז"ל דבכל עלדקי דאפשר לומר שלא להרבו' המחלו' עבדינן וכיון דלא כתבו האחרונים כ"א אם תפסה מוציאי' מידה די לנו לומר אם תפסה מעצמה אבל אם גבתה ע"פ ב"ד מודו כיון דלא אשמעינן בפי' בב"ד מוציאין וזו סברא אלימתי' שלא להוציא מידה בלי ספק ודי בזה · ועוד חילוקי דינים בין כתובה לבזוזיא ואין לורך לזה · אמנם השאלה השנים אשר א' מעדי השטר ועוד עד א' מעלמא שהיה תנאי בשעת המכירה שממנות נתחייב לזון את אמו שמכרה לו כל ימי חייה וזה הי' בבלון אשתו האלמנה כ"ל והיא כופרת זה לריך עיון רב דיש מחלוקת בין הפוסקים דאיכא למ"ד דעדי השטר נאמנים לומר תנאי הי' דברינו אפי' אם כתב ידן יוצא ממקום אחר כמ"ש הש"ע בסי' מ"ו דבכל הדברים אין נאמנים חוץ ממודעה הי' דברינו כבר נתעורר מורי בעל הסמ"ע ע"ז דלאו הכל מילי קאי אלא דדוחק הוא כמ"ש הוא עצמו ולקמן אכתוב עוד בזה וא"כ להאי מ"ד הי' הטר נאמן ע"ז וכיון דאיכא אחר בהדי' מייבת לזונה · ועתה אכתוב תחילה לסתור דברי מכ"ת א' א' ואתחיל מן האחרון מ"ש מכ"ת באחרונה דאשה נתחייבה עם בעלה וא"כ יהיו כדין שנים שלוו מאי' ולא נתפרש שיהיו ערבים קבלנים זה בעד זה שמשלם כ"א חלקו והארכת' עוד בזה שלא הי' התנאי בקנין דלא טרפי ממשועבדים שלו עכ"ל הנה לו יהי' כדבריך אין בדבריך כלום דהוי כשנים שלוו הא קי"ל דאם אין לאי' גובה מחבירו וא"כ הבעל מת ולא הניח נכסי' א"כ גובין הכל מהאשה ממילא הארכת בחנם · אבל דבריך מעיקרא ליתא דאין זה ענין לשנים שלוו מאי' ואין אנו לריכין כל זה ואפילו אם לא נתרלה האשה מעולם לזה רק הבעל התנה בשעת מכירה לזון את אמו כל ימי חייה ועתה מת ואין היא רולה לזונה א"כ לא נתקיים תנאי המקח ונתבטל המקח מעיקרא וא"כ לא תוכל האלמנה לגבות מן הבית רק הלא הוא תחזיר הדמים וכן דמי המזונות מה שזן אותה כל ימי חייו וא"כ הלא האלמנה בפחי נפש כי דמי המכירה אם תחזיר הלא יהי' מטלטלין והב"ח קודמים כמ"ש לעיל ונחנה שפרחת להכנים אשה בדין זה דאפילו לא נתחייבי' מעולם יש לאמו טענה גדולה כמ"ש ואי' ליכא טענה זו כאן שאמו אין לה להחזיר המעות או אינה רולה הנה בלא דבריך אין האשה חייבת כלום כיון שלא נתחייבה בקנין דבעלמא הוא חייב אפילו בלא קנין כיון דהי' התנאי בשעת מכירה חייב לזונה אבל היא שלא קנתה כלום מתנה כי בחיי בעלה היה אינה כלום אפי' אם נתחייבה ונתרלה אין בכך כלום דברים בעלמא הם כיון שאין כאן קנין אע"כ העיקר טענה היא מה שכי' דהמקח בטל לגמרי וכיון דהמקח בטל הנה אם אין לאמו מעו' להחזירן לאמה אלא חוב אלל אמו מאמי' שנתבטל המכירה וא"כ הבעלי חוב וקודמין דחוב שיש לו אלל אמו הוי כמו מטלטלין וב"ח קודם כדאיתא בפ' הכותב דף פ"ד ואפי' חוב בשטר אינו אלא כמטלטלין וב"ח קודם אם לא שכתוב בכתובה אגב וא"כ היינו לריכים לדקדק בזה אם הוי כמלוה בשטר אם חזר המקח אך ראיתי שלא להאריך דברור בעיני שלא ככתב אגב בכתובה וא"כ כיון דחוב בעלמא הוא ב"ח קודם כמ"ש ואע"ג דהיא קדמה וגבתה הבית אין זה כלום דהיא לא גבתה אלא בחזקת שהיתה סבורה שהיא של בעלה ועתה נתגלה שאינו של בעלה גבתה במעות דאיגלי מילתא שאינה שלו דהא אמו יכולה לסלוקי במעות וא"כ אינו אלא חוב בעלמא והם קודמים א"כ נפל כל הבנין שבנית · ומ"ש מכ"ת עוד דאין כאן דיני תנאי גם זה אינה כלום ואין ענין זה לתנאי כלום אין זה אלא מכירה עלמה שהיה תנאי שהיה בעד המעות ובעד מזונות והוי המזונות שייכים לדמי מכירי' כאלו מכר ע"ד משל בעד אלף זהובים סתלים כאן למעות מזומנים והאלי' בהקפ' וקי"ל וא"כ א"ל לדיני תנאי כמו שאם מכר בעד סך כך וכך ולא פרע במלואם דפשיטא דא"ל לדיני תנאי דזה מכירי' עלמ' ואם לא זכה הרי המכירי' במילי' ובדולי' מחאה כרא' דאפי' אם האלמנ' רולי' לזונו' יכולי' אמו לומר לא נתקיימה פרעוני דלא בעינא למיכל אלנך דהראשון נוח לי אלא בזה אפשר כיון דנתרלי' גם האשה בתנאי' א"כ סברה וקיבלי' למיכל עמה · ואין לדחות דדוקא כל זמן שהיה בעלי' כיחא לה ולא עמה בלבד דזה אין נראי' לבטל המקח משום זה דהי"ל לפרש וכי ס"ד שהם ודאי יחיו שניהם כל ימי חייה · ואם יאמר האומר דלפי סברא זו דזה שייך לפרעון א"כ אין עד השטר נאמן לומר דהי' תנאי זה דא"כ סותר השטר לגמרי שהרי כתוב בו קבלתי כל דמי המכירי' לגמרי וזה דומה למ"ש הטור דאם כתב בשטר ואכן קהדי מקהדינן דלא הוי שיור בשטרא אין יכולין לומר תנאי הי' דאין מוזרין ומגידין י"ל דלא דמי דהכא יש לתרץ שמה שכתבו קבלה על כל דמי מכירה הבית היינו מה שהי' לריך ליתן מיד וזהו שכתב שקבל בזמנים כ"ל מה שהי' לריך ליתן דוגמת מ"ש הטור דאם מפרשי העדים דמ"מ לא הוי שיור פירושו לא להטל תנאי אלא שלא הי' שיור בגוף המכר וכתב ע"ז מהרמ"אי דיכולים העדים לפרש השטר בכל דבר שלא יהיו סותרים דבריהם ואע"ג דאלו נחלקו המוכר והלוקח בדמי המכירי' שטוען הלוקח שאתה חייב לי עוד סך דמי המכירי' שמכרתי לך קבלתו בהקפ' וקבלתו במזומנים ועדים מעידים כדבריו והלוקח טוען להדי"ס ושטר מקיים לו שקיבל כל דמי המכירי' אפשר דהדין עם הלוקח ואין כאן מקומו מ"מ בנדון זה פשיטא דדמי מכירי' כוכתו על מה שכתן מעות לא על מה שהתנו' מזונות שזה בפי השמון לא מקרי בכלל דמי מכירי' וא"כ היה העד נאמן אלא שכ"ל דדברי מכ"ת לפרי' דברי הב"י מ"ם בכל דבר לאו דוקא אלא פי' חוץ מתנאי כיון דכתב חוץ ממודעי' איך לא הזכיר תנאי ויש לי לפרש בענין אחר שלא יהיו דבריו סותרים זא"ז והיותר נכון לפרי' דהזר בו בסימן מ"ב · יהי' מה שיהי' הנה בדין ספיקא לא נפיק כיון דדברי הב"י אין מפורשין כל הלורך וא"כ היתי' האם לריכי להביא ראי' כיון שהאלמני' מוחזקת · אבל כ"ל איפכא דקי' לן קרקע בחזקת בעלה קיימת וכיון דמספקא לן אוקי ארעא בחזקת האם בספיקא דדינא כדאמרי' פרק האשה שנתארמלי' גבי בר שטיא אוקי תרי בהדי תרי וכו' וכ"כ הרשב"א פרק בית כור גבי מדה בחבל דכל ספק אע"פ שהלוקח מוחזק מקרי מוליא דקרקע בחזקת בעלים קיימת ויש להאריך בזה הרבה וכבר האבכתי בזה הרבי' · ע"כ נרא' דאם אמו של המנוח תפלה לבטל המקח ולהחזיר כל הדמים שקבלי' ודמי מזונות הדין עמה והיא מוחזקת והמקח בטל אא"כ תזון אותי' האלמני' אבל אם אין לאל ידה כאשר הוא בלתי ספק כי יעלי' הסך לסך גדול והיא תובעת את האלמני' לקיים המקח דוקא הוי האלמני' מוחזקת ועל האם להביא ראי' א"כ הטוב והישר בעיני אלקים ואדם לעשות פשרה אפי' בעל כרחן שתוותר האלמני' קלת וכן האם ועמכם בדבר המשפט לראות בעין שכלכם אם הדעת נוטי' שדברי העדים אמת ראוי לעשות לגד האם יותר ואם תיפך בהיפך ואז איש על מקומו יצא בשלום והשלום על דייני ישראל הכלע"ד כתבתי וחתמתי שמי יושע :

שאלה ה

שאלה הא דמיבעיא לן סוף פרק האשה שלום המזכה גט לאשתו במקום קטטה מהו זכות הוא לה או לאו ופשיט דטב למיתב טן דו מלמיתב ארמלא · וקלת פוסקים ז"ל כתבו דהוי בעיא ולא איפשטא · יהי' איך שיהי' נחלקו הפוסקים בגלתי' דעתי' שרולי' להתגר' ואיכי הבעל גט לשליח אם מתגרשת מיד בקבלתו דיי"א כיון שגלתי' דעתי' שחפלי' להתגרי' זכות הוא לה ומגורשת מיד כמ"ש הטור ז"ל בשם בעל העיטור ז"ל והב"י בשם הרי"ף ז"ל בסימן ק"מ והטור והר"ן ז"ל נחלקו בשם הירושלמי שאפי' לווחת להתגר' אכי אומר חזר' בה עתה יש להסתפק באם שמכתי' לה שליח להביא לה גיטה אם גם בזה נחלקו כיון שאנו רואים שעשתי' מעש' ומנתי' שליח בזה לא חזרי' או אין חלוק דשמא בשעת קבלת הגט נתחרטי' ואף שמקבלת הגט אא"כ כשהביא לה שמא אז חזרי' ונתרלה :

תשובה

ראיתי לדקדק תחילי' מן התלמוד ולברר דאפי' כה"ג לא מהני ולישב דברי הפוסקים כפי' יכלתינו דאף דאין להביא ראי' מהא דאמרינן רים פרק התקבל ומ' שהאומנים הבא לי גיטא ואשתך אמרי' התקבל לי גיטא והוא אמר הילך כמה שאמרי' אמר רב אשי הגיע גט לידי' איכי מגורשת שמעת מינ' דלאידבורא דידי' קפיד דאי אדבורא דידי' קפיד כי מטא גיטא לידי' מישא תיגר' ופירש"י ז"ל אדבורא דידים אדעתא דדבורא דשלים קאמר ליה האי הילך כמו שאמרה דמהימנת לי ששלים לקבלי' את הבלך איכי מגורשת דכי יהיבנא בעלי' כיהלא אדעתא דשליחות דקבלי' יהיבנא ניהלי' ולאו אדעתא דהולכי' ושליח לקבלי' לא הוי ותפסום מיני' וכו' עכ"ל · וא"כ יש לדקדק אמאי לא הוי שליח לקבלי' ע"כ הטעם משום דבעל לאו בר שויי' שליח לקבלי' הוא כדאיתא התם בכולי' שמעתתא והטעם משום דחוב הוא לה כדפירש"י ז"ל שם בהדיא ד"ם טעמא דלא שויתי' שליח וכו' קשה כיון דמכ"פ שויתי' היא שליח בין לקבלי' בין להולכי' א"כ חפלי' היא להתגרי' וזכות הי"ז לה ואמאי איכה מגורשת שלא יוכל הוא לעשות שליח לקבלי' כיון דחפלי' בגירושין אלא ש"מ ל"ש

ל"ש

www.daat.ac.il * דעת - אתר לימודי יהדות ורוח

ל"ם · דיש לומר דמה אין רש"י דסתם לא שויי' הוא אלים לקבלי מלד
עלמו אלא לפ"ל מסיימנה לי סהיא עצמי אוחד אלים לקבלי ועל דעמ זא
מומן לו לי פ"ל לחדיבורא דיד' קמיך והיא לא עצמי אלים לקבלי וגם
הוא לא עצמו ה' אלים אלא בר מהמנות אלמנו אין כאן אלימות כלל · גם אין
רש"י מכא לחמרי לקמן מ"ם סבא לי גיעא ואמאך אמרי אתקבל לי גיעא ·
אתקבל לי גיעא ואמאך אמרי סבא לי גיעא והוא אמר סילך ואן לא זכי
לא והתקבל לא לא לחזיר יחזיר מסהגיע גנ לידי מגורסא אלי לאו דעמ
אקבלי והוכי אהוכי · לא קבלי אהוכי והוכי אקבלי · לי קבלי אהוכי
מכי מעמ גיעא לידי לאלאר לאוי גיעא אמעמ מיכיא לחדיבוריא דידים
קמיך הכי אסמא אמס מ"ל סילך כמו אמרי סבא לא מ"ל סילך כמו אמרי
עכ"ל הגמרא ופירש"י מלי לאו קבלי אקבלי וכו' וכי אתקבל לאכי קלי
אאמאך אמרי סבא ואקבי אסבוייהו אמסגיע גנ לידי מגורסא ומיגבאמ
לדב מקבלי אקבלי לקאכי סבא לי ואמאך אמרי אתקבל והוא אומר אתקבל
דבאליא יבא ניהלי בחוכא קבלי ובעל לאו בר הכי הוא ואיהי מי לא
אמרי' וקאכי לאוי מיאם אלים לאוכי לכיון אכמן עיכו לגרסא וכו' כלעיל
וכו' עכ"ל וא"כ קשה אמאי לא בר הכי הוא לכיון דאמרי' אלים עכ"פ
ומכא לא אמר הוא אילך כמו אמרי ולא נתן לדעתא דידי אלא מלד
עלמו אמר אתקבל ואמרי לקבלי וכאי דאמקבלן לא ידע מ"ם מילוק בין מילך
כמו אמרי לו לא אמר כמו אמרי דאמלכן הוא דעמני הכי אבל באמקבלן
אמ"ל לאחרי אם לא אמר כמו אמרי מ"ל מילך כמו אמרי אתקבל לאכי קלי
אמאך אמרי מ"ם
עכ"ל הגמרא ופירש"י מלי לאו קבלי אקבלי וכו' וכי אתקבל לאכי קלי
אאמאך אמרי הבא לאו ואקבי אסבוייהו אמסגיע גנ לידי מגורסא ומיגבאמ
לדב מקבלי אקבלי לקאכי הבא לי ואמאך אמרי אתקבל והוא אומר אתקבל
דבאליא יבא ניהלי בחוכא קבלי ובעל לאו בר הכי הוא ואיהי מי לא
אמרי' וקאכי לאוי מיאם אלים לאוכי לכיון אכמן עיכו לגרסא וכו' כלעיל
אמ"ל לאחרי אם לא אמר כמו אמרי אתקבל לאכי קלי אמאך אמרי מ"ם
הוא ל"ל לאחרי אם לא אמר כמו אמרי אתקבל לאכי קלי אמאך אמרי מ"ם
אמרי אלא מלד עלמו אמר אתקבל ואמרי לקבלי אהוכי וכו' אבל מה אמ"ל לאכי הבא לי
אמרי' הוא אמר כמו אמרי אתקבל לאכי קלי אמאך אמרי מ"ם אמרי אלא
אמרי אלא מלד עלמו אמר אתקבל ואמרי לקבלי אהוכי הוא לאי אמרי אלא
לאוי גיעא כיון דלא אמר כמו אמרי · דיל"ל דאמלכן לא אלי לאוכיס
מה דמלן ליעא לן דיש מילוק ביניהם לאמ"ג דאמלכן אמרי דיש מילוק
סיימו לליכא למיסמא מינה לאחבורא דידי' קא אמיך לאמא יש אלוק וזיל
הכא קא אדמי לי וכו' ועוד לאין ה"כ דאלי לאיעמר ולישמעד כמו אכמנו
אי זיל וכל הפוסקים זיל בכמה דוכתי · אבל מה אכ"ל להביא לאי הוא
מהא דמסני לפי סאמא דקבלי אהוכי ולא אמסגיע לאחבורא דידי' קא
אמיך הא לא מיגרס לאלאר כי מעא גיעא לידי' אסוס ולא אמר כמו
אמרי ולא אמר אחבורא דיל ולאכי יחזיר כיון דא"ל לאוכי אמרי
אמאך ואיהו א"ל אתקבל אלא יודע אלין עוס אלים לקבלי וגער ונכון
לפס הוכי ואתקבל והוכי קאמר וכאי' וא"כ קשה אמאי אין עוס לקבלי
כיון דאלים אלים גלמ' דעמ' אמפל' ·
ומאמין לאלים כלל אהוא אלים אמאי וקבל אהוא אמאר אלים אולאמה
ויודע אלין עוס לקבלי ואתקבל והוכי קאמר ולכן אמאיקא איהו גנ עד
מיגיע גנ לידי דזיל דא"כ כיאי איכא אמא מאמין לו אהיא אלא ועמאו
אלים לקבלי וא"כ מגורסא מיל וכיל לאוכמה אאלאר אהכיס · וכן אם
קלא אמר ליהוי אפר קידושין לאלאיכי גנ ולענין קידושין אופסים באחות
וכמה אחות ובאמצע אמעמ לאם כלא לאחזיר יחזיר לאוי אלא אים
גמור ואיל כדאמרינן אתם גבי אתקבל לי ואמאך אמרא אתקבל והוא
אומר סילך אמר רב נעמ אלים ואלאים ואולאלה אסוס דמאפקא לי וכו'
וכן לקמן לגבי לא אזי אלים ואלאים אלא אבעל ומעמס זא אין לומר דמאפקא
לן כאמעו אלים אם מוכחא דלא אמרינן אתקבל והוכי קאמר אא"כ איכא
אמעמא אבעל יש אמין עוס אלים לקבלי וגער ונכון לפס הוכי הא אם
אבעל עוס אלים לקבלי אמרינן דאתקבל קאמר ואדע דאא"כ לקמן דאיתמר
אתקבל לי גיעא ואמאך אמרא אתקבל והוא אומר סילך ואן לא אומר
לנעמס אלומו ואלוים אם אמר אתקבל לא מאפקא לן לי אי אי כזכי אלא
אי"מ דוקא אתקבל והוכי קאמר ולא"כ אמעמ אסוס דאמס יודע כי כאפיקי"
ז"ל וכן בכולא אמעמתי' מוכח דלא אמכי אם אלא אלים לאבאיל כ"ל
לקבלי ביש אמעמ אמרינן נעמא דלא אויתי' אלים לקבלי כי אי"מ אולך
כזכי אמי וקס ואי כזכי אמי לא אמר אמר אויתי' אלים לקבלי אמי לי אויתי'
לאוכי אמי לא יחזיר כיון דא"ל כזכי א"כ זיכס לא מיד זוכי בקבלאו ככל
אולך כזכי אכולי מכילתין אמי אמיד אגא ליזו זכס אאלים עבור אמעלא
ומה אין כאן כיון דאפלי בגיטין כמ"ם · ואמי' כדאמר לא"ל אמרינ
אאולך כזכי אויתי לי אויתי אלים לאבאיל והוא אמר ג"כ אולך לאו כזכי
אמי דאמאמא כוכתא לאסכים עמא · מיא סיכי דיק מדקאמי אאקבל דלא
אילעדיך לאיתי אלא לאידיק דכי סיכי דאתקבל דוקא בלא אויתי' אלים א"ם
אולך כדכתבו תו' ואם לא אי דוגיא דאתקבל אמי אויתי' לאבאיל לא
יחזור דזכס אלים עצור' כיון דזכות אלא לא ואלו באולך אמ"ג דאי כזכי
לא אמכי באבאיל אלא א"מ דגס באבאיל לא אמכי · ואמאר דאכי אוקמיה
לא ק"ל כדא"ר בגיטין דדייק מדאילעדיך לאיתי אאקבל אלא דייק כאמרינ
לאמא לא אמי רבותא דאמי' אויתי' אלים לקבלי יחזיר באולך אלא א"מ
כדאכי דאי וכן אמעמ אמיקמ"ל זיל וכיון דאכי הוא אימאר אאידק איכא
מן אאבלן דאמרי דאא"ם אי אויתי' אלים אמי יחזיר באולך ואמי לקבלי
אלא אויתי' אאקבל זו לגיך לי' בא"ל כיון דבעל לאו בר אויתי' אלים
וכו' וא"כ קשה דאמ"מ ס"ל לאיתי רבותא דאמי' באויתי' אלים לאבאיל
כדאכי דאי וכן אמעמ אמיקמ"ל זיל וכיון דאכי הוא אימאר אאידק איכא
מן אאבלן דאמרי דאא"ם אי אויתי' אלים אמי יחזיר באולך ואמי לקבלי
אלא אויתי' אאקבל זו לגיך לי' בא"ל כיון דבעל לאו בר אויתי' אלים
וכו' וא"כ קשה דאמ"מ ס"ל לאיתי רבותא דאמי' באויתי' אלים לאבאיל
אמי' אמי' אאאקבל אמ"ג דאמקבל אמ"ג בגנו ולא מצעיא דבגנו אמי אלא
אגם אבאיל לא אמי אם אבאיל אמאמי' אוי אמי אביר אמי דאמעמי' דאמאמי'
אמעמ דכוכת אבאיל לאאמעיכן לאם לא לאחזור יחזיר ואין כוכמו אביר
מגורסא בלאיכות אלו כי אגיע לידי' זה לא אמאמע אלא אדיוק אבל עיקר
כוכתו לאאמעיכן דיחזיר ואי"כ בעויתי' אלים לאבאיל אמי' אמ"ל אמי' אמי
אלא א"מ ס"ל דכא"ג לא יחזיר כיון אאבלא אוי בגיטין מגורסא מיל בקבלאו
דבעל בר אויתי' אלים לקבלי הוא בכמ"ם · וי"ל דלאו קושיא הוא דאמכא לא
ס"ל זה לרבותא בכל דאמ"ג דאמעמ דאמעמ"ל מיגעיא לי' לי' זכות הוא לא בעקום
קמעמ מ"מ אאמר דאמכא מחזיק בפעמו דמוב הוא לא אמי' אמי' בגיכותי
דכא"ג איכא מוכא דאמעמ אלינו בחדא אלינו אילא אמאמ אמ"ל אמכא אמעמ אמ"ל
אי כמר אי כמר ואי"כ יחזיר אמיעמ לי' ואלרבי' אי רבותא דעמוכמא
כלל בא"ל דבעל לאו בר אויתי' אלים וכו' · כחזור לאמיכיו דגם לקמן
מוכא דלא אמכי לחכיל אאקבל לי גיעי ואאמאך אמרא אאקבל והוא אומר סילך
ואן לא זכי לא ואאקבל לא אם לא לחזור לא יחזיר דא"ל אמרי אאקבל
דמי ואסמא לא יחזיר ומכי דבאולך אע"ג דכזכי דמי לאפסר לא מכי כ"מ
לעיל אי אכי כרבותא אי' כמן לאאילו אבאקבל לי אולך לא מכי כ"ם
בבבא לי מ"מ בזכי ואאקבל א"ל לאאמעיכן רבותא אלא מ"מ דבעל לא
מקוי לקבלי אאי אאבל לאסבר ודי בא לאכי אכמנו כי בלאי אפפ"ם לדקדק
בהאי אמעמאי דקדוקים כאילו עוד · אך קשה א"כ מאי מבעיא ליה
לרביכא מרבא ס"ם אאאם אלו בזכי גנ לאאמו אבאקום קמעמ מהו
ופמיע ליה מדרים לקים ולמה לא אמיע מסכהו בריייהו אכמנו ואאי'
אאיל לא ידע בריייהו אלו מ"מ א"ל לאאמוי לאחויי אכיא בוחיה
ודא"ל לפי דקמעמ אאאי לאע"ג דבעמאם אלים לאביאה איכו מזכי
סיימו בגולאמו לגרס' אמעמא עגון אאין בעלי גא אלי' ובאא לא ניאא
לא אאאגרס עיל לכיאא לא אימסכו הגיכותין כי אולי יחזיר בו ויבא
אלי' אבל אבל כמים לו קמעמ עמה כיאא לא בגיכותין אמאולאה אולמו כיון
אמתקומעמ עמה מ"מ מוכח כיאאלמ' להביא גיעי אין יכול לזכות לא ·
והא דכתב אמור בי' מ"מ בכמאלמ' על בעל אביעמור ל"ל באאאי' גילא
לעמ' אאאבל' בגיכותין יכול לזכות לא וכתב אמור עליו ואין כלל אלא
כל זמן אלא עמאה אומו אלים אין יכול לזכות לא וכו' אמעמ הא עמאי
אלים יכול לזכות אין מייני אלים להבא אלא לקבלי כדכתיב בריאם ומדבר
בעל אביעמור ידאא מיכו דיל"ל זכי לא אי אאקבל לא ואיא ולי בו אכמגרס
מיד בקבלאו אמי' לא עמאי אלים לקבלי אכמב מ"ם אגאוכים וכו' ומ"ז
כתב ואין כלאה אלא כל זמן אלא עמאי אלים א"ל כלכתיבכא אמאו אלים
לקבלי וא"כ מא אסוכיאו האפוקים מן אירושלמי מוריכי ה' אמאורי כן
בהדיא בתלמוד אלנו · ואאמר דאכי פוקקים ל"ל לגלוי דעמה מאכי
מפרשים דלא כפירש"י אמי' אטעם גבי קבלי אהוכי ולא אמר כמו אמאר
אאלים לאולכי אויתי' ואוא יודע אאין עוסא אלים לקבלי ואאקבל ואולך
קאמר ולאי אי אי' אלים לקבלי בביכם אאכי אלא אכא כיון דאאמאר
לבאוכי אאקבל ואוא אאקבל אולך אאמעמ אולך קאמר לאמה דמאכי אמ"ם ליה אאלים
כיון דאאמאלמי' אאקבל ואולך קאמר ודוחק דבכולי אמעמתי' אמעמ' אאס אאקבל
לגון קבלי אוא לא אמוכא דאולך קאמר אעוס דאדס יודע ואכו' ·
ודאיתי' דבי הבי"ר זיל ק' ק"מ אסביל דבי ה"ם אם אאיגו בתרומת אדמן
אלנו ולכן לאיתי לאעאמיקו בעינן אאמא מוכר לא יכולין לזכות לא גנ ח"ל
ובקוף דבריו אעלי אכולל לא אלא אלא מוכר בקס אכמה בני אדס ביאמו
אוכו לגרס' וכו' דדי בקבלי לאודי' וכו' ואע"ג דבירוקלמי גרסינן דאאמי'
בלוומה לאאגר' אלו אמרינן אמא אזי בא זכו' איכא לאיער דאאאי כבא
לכיון דאאמא מוכר הוא אאמאמא לא אזי בא · א"כ אסיל דירוקלמי בלוומה
לאאגר' מיהו איכי אמנה אלים כלל אבל אבא שבקס' מבני אדס לאמוומה
ס"ל כאלו אמר כל הסומע יפה אוכו ואכלו מיכא' אוכס אלוחים לקבל
לא גיעא דמיא כיל עכ"ל ולקמן אע"ג דבירוקלמי וכו' אינו כתוב בא"ם
אלנו ובלתי אפר אכאמנו בעינן כיון אסבי"ר הביא מ"מ מבואר בדבריו
דאם אמא מוכר אלים ולאי בכוב בעיכו ז"ל דאמכין לא דאמאילן בלגון לאאמון
בין אמא מוכר לאחרת אמעמ דבלגון אחר אכבא א"כ וכו' מייני אאיני
באחרת ואא"ם מהני באמכא אלים אע"ג דקיים בתאוכמו דל"ם בא"ז וכמ"ם
הבי"ר אמאו אאאר דקאי אם אמרינן דכמ"ג אבילת דעמ' נגד כמה בכי
אדס אם כעמו כלם אלוחים דאע"ג דבני קידושין כמה הכא"ם לא אם גילא
דעמו לאדכן אאמאן באמא אהוא אמנה אמדך לו וקאי אאדכן לו דעקודאה
דולאי זכות הוא לו כיון אבילי דעמו אעאמא א"ם איכא אחריכא ולאו
דוקא אדכן · מ"מ ל"ע בא"ז דאמה אמעמע דוקא אדכן ע"ז קאי אם"ם
וכן אמעמע קלא דאא אייס בא"ם אכי וכן אמעמע לאדיא בא"ז באמאומו
בעם דבינו אמעמה דא"ם איכא אחריכא א"כ אמעמע דע"ז קאי אאמאא ואמן
אבל אם מכא אלים אלים אאאר ולאי בכוב בעיכו דעאמי אלא לבאון ול"ע בא"ז
אאאמומה דא"ם לעכין גנ לא אמעמע דאמעמע דל"ע אם לאלא בין גנ לקידושין
ול"כ לין לקאוך ע"ז והכא"ל אבאיל אחד אאבלולים בא"ם אאא לאמרינן
ס' אאמולא דקבלי אלים אאכנה אכי אאא כבלים אגנ כ"מ לאולך לאו כזכי
אמעמע לאא אאר זכי לין יכול לאחזור בו ואכאן דן אאורי על אמעמע אאר
אאאלא גנ לאאאמו ואיו ידאים אאא יבעל אאבלימות ולוס אילאור לבלים זכי
בגנו זא לאאמו ואו לא אלי אדל בים עכ"ל ואחו תיאמא דעאי לאי' אי"ל אי
ד"ל דאכאן אאי אי אויתי' אלים לקבלי וא"ל אבעל אבל עקרי' לבלימות'
אולך לאו כזכי דאי ע"ז קאי אי אויתי' אלים אין אבעל אבל לא אויתי' אלים
דבבגן ורי כאן ורבי אבל זכי כא"ג אאכי אבל לא אויתי' אלים לא אכי
דזכי ואולך קאמר כמו אאקבל וכן אוכא בהדיא אאאי אויתי' אלים לא אכי
לעיל דאויתי בריייאא בקבלי לאחזור יחזיר ואאקבל קאי אאאמאך אומרא
אבא לי · וקאכי לאא בא לאחזור יחזיר לא"ע דאויתי' אלים לאאמוה לאבאי
ע"ם דבני אלים כ"ם זכי לאחזור בלא גילו דעמה זאם לאמוה בדוקא בא"ם
לעיל דאאמאמא לא אכי מדבני אאלים : ואבא אומרא ל"ע כאי אמר בא"ם
אבא בהבא לי גיעא דאאמאמ אולך אאקבל אמר אאקבל אולך כמו אאמר' אאי'
הגיע גנ לידם אינם מגורסא דעקר זהו אלים לאאיאם זא ולא בעי לאמוי
אלים לאולכה ודוקא אם אמר לים אילך כמו אאמעמע אבל אם אומר לו

www.daat.ac.il * דעת - אתר לימודי יהדות ורוח

סולך או זכי לה ודאי עשאו עתה שליח להולכה ולדעתא דהכי קבלו וכשיגיע גט לידה מגורשת עכ"ל · ולענ"ד הוא נגד הסוגיא דהא פריך מאי לאו קבלה אקבלה דאיסו לא שויתי' שליח לקבלה ובעל נמי לאו בר הכי הוא ואפ"ה הוי שליח להולכה דכיון שנתן עיניו לגרשה וקשיא לרב דלית לי' האי סברא ודחי לא קבלה אהולכה וכיון דקי"ל דלא אמרינן כיון שנתן עיניו לגרשה וכו' דהא קי"ל כרב דבהילך כמ"ש איכה מגורשת כלל ולא אמרינן כיון שנתן דעלי' פריך סברא זו וסש"ס דחו לה ולא ס"ל כוותי' קי"ל ע"ש ואיכה מגורשת ואע"ג דלא אמר הולך כמ"ש מ"מ כיון דלא"ל זכי לה שווי' שליח לקבלה ואיסו לא אמר הכי ולהולכה לא עשאו כיון דלא אמרינן כיון שנתן עיניו לגרשה כו' וגם היא לא שויתי' שליח לקבלה וא"כ אין כאן שליחות כלל · ותדע דאל"כ למה לי' לתלמודא לשנויי' לא קבלה אהולכה כימא דמיירי קבלה אקבלה כדס"ד המקשן והכא שאני דלא אמר הולך כמו שאמרה כדאמר סתרכן אח"כ הכי השתא התם אמר כמ"ש הכא לא אמר כמ"ש · ובלתי ספק שאפילו מי שיודי רק לורחו דשמעתתי' לא יפרש דסתרכן הדר בי' משנויי' קמא ותי'רץ לחלק בין אמר כמ"ש ללא אמר כמ"ש דהא לא משני כ"א הכי השתא ולא הדר בי' כלל וכ"פ רש"י בהדיא וכ"כ רש"י לעיל ד"ה מאי לאו קבלה אקבלה דהטעם דס"ד דמקשן דקבלה אקבלה מגורשת משהגיע גט לידו הוא משום דכיון שנתן עיניו לגרשה כו' הא אי לאו האי סברא איכה מגורשת כלל אפי' בלא אמר כמ"ש כמבואר בדבריו וא"כ דברי הטור ל"ע גדול · כללו של דבר דלענ"ד מוכח היטב דאפי' מכתה שליח לא אמרינן דזכות הוא לה אבל אם מכתה שליח להביא לה גט מבעלה משום דאין בדבר להכריע דאפשר דכה"ג פשיטא דזכות הוא לה כדמשמע מדברי ת"ס וע"כ לא כתב בלשון אפשר אלא בבקשה מכמה בני אדם לפתוחו ולא מכתה שליח אבל שלחה מתחילה לקבל גט ולהביאה לה בזה ברור לענ"ד אין ספק בעיניו וא"כ למאי דנהיגין אליבי' ז"ל בגט משומד לעשות שליח לקבלה ואח"כ להולכה אם אירע מות השליח או שהלך וידעינן שבא הגט לידה קרוב לסמוך ע"ז שמגורשת מיד ובע"ש נעיין עוד בדבר כאם יושע :

שאלה ו אשה אחת ישבה עגונה מבעלה איש בליעל זה לה יותר מעשרי שנה שברח ממנה וברחותה כי ארכו לה ימי העיגון שכרה שליח א' לדרוש ולחקור אחריו אולי ימציא בידו להשתדל לה גט ובאו למקומו' אחרים ואחרי דרישה נודע כי בעלה הניח לה גט ביד איש א' זה עתה יותר מו' שנים באיש זקן ואלם ולו יותר מפ' שנים והגט סדרהו ג' חכמי ספרד"יים סנקראים פורטו"יגעזו האחד איכיהו והשנים איכם זוכרים מזה כלל אך העדי' חיים וקיימי' והשליח שבידו הגט אין בידו הרשאה כ"א הגט לבד והנה שליח האשה הנ"ל בא שם לפני ב"ד וביקש מהם שהשליח הראשון יתן לידו הגט והוא יביאנו ליד האשה והב"ד סמכי על קלת דברים הנזכרים בהרשאה שביד השליח הב' ועשו מעשה ומסרו הגט ליד השליח הב' וכתבו הרשאה ג"כ וז"ל בחמישי בשבת כו' במותב תלתא סוינא ואתא לקדמנא פב"פ המכונה פלוני ובידו גט שלח פב"פ לגרש בו את אשתו פב"פ והסרשאה אירכסי' מן פלוני הנ"ל אכן הוא אמר שנעשה שליח כתקון חז"ל וגם עידי הגט העידו כך שנעשי' הגט בכל תיקונו והשליחות של פלוני הנ"ל אמת שהבעל פב"פ הנ"ל עשאו שליח להולך גט זה לאשתו פב"פ והב"ד שסדרו הגט ושעשה פב"פ הנ"ל שליח לפניהם היו גדולי הדור וחכמי ספרד"יים שעשו כל דבר כראוי ותקון חז"ל ואכן סומכים עליהם ועל מה שכתב הב"י סי' קמ"א בשם תשובת הרי"בש וגם מן מה שמוכח מלשון הטור סי' קמ"א דשליח ראשון עושה שליח שני אפילו בלא הרשאה משום עיגון מששו · ועפ"ז מינה השליח ראשון פב"פ המכונה פלוני על פינו ובפנינו מסר הגט לפב"פ ובתוך כדי דיבור אמר בפני נכתב ובפני נחתם לשם פב"פ כו' עכ"ל ההרשאה הלורך לעניננו ושאר דברי ההרשא' כתובה בנוסח שאר הרשאות הכתובה בטור ובלבוש בוץ וארגמן עוד כתב הגדול שבב"ד הנ"ל כתב מיוחד לכל חכמי ישראל אשר בכל הקהילות אשר בכל יגיע כח והגט הנ"ל ידעו שעל רוב הפלרות שבחור השליח השני הנ"ל והקנת שליח הראשון אשר הוא קרוב לפ' שנים חששו פן ימות ח"ו ותהי' האשה עגונה לעולם ח"ו משום מלות רבה נכנסו לכל הדוחקים ושילחו הגט כדי לעשות שליח שליח וקיים בסוף ועוד אמרנו יען שהשליח ראשון זקן גדול ואלום שטבע הוי כמו חלה או נאנס וליכתבו זה לדעות המתירים לעשות שליח שליח גם אם נאבדה הרשאה עכ"ל ועתה לבי' עיון אם כדין עשה המסדר הנ"ל שעשי' שליח שליח או לאו :

תשובה נראה ברור בלי ספק שאם ידוע לנו שנאבד ההרשאה הנ"ל ר"ל שהיתה הרשאה ביד שליח הראשון אלא שנאבדה כלישמי' אליבנא דמסדר אין כאן בית מיחוש דאחר שנתפשטה נוסח ההרשאה בכל תפוצות ישראל ע"פ הטור והב"י ז"ל שכתוב בה שהבעל מרשה את השליח לעשות שליח אפילו בלא אונס ולא עוד אלא שהסכמות כל הפוסקים שאין לורך להרשאה כלל רק משום הא נלמוד כדי שיעשה שליח שליח בלא אונס כמבואר בטור בש"ע א"כ הב"ד שכתבו הרשאה לשליח הראשון בלתי ספק שכתבוה שאר הרשאות וכתבוה משום הא' טעמא דכתבינא וא"כ הרשוהו הבעל לעשות שליח וביחוד שהמסדר הגט לשליח הב' מעיד שהיו חכמים מובהקים מסדרי הגט לשליח ראשון ודאי שכתבוה כראוי א"כ שפיר דמי למיעבד שליח שני ושליח שליח עד ק' כי היכי דסמכינן עלייהו בכל דבר הגם דאיכא למיחש שמא לא הוי בקיאין בהרבה דינין כי דיני גיטין רבו כמו רבו ובקל איכא לטעות ועי"כ אמרו מי שאינו בקי בטיב גיטין וקידושין וכו' כמבואר בפוסקים ואנו סומכים כיון שנתפשט בישראל ספרי הש"ע ולבושי"ם וכמה מבואר באר היטב וכל ישראל הולכים לאורם הי"ה הכא וזה פשוט · אך מה שלבי נוהם כי נראה מדברי המסדר הב' שאינו ברור לו שהיתי' הרשאה בידו כי מי הגיד לו כך אחר שהשליח עלמו נראה מדבריו שאינו מעיד ע"ז שהרי השליח אינו מעיד אלא שנעשה שליח כתיקון חז"ל משמע אחר שנעשה כתקון חז"ל מסתמא היתה הרשאה בידו או מסתמא הרשו אותו לעשות שליח ואי סלקא דעתך שהיתי' שהרשאה ממש בידו מה לו ולתקון חז"ל היה לו להעיד בפירוש שהרשוהו כיון שהיתה ההרשאה ודאי בידו ובה כתוב שהרשוהו אם לא שנאמר שהשליח הוא ע"ה ואינו יודע מה כתוב בהרשאה ושופט מדעתו דמסתמא הרשוהו כיון שעשו כתיקון חז"ל ואי הכי שהוא ע"ה איך נסמוך עליו שעשו כתיקון חז"ל ומי שעיד לו תיקון חז"ל אלא ש"מ שמספקא לו אי היתה הרשאה בידו כלל אלא שמעיד דמסתמא כיון שעשו כתיקון חז"ל וא"כ שאיך יתכן שהוא יודע שהיתה הרשאה בידו והשליח עלמו מספקא לי' · ואת"ל שבפניו העידו עדים שהיתה הרשאה בידו מ"מ למה לי' למסדר להביא ראי' מדברי השליח אשר בסי' אין כאן נדנוד של ראיה · ודוחק לומר שהעדים לפנינו שראו הרשאה ואי לא ידעו מה הי' כתוב בו א"כ מנא ידעו שהיתה לו הרשאה אם לא שנסמוך שלא תחילת הרשאה שהרשוהו לי' להוליך גט לאשתו ולא ראו הסוף שהרשוהו לעשו' שליח וכל זה דוחק · כללו של דבר שהשליח אינו מעיד על המעשה כלל ובלתי ספק מה שהמסדר אומר הוא שיפוט מדעתו אחרי שהאמת אומר שעשו כתיקון חז"ל ומסתמא היתה ההרשאה בידו ואורכסי' · ואת"ל בהשליח מעיד שפיר על ההרשאה מ"מ מאן ליימא לן שהוא נאמן להעיד ולקמן נאריך בזה א"ה וגם אין נראה לסמוך כיון שבסדרי גיטין ובש"ע מבואר שכותבין הרשאה גם מבואר שנוהגין השליח אומר לו הבעל שיעשה שליח אפי' עד ק' שלוחים א"כ נימא שמסתמא עשו כראוי וכמ"ש לעיל מה שהיו חכמים מובהקים מ"מ לבי נוקש על שאין השליח מעיד כן בפירש שהרשוהו לכך אחרי במבואר בספרים שאומרי' כן בפירוש וא"כ כיון שנשתנו זה הסדר אפשר ששכח הכל אלא שאומר שנעשה כתיקון חז"ל והתיקון חז"ל הוא לסדר הרשאה ומסתמא לא נשתנו עליו סדרי ברא"שית · ומ"מ קשה לסמוך ע"ז לבד להתיר אשת איש לעלמא ע"כ אמרתי להביא ראיה דאפי' בלא הרשא' כשר בדיעבי' אם עשה שליח שליח ואחר שהדחק גדול ועיגון לעולם כי בלתי ספק שמבעלה לא תוכל להשתדל לעולם והשליח הראשון קרוב הדבר שמת כבר כיון שהוא זקן והגיע לגבורות ואין לאל ידה לילך לארץ מרחקים וביחוד בשעת חירום גדול שהוא לעת כזאת אין לך דיעבד גדול מזה כאשר כ' הפוסקי' ז"ל דכל שעת הדחק ועיגונ' מקרי דיעבד והרב מהו' דוד כהן ז"ל האריך בזה בתשובו' והראי' דהכי הוא הכא מלב'ים דבריית' דכל הגט משמי' הכי דהכי תני' הולך גט לאשתי ישלחנו ביד אחר את הול' לא ישלחנו ביד אחר רשב"ג אומ' אין כך וב"כ לא ישלחנו ביד אחר הרי דלכ"ע בין לרבנן בזמן הולך או לרשב"ג בשכיה' לא אמרו כ"א לכתחיל' ולא הזכירו דיעבד וכן כל הפוסקי' המפורסמי' כגון הרי"ף והרא"ש ז"ל לא הזכירו כ"א לכתחילה ולא כתבו מה דינו בדיעבד ודברי הרמב"ם ז"ל מבואר יותר שכתב פ"ט דהל' גירושין האומר לשלוחו הולך גט זה לאשתי בין שאמר לו הולך או את הולך וחלה או נאנס משלחו ביד אחר ואם אמר לו טול הימני חפץ פלוני לא ישלחו ביד אחר ואם שלחו ביד אחר וילאת אשה לקראתו ונתנה החפץ כו' מגורשת נתן לה הגט תחילה ואחר כך החפץ אינו גט כ"יסרי מדנקט תנא' דחפץ ביד"ין לכתחיל' ודיעבד דיעב' ובריש'לא כי דיקא דיעבד' כלל משמ' דאינו כ"א לכתחיל' ול"ע אלא אפי' לכתחי' לא כי בביאור כ"א מדיוקא'את שהרי' לא כי אלא דחלי משלחו ויל"פ מדיוקי' הא בדיעבד אינו משלחו וא"כ איך לא קמ"ל הרב ז"ל דאפ"' בדיעב' פסול דהא מדיוקי' לא יל"פ כ"א לכתחיל' וכן נראה מבואר בדברי הטור שכתב בסי' קמ"א סעי' מ"ח השולח גט ע"י שליח וא"ל אל יתננה לה אלא אתה ונתנו לאחרים ונתנו לה פשיטא שאינו גט שהרי פי' שלא יתננו לה אלא הוא אלא אפי' אמר לי' הולך סתם לא ישלחנו ביד אחר חלה או נאנס כו' הרי דבמפירש כתב אינו גט ובהולך סתם קאמר לא ישלחנו ולא כתב כמו ברישא וזה ברור בעיני · אלא שראיתי להביא ראיה מפשטא דשמעתין ע"פ פירש"י והרי"ף והרמב"ם ז"ל שהרי קתני סיפא ואם אמר לו טול הימנה חפץ פלוני לא ישלחנו ביד אחר וקפרים דזמנין דגט נמי לא הוי שינה דנפקא לא פי' ויהב' ליה חפץ כו' והכלל העולה מפי' הרמב"ם ורש"י דכל היכא דלא שינה השליח אפי' אמר לי' טול חפץ והדר הב לה גיטא דתלא נתינת הגט ורלה לעגנה בנתינת הגט עד שתתן החפץ אע"ג דלכתחיל' לא ישלחנו ביד אחר שמא ישנה השעה ולא ידקדק בהן היטב ומיפסל גיטא או הראשון לא ימסור לבי הדברי' כהווייתן אפ"ה אם שלחו ולא שינה השני הוי הגט גט וא"כ זכינו לדין דכל כה"ג אף ע"ג דבעל מקפיד שלא לשלחו ביד אחר שמא ישנה אפ"ה אם עבר ושלחו הוי הגט גט כל שלא שינה הי"ה ברישא בלא תנאי בלא חלה אם עבר ושלח הוי גיטא דאע"ג דסיפ' מיירי בחלה דבלא חלה אפי' בלא תנאי לא ישלחנו ופשוטיהוא ומ"מ סיפ' בחלי' הוי כמו רישי' בלא חלה דהטעמ' דלא ישלחנו משו' דקפיד הבעל ה"ה ברישי' ונראה לענ"ד דכ"ש דמה בסיפ' דאיכי קפיד'לפנינו דהא לפירש"י הוי אין רלונו שיהי' פקדוני ביד אחר פירושו ביד האשה שרולה לרבותה בעיגונא עד שתתן ושמענו קפידא זו מפיו וכמ"ש בגמרא שם נעשה כאומר לו אל תגרשי אלא בימין וכו' ש"מ דהוי כמו שהתנה בפירוש וא"כ איכא למיחש אם ישלחו ביד אחר לא תתקיים קפידתו אפ"ה בדיעבד כשר ק"ו בהולך בלא תנאי או אפי' בלא היכך דלא חזינן דקפיד דאפשר דכונתו בהולך לומר ערח עד שיגיע גט לידה וכמ"ש רש"י פשיטא דבדיעבד כשר · והי' אפשר לדחות דבסיפא אין הטעם דהבעל קפיד שלא ישלחנו ביד אחר דודאי אם חלה לא קפיד על השליחות ע"י אחר ולא קפיד אלא על התנאי שלא ישתנה אבל על השליחות לא קפיד דומה לי בכך אם ישנה השליח הב' לא יהי' הגט גט ולא איכפת לי' רק הפץ שאם התגרש תתן לו החפץ ואם לא תתגרש אינו כלום אלא שחכמים אסרוהו לשלחו ע"י אחר לכתחילה שמא ישנה ובטל הגט ותתעגן אבל ברישא דחיישינן שמא הבעל קפיד שלא לשלחו ביד אחר הוי כמו שהתנה שלא לשלחו ואי עבר ושלח אינה מגורשת ולפחות אינה אלא ספק מגורשת ·

אלא

www.daat.ac.il * דעת - אתר לימודי יהדות ורוח

אלא שמלאתי בדברי הריב"ש ז"ל סי' ש"ו והביאו הב"י סי' קנ"ח לאם מכר בשטר הסילוקים בפירוש שכתבן הבעל כשות לעשות שלום ושלום שלום אמר"ב לליכת הגלי כיון לליהו לא קפיד אבן לא קפיד בעל ליכל לעכיכיו ולכי מה שכתבתי הי' אסור אף אם הבעל מרשם אותו ואי"כ כיון לבטיעת הרי"ף והרמב"ם וכ"ש כסר בדיעבד וה"ה לטיעת הו' והרא"ש ז"ל דבהא לא פליגי אלא פליגי אם לא מכה הכלים מעשה שכתב הרא"ש שכשהגיע נע ליים לא היתה מגורש עד שיגיע החפץ ליד הבלים הראשון והשהגיע כבר הגע ליים ובשעה קבלתו לא נתגרשה היא מיד לבטיעתה כ"ז בדיעבד אם לא הי' לו לשלחו ביד לי' ועבר ושלחו לא שמעינו ולא ליפתחי' מד מיכייהו לכתוי' דברים' שטול בדיעבד וגם הטור לא הזכיר כלום דכשר לכ"ע. והיה אפשר להרחיב הענין יותר דגם לטיעת הרא"ש אין לשלחו ביד אחר אפי' אם הבלים הראשון יטול החפץ המילה מ"מ כיון דהבעל לא חפץ בשליחות הבני כיון דהלה הגע בחפץ ואין לרוכו שיהא מקדושו ביד אחר א"כ לא עשאו שלים לעשות שלים ואם עבר ועשה כשר כדכתב הרא"ש בהריא דהוא עשרם היכא דנפקא לאפי' של הראשון ויהבי' לי' החפץ ע"כ פירושו להבעל אחר טול חפץ והדר הב לה ביעוא דמלה הגע בחפץ שהרי כתב דלכך הקדימה שלא יעכב הב' עליהן לה הגע עד שתתן החפץ לידו ואז יבטל הגע ואם לא תלה הגע בחפץ לא יבטל הגע שהרי לקחן לא יבטל הגע אלא עשוה דלא כתגרשה עד שיגיע החפץ ליד הראשון שאין רולה וכו' אבל אם אין הגע תלוי בחפץ לומר לא כתגרשה ופשוט הוא. ומדקאמר בגמרא היכא דנפקא לאפי' ויהבא וכו' כ"ע לא פליגי דביעוא מעלי' הוי ולא קאמר דאפילו לכתחילה שפיר דמי לבדיעבד הכי ליטול החפץ ולבטל הגע ביד אחר אלא ש"מ דלכתחילה לא כשר לבדיעבד הכי ואין לשאריך בזה. אלא שברלה הדין דין אמת לטיעת הרא"ש ומ"מ יהי' אריך שיהיה מוכח היטב דלכ"ע בדיעבד כשר. וכרלה עוד דלא היה לשלו בדיעבד שהרי מקקיון בגמ' כי רמי מתתיכא דאמר בזיון לבעל הבא בעל לא קפיד ופירש"י דמאי קפידא איכא א"כ מצוה לליכא קפידא כלל. ולכאורה נראה מבשטא דשמעתא דמילתא דליכא קפידא לא שבקינן בדיעבד מדאמר לקמן זמנין דביטל כמי לא הוי נעשה כאומר לו אל תגרש אלא בזמן לו בדית ונרשה בשמאל דומי דמתכיתין דמייני בהולך לו אל תלך אלו עוד אסן הבד ביעוא ש"מ דבדבר דליכי קפידא לריך לפרש דוקא אל תגרש אלא כך ולא סני בגרשה לאוד דשם אינו אסור בדיעבד. וכן יש לדקדק מדברי הטור שכתב קיומן אבנין בחיי דבקון מ"ז הבלים שהיכה בשליחות אינו גם כילד תכהו לה במקום אבוני ותכהו לה במקום אחר אל תתכהו לה אלא בצים ותכהו בעלייה אל תתכהו אלא בזמן ותכהו בשמאל אינו גע ע"כ ומדכתב נבי מקום אחר תכהו במקום אבוני ונבי אילך כתב אפי' בהליה אל יתן אלא בוד ש"מ דמילתא דקפדי אינשי בגון מקום אחר אינו בקדושין בפרק האומר דקפיד דבהיה אחרת כיתה ליה ליתן ובהאי אחרת לא ניתה ליה וכן פיקש"י בהדי' בתחי' לקמן מ' התקבל אף ס"ה לכן לא לריך לפרש דכיון דקפיד אפילו קתמא אינו גע אבל ימין ובית אלין בפקומא בזה ואין לך מי שיקפיד אל יתן אלא בוד ש"מ דמילתא דקפדי אינשי בגון מקום אחר אינו בקדושין בפרק האומר דקפיד דבהיה אחרת כיתה ליה ליתן ובהאי אחרת לא ניתה ליה וכן פיקש"י בהדי' בתחי' לקמן מ' התקבל אף ס"ה לכן לא לריך לפרש דכיון דקפיד אפילו קתמא אינו גע אבל ימין ובית אלין בפקומא בזה ואין לך מי שיקפיד בזה לדקדק מדברי הרמב"ם הביאו הטור דגם כ"ז אם אם אמר תכהו לה ביום אבוני ונתכו לה בתוך הזמן אינו גע אל תתכהו אלא ביום אבוני ונתכו לה בין מלאכיו אינו גע אחרי הקפיד על עלמו אל יום ע"כ ולכתב הטור ע"ז דמשמע מדברי דבתכהו לה ביום אבוני לא יקפיד אבל יוכל לאחר אלמי לבקפדי לליכא קפידא אינו רולה שתהבגרם בהיה כי אולי יחזיר בו וכדאמרינן בגמרא פרק המגיח לליכא קפידא אם מקדיש אינם פרעונותיה לבפשיה אפי' בקתמא הוי כאלו אינם אבל לאחר לליכא קפידא לריך לפרש בהליה דוקא וכל אלו דקדוקים כתובים בעיני בלי ספק אלא דבבר הארכתי בתשובה והוכחתי בקוביא ע' התקבל הנ"ל דאפי' פי' בש"י והטור ז"ל משמע דלבדבון דפליגי אר"ש אי אי אפי' אמילתא דליכא קפידא ומאי דאמר שבעל לאו אלוחי הוא ואין להאריך בזה עתה ואי"כ אין לאי' מזה. אך קשה לי דא"כ איך אתיהו בתלה או כתבם מ"ש משאר תבלים דאפילו אבל בכל אוכלים וכן לקמן גבי מוכל ממנה אסן אקור אם אינה אפילו מתתה אוכם בלי ספק וכן גבי תכהו לה במקום אבוני אפילו אוכם ובמלאת אי בקפידא חליא מילתי"ל דבתלה לא קפיד דלא קפיד אלא אם אלוח אלא אוכם אבל בחוכם לא קפיד ואני כמו שאמר בתיבם אלא שלא בחוכם ובחוכם יבלה משא"כ בעוד אסן קפיד לעולם וכן משמע מדברי הר"ן ז"ל דבתלי לא קפיד אבל אי אקור אפילו קפידא אינו אבל לקמ"ת. ועוד מדברי רש"י לא משמע כן אלא דאפילו בתלה לא קפיד דהא כתב בש"י בתלה אינו אפילו אינה ואי פי' דאינו אפילו אינה לא קפיד אלא אלא דבתלי לא אינם לא קפיד אינ כתב דליכא קפידא הא קפידא אינה אלא דבתלי לא אינם לא. ועוד הא אתלמודי קאמר בהדיא הכא לא קפיד ורש"י בכתי' דמאי קפידא איכא מאי מידם רש"י בזה מנאי שבא ליתן עשם לאם לא קפיד אשום דליכא מידי בהקפיה אלין סעולם מקפידים כאלו אלמא דהכא ליכא קפידא כלל. ולדברי הרי"ן ז"ל דגם הכא איכא קפידא אלא בתלה לא איכפת ליה ולא קפיד אז וכ"ל אסדרן עם רש"י דהא קאמר אחם מעמא אשום בזיון דבעל הכא בעל לא קפיד ואי אי קפיד דבר הבעוכם וקיל אינו מקפיד ולכון אשמע דאין אשום דבר לבקפיד ולא הוי דבר הבעוכם וקיל (המאבר סאיכין כאן יותר מבני דמין אך אין דאשמו ביכר אחמת יוסן) :

שאלה ז

שאלה ראובן אלך בדרך לשוב לביתו ובני בעריו ממו ובגילה בא אל אל נכר גדול אחד ומכסר אחסיל לבקרים ולסגליל מקוריין בלשון אשכנז ניפאל"ירין כי היה בימות החורף והלך ראובן לאחם על הנהר בא"ה דרך לעבור עליו גם הנער אלך לאחם ונפל הנער בנהר כי נשבר הקרח אחתיו ולעק הנער ובא ראובן לאילו וכבל ראובן בנהר ונם בא והנער יצא מי וראובן בעת כאילו לעק אל הנער ואחר לו אל תיכא כי אבד אלך מיד להאילך ואח"כ לא כשעב קולו ולא כולב מה היה לו ולמסר לא מלאו כ"א כולב אל ראובן היה מונח על הקרח ואפשוטו בנהר ולא מלאוהו והעידו עדים כי היה הנהר נקרם קנייב אותו המקום בכבל ראובן כמה אמות אים ואח"כ היה אחות קלא כמה אמות ומזר ונקרבה הכל לכל מראה מיניסם אח"כ נמצא הדבר כמו שכתב ולא שמעו אוש דבר אמנו ולחקוחות הנכה מלאו גויים יהודי אחד רחוק ממקום הנפילי יותר מבלבים מרקאות שבעונע בנהר והולילוהו ולקחוהו מעותיו וקבריהו ולא כולב הדבר ליהודים אבר אם כ"ל אחר כמה ימים ובראב אבתלוחם כתן לבם הפרין המת כי היה קבור אלו ולא הכירוהו בעבינות עין והפרין הגיד לפי חומו כי הכירו אבות היהודי שהיה לבוש בגדיו שהיה חבור בשני אקוריין גיסעעבע · גם הבעלין היו לבנים ומבנים והיו הבגד חבור אחתיו עם הקי"ר אלוש ובאלה לבם אמרי' בחתך מן הבגד לקיומן · ואחת הפרין הגיד לפי חומה שהיה לבוש בכבוד עם הבעלין · ופרין אי הגיד שהיה לו כיסו וחבור בגופו אקורין ביי"א בגמ"ל והיה לבע בדו"ן ובו אלאו אמעות והיהודים אלקחו המת מן הפרין היו בחקות אמלא היהודי אם ומלאו חתיכות בגדים עול והביאו אמת לחקרי לאחנן הכ"ל ובם הכירוהו אבשים בחבנה קיימים שהיה לאחנן בגופו בחיי וקלהם הנידו שהיה לבוש בעת מביעתו בבגדים שהיה לבע אלהם כמו אלו אחתיכות אמלאו · וזה חוסם מעשה ב"ד אנס בחקומי הכ"ל ובבלתי עיקר הבעיות מחוכו :

במותב

הלחה כחדא הוינא ואחא לקדמיכא כמר יחלאל בהריב מרבני להעיד בח"ש ועיקר עדותו מה שחכר בשאלה לאעלה מה שהגיד הפרין האבי כ"ל · ואחא לקדמיכא לאה בא אבנשאם אשם בגלאל בחבריא"ם שבעבע בחים והגילה בחוכת עדות אחת הדבר אל"ים בגלאל בחבריא"ם היה לו קיומים כאלו בגופו דהיינו רוחם שבקרא אבא"ים אל"ירין לחעלה חשיבו כובע והחבר"ים כמה לגל שחאל וגם על יד שחאל היה לו על אלבע ג"כ רוחם חמחה אחתך עלמו בבין בחיים גם היה לו קיומן ויוחד בגבון שחאל שהאחוזל שבב על אלבע אלאל האחוזל עקום ולא שבב בלילו בלכך כל הבילאות · גם אלל עין שחאל היה לו רוחם חחמה אבה שהבבה אותו הבקריל אל"ים וכל זה הגילה בפיכון שאלה אחרה לאח"ל בעבים שבלאחה אחת קוחם שהלבה חעבגלה אחרה כך עכ"ל · ושוב הגיד כחר שחעבן בר אבנשאם בעונב חרם בח"ש בז"שבל בשעה שהבהיר אחת לאיחי על יחו שחאלאים על אלבע הרוחם כ"ל והיה בולע עליו בזמן בלעבה וגם על רגל שחאלאים היה אחוזל שבב על אלבע עקום כ"ל · ושוב הגיד כחר שחעבן הכ"ל שראיתי על הבניים בלד שחאל אלל עין שחאלאים רוחם אחבבה · גם ראיתי בלואלו לחעלה חשיבו כיבע רועה לגל שחאל רוחם גדול עכ"ל ושוב הגיד כחר ליב בר אחם קבלן בח"ש בכל הכ"ל רק אם אבגיד כחר שחעבן שראה על יחו שחאלאים על אלבע הרוחם זה לא ראיתי אלא הבגחתי ע"ז · שוב הגיד כחר יחודא בר אהרן הקבלן בח"ש בזה"ש אני אבראתי אחת ראיתי אחוזל עקום כ"ל · וגם בלד שחאל כ"ל · וגם ראיתי בלואלו עקום כ"ל · ומה בלבחים אל אלבע הרוחם בכ"ל · וגם ראיתי הרוחם על הבניים אלל עין שחאלאים כ"ל זה ראיתי ב"ש בחיים אל אחת עכ"ל ושוב הגיד כחר אבראהם בהחמ"ל יעקב בח"ש אות בחות בעדות אל כחר שחעבן בר אהרן הכ"ל כ"ל · ושוב הגיד כחר אי"ז בר אבנשאם שראיתי בחיים אל אחת הרוחם אן אבנשאם בבנים אלל הענין אך לא ידעתי בענין אל שחאל אי יחיין עכ"ל · ושוב הגיד כחר אבנשאם בר יחבאל בח"ש יוסף בר ילחק אחר לי גם בבניו אבנשאם אחבנים שיוסף הכ"ל נסע בחלבנים אל אלאל ע"ה והיי לו לבע אקאי"ווקי וגם בחנוני אל אלאל לבע אחוד עכ"ל · ושוב הגיד כחר ילחק בר יעקב ז"ל בחיי בגלאל בחבריא"ם הוה דגיל לרחון בחחבן אלו והקיז הם אלאי ולחיי החלבע אחוזל היה עקום כ"ל ושאלחי לו אי"ן גרם לו זה והשיב לי שבייחי רגיל לילך בילאוחי בחנעלים חזקים ובא לי זה הענקום אחה הדבר עכ"ל · וכשבאו עם שחה לק"ק בראלני לראות אחר זה אל אלבע עקוי אלחחי ג"כ כן הכ"ל עכ"ל :

תשובה

אם בא"ו לחתיר אל אלם מעשה אחיו אנים קרוסים ואי"ל לעולם עשה כמו שמעמתי אבם אחד היחר מהאי מעמא ובעיני קשה מאד לאחיר מהאי מעמא דמאן ליימא לן שאבבר היה קרום כלה לאמא לא היה קרום כ"ל פרקה לו אחי פרקאות לאלאות עיני העדים ואח"כ היה בו מקום אחות ועלה עשם שהרי אשמע ר' אברה גבי עובדא דרי מכיכא בן דוקא לאחבבה לאחיות אחי שעות אחת אנים דקאמר שאם לאשוכה אל אלום וכן אביה א"כ שאל לף אחת אנים אחי שעות לאקום לחוק ושם עלה ולא עוד אלא אחי אם היו העדים מעידין שאים נקבע אלה פרקאות אלא היה אשבר לבא לאקום אחות בשתי שעות ע"מ יש לחוש שאל ביום שלאו העדים היה כן ובגילה בשבאל א"ל לאעיד אנים נקרם

שאלה ח

אם בא"ו לחתיר אל אלם מעשה אחיו אנים קרוסים ואי"ל לעולם עשה כמו שמעמתי אבם אחד היחר מהאי מעמא ובעיני קשה מאד לאחיר מהאי מעמא דמאן ליימא לן שאבבר היה קרום כלה לאמא לא היה קרום כ"ל פרקה לו אחי פרקאות לאלאות עיני העדים ואח"כ היה בו מקום אחות ועלה עשם שהרי אשמע ר' אברה גבי עובדא דרי מכיכא בן דוקא לאחבבה לאחיות אחי שעות אחת אנים דקאמר שאם לאשוכה אל אלום וכן אביה א"כ שאל לף אחת אנים אחי שעות לאקום לחוק ושם עלה ולא עוד אלא אחי אם היו העדים מעידין שאים נקבע אלה פרקאות אלא היה אשבר לבא לאקום אחות בשתי שעות ע"מ יש לחוש שאל ביום שלאו העדים היה כן ובגילה בשבאל א"ל לאעיד אנים נקרם

דעת - אתר לימודי יהדות ורוח * www.daat.ac.il

נקדם כ"כ כי כן דרך הנסר שהוא נקדם א' א'. ועתה הוא פתוח ולמפר הוא נקרש הן אמת כי יש לדון קלת להתיר מהא דכתב רש"י ז"ל סוף פ' האשה רבה גבי עובדא דרי' שילא באגמא דמסקי כתב שם ד"ה אגמא דמסקי בו' כמים שיש להם סוף דמי שאינו יכול לשוט על פני המים למרחוק וכו' הרי משמע מדבריו דהטעם במים שאין להם סוף חיים שמא שט על פני המים למרחוק וא"כ בכאן שהקרח הוא ע"פ המים וא"א לשוט ע"פ המים והוא תחת המים על כרחו א"כ מאן לימא לן דחשו חכמים שישוט למרחוק תחת המים דשמא א"א לשוט למרחוק תחת המים כי אע"ג דאפשר לחיות בשתי שעות כמ"ש מ"מ לשוט שם א"א כיון דכבר תש כחו תחת המים ואין לנו להוסיף הומרא מה שלא מלינו בפי' שהחמירו חז"ל כיון דמים שאין להם סוף עלמו חומרא דרבנן היא כמ"ש לקמן בע"ה · אבל בפי' האשה שלום דף קט"ו כתב רש"י בפי' ד"ה מים שאל"ס שמא לף תחת המים וכו' א"כ גם הכא איכא למיחש להא וכיון שאמרו חז"ל שאפשר להיות תחת המים כמה שעות אין אנו לבדות סברא מלבינו לחלק בין מים קרושים לשאינן קרושים כיון דלא מלינו חילק זה מבואר ואף דמסברא פשוט' דא"א לו לחיות כה"ג שאין לו שום אויר כי הוא סתום מכל הלדדים והוא מת בהבל שלו עלמו כדאמרינן פרק הנשרפין דף ע"ז כפה עליה גיגית וכו' ואמרינן התם דהוא מת בהבלים וכן בביתא דשישא וכ"ש הכא שאין לו ריוח כלל מ"מ קשה להתיר אשה מסברא ואל"ל במים שאין להם סוף דרובן לאבוד ואפ"ה החמירו חכמים והלכו אחרי מיעוט אע"ג דפשיטא דמעוטי דלא שכיח הוא אפ"ה משום חומרא דא"א חשו למעוטי ה"נ איכא למיחש דילמא איכא אחד מני אלף שיכול לחיות ולא התירו חכמים כ"א היכא דא"א שלא מת ואפי' אי הוי אפשר להתיר מסברא מ"מ כתבתי כבר שהכא שראו בלילה איכא למיחש שמא במקום קרוב היתה פתוח ולכן אין להתיר מהאי טעמא :

אבל נראה להתיר מטעם הסימן שהיה לו באגודל ברגלו שהעידו שהי' עקום ומוכח ע"ג הנירו שלא כדרך העולם וכבר כתב הרא"ש ז"ל דסימני באי' מאבריו הוי סימן מובהק ומתירין האשה עליו · ועוד אפי' אם לא היה סימן מובהק מ"מ כיון דיש עוד סימנים אחרים הנה אפי' שני סימנים בהלטרפם הוי ס"מ כ"ש הג' סימנים · וכבר כתב מהרד"ך ז"ל בתשובה' ב' ע"ז דשני סימנים הוי ס"מ שבמובהקין וזה לי ימים רבים כתבתי דנראה' דלא פליגי התם הרב עם בעל ח"ה שכתב בכתביו הי' רכ"ד דאפי' ק' סימנים שא"מ אינן כלום דהתם מיירי בענין אחר דהרי ידוע דב' מיני סימנים הם יש סימנים שא"מ כלל דאפי' אי סימנין דאורייתא לא סמכינן עלייהו כלל כגון ארוך וגוץ כדאיתא בפ' אלו מליאות ובסוף פ' בתרא דיבמות · ועוד יש סימנים מובהקין קלת שמחזירין אבידה עליהן ובהא מבעיא לן אי סימנים דאורייתא או דרבנן להתיר איסורא עליהן והסקו ספוקים לחומרא דהוי' דרבנן · ועוד יש ס"מ שבמובהקים דאפי' אי סימנין דרבנן סמכינן עלייהו להתיר אשה כדמוכח בגמרא לענ"ד שומא הוי מובהק הוא וגבי נמי בעובדא דרב ב"ח דאמר אפי' אי סימנים דרבנן בנקב יש בלד אות פלוניה מהני וא"כ הרב בעל ח"ה מבואר כדבריו דמיירי בשני סימנים שאינן מובהקים כלל דארוך וגוץ ושערות שחורות ואדם ביכוני כמפורש בדבריו דאהא קאי ומזה מיירי הרמב"ם והרא"ש ז"ל שהביאו שם והשיגה דסימנים כאלו אפי' מאה לא סמכינן עלייהו דמלויים כלם ונקבלו באו כמה אנשים שהם ארוכים ושערות שחורות ופניהם אדומות אבל סימנים מובהקים קלת כעובדא דמהרד"ך שהי' לו כוחס ועקמומיות דזהו שינוי בגוף ושיטה דמחזירין אבידה עליה ודאי סימנים כאלו תרי או תלת הוי מובהקים גמורים שרינן עלייהו מטעם דלא שכיח שטיא ושטיא דלא שכיח כלל שיהא שינוים כאלו באדם אחר ג"כ באותו מקום · ואל אלקים יודע כי כמה שנים אחרי כתבי כן נדפס ספר משאת בנימין וכתב הוא ז"ל ג"כ כדברים אלו והעיד בשם הרב הגדול מהר"א מזרחי ז"ל דפסק כן דב' סימני' הוי כסי' מובהק · וגדולה מזאת התיר מהרד"ך אפי' סימן א' אם הוא במקום א' ע"ש ואין להאריך בזה · ומ"מ בשני סימנים נראה להתיר ולענ"ד נראה להביא ראיה לדברי מהא דאמרינן בגמ' פ' אותו ואת בנו א"ל ר"א לשמעיה כי מעיילת לי כודכייתא בריספק עיין להנך דדמיין להדדי ועייל אלמא קסבר אין חוששין לזרע האב וסימנים דאורייתא ופירש"י ז"ל דדמיין להדדי באזנים וזנב כו' וסימנים דאורייתא מלסמיך אסימנים ושרי איסורא עלייהו ש"מ הא דסמכינן אסימנים בחזרת אבידה דאורייתא היא דאי דרבנן כהי דסמכינן עלייהו בממונא באיסורא מי סמכינן עליה דלא מלי רבנן לתקן באיסורא ובאלו מליאות מבעי לן אי דאורייתא או דרבנן עכ"ל · וא"כ קשה דהרמב"ם ז"ל פוסק דסימנין דרבנן כדמשמע מדבריו פי"ג מה' גירושין שאין מעידין על השומא דאין נראה דהרב ס"ל כהאי לישנא דקאמר בגמרא דאפי' אי סימנין דאורייתא אין מעידין על השומא מפני דמלויה לעשות בבן גילו ומשוי' להשתנות לאחר מיתה דהא דרך הרב ז"ל לפסוק כב"ח כלישנא בתרא וכמ"ש הב"י ז"ל סי' י"ז בא"ע דבלישנא בתרא מבואר דאין מלויה בבן גילו ואין עשויה להשתנות לאחר מיתה אלא ש"מ דהטעם משום דהסימנין דרבנן וכן פסק הרי"ף ז"ל ונודע דהרמב"ם הולך בעקבותיו תמיד · ועוד התינה שומא אבל שאר סימנים שכתב הרב שאין מעידין מאי איכא למימר ודוחק לומר דקאי אסימנים שא"מ כלל דהל"ל לפרש ועוד דמשמע דמיירי מסימנים שהם דומיא דשומא · ואין לדחות ראיה זו דבב"מ כתוב בגמ' דילן סימנים עשוין להשתנות לאחר מיתה וא"כ יש לומר דקאי אכל סימנים לא שומא לח ד א"כ י"ל דגם הרמב"ם גרס כן וס"ל דכל סימנים משתנות לא"מ ויש זכר לדבר מהא דאמרינן בפרק מי שמת דגבי ברק בסימנים דהכי שערות סימני' משרין להשתנות וכו' א"כ משמע קלת דגם שאר סימני' משתנים דז"א דא"כ מאי פריך ביבמות אמתניתין דאין מעידין אלא על פרלוף פנים וכו' ואע"פ שיש סימנים לימרא דסימנים לאו דאורייתא ורמינהו מלאו קשור בכיס ומשני אביי הא כ"א בן מסבאי הא רבנן וכו' מאי לאו בהא קמיפלגי מ"ס דאורייתא ומ"ס דרבנן ודחי רבא דכ"ע סי' דאורייתא או דרבנן ופריך להך דאמר רבא סי' דאורייתא הא קתני אע"פ שיש סימנין כו' ומאי קושיא דילמא מתניתין נמי היינו מטעמא דסי' משתנות לא"מ אלא ש"מ דבשאר סימנים לא שייך האי טעמא ואע"ג דאפשר דסי' התלוים במראי' משתנים מ"מ שאר סימנים אין משתנים ומתני' סתמא קתני שיש סי' משמע דאכל סי' לא סמכינן ואע"ג דע"כ מתני' לאו דוקא תנן דהא אפי' מובהקין סמכינן י"ל דסי' מובהק לא הוי בכלל סתם סימנים דסתם סימנים מקרו אלו שמחזירין אבידה עליהם אבל סי' מובהק הוי כעדים וא"כ מוכח היטב דבשאר סימנים לא שייך האי טעמא דאשתני ואין לסה"ב א"כ אין לפרי' טעמא דהרמב"ם כ"א מטעם דסי' דרבנן · וכן משמע מדברי הרב המגיד ז"ל בהדיא דהרמב"ם ס"ל סי' דרבנן דכתב ע"ז וכבר כתבתי בה' גזילה ואבידה שיש סימנין מובהקין ביותר שהן מן התורה עד ורבינו לא נתכוין כאן כ"א לאותן סימנין שמחזירין אבידה עליו עכ"ל ומדכתב דסי' מובהקין ביותר מן התורי משמ' בהדיי דאידך סי' הם מדרבנן וכמוכח בדברי הרמב"ם פי"ג מה' גירושין דנקב בלד אות פלונית מהדרינן גט ע"ז משמע דבנקב לחוד לא מהני וזהו כמ"ד סי' דרבנן כמבואר בב"מ דף מ"י ופרק כל הגט ודוקא בלד אות פלונית אבל נקב בעלמא לא מספקא ליה אי סימני' דאורייתא או דרבנן משמע אי דאורייתא אפי' נקב בעלמא מהני ופשוט הוא וכ"כ הטור ז"ל סי' י"ז על דברי הרמב"ם שכתב ישראל שאמר מת יהודי במקום פלוני כך וכך לורתו כך וכך סימנים היו בו וכו' כתב הטור ז"ל וטעמא משום שקי"ל דסי' דרבנן ולא סמכינן עלייהו לענין איסורא עכ"ל הרי מוכח דס"ל דהרמב"ם ס"ל דסי' דרבנן ולפ"ז מ"ש הרמב"ם פי"ג דה' גזילי ואבידי הסימני' מובהקי' סמכינן עלייהו ודנין על פיהם דבר תורה והמדי או המשקל וכו' כונתו אמובהקים דמובהקים שסומכין עליהם מן התורי אפי' אי סימנים דרבנן כמ"ש לעיל והמדי או המשקל הוי סי' מובהקין לגמרי · והרב המגיד שכתב דס"ל דסימן דאורייתא תמיה קיימת בעיני שהרי מבואר בה' גירושין דס"ל להרמב"ם דסי' דרבנן קשה מ"ש הרמב"ם פ"ט מה' כלאים שסומכין על אזנים וזנב וקול לענין כלאים והלא בגמרא מפורש דזהו דוקא למ"ד סי' דאורייתא · ואל"ל דקושיא זו קשה על הטור דבא"ה סי' י"ז בהדיא דסימנין דרבנן ובי"ד סי' רל"ו כתב דסמכינן על סימנין אלו לענין כלאים· ואין לפרש דהרמב"ם והטור ס"ל כפי' הר"ן ז"ל שפי' מאי דאמרינן גבי פרדות וסימנין דאורייתא פירושו דסימנין אלו אזנים וזנב הם סימנין מובהקין לגמרי שהם ודאי דאורייתא ולא כפירש"י דלדידיה לא הוי סימנין מובהקין ביותר דהרי לפירושו הם הנך סימנים דמיבעי' לן בב"מ אי דאורייתא או דרבנן ואי מיירי בסימני אבידי דא"א לפרש כן לענ"ד דהרי הרמב"ם והטור ע"כ לא הוליאו דין זה מעובדא דר' אבא דהא התם משמע דסמך ר"א על אזנים וזנב לחוד מדקאמר עיין בהנך דדמיין להדדי ולשון זה משמע במראי' ולא בשמיעת קול דבזה לא שייך לשון עיין וה"ה רש"י שכתב דדמיין להדדי באזנים וזנב ולא כתב קול וכ"כ הר"ן לשיטתו והנה הרמב"ם והטור הלריכו כולן יחד אלא נראה דהוליאו דין זה מסוגיא דתלמודא דמקשי' ולבדוק בסימן כו' ושבילו כל הסימנים מראה וקול משמע דאתרוייהו סמכינן אפי' אי סי' דרבנן מדלי' קאמר שמקשן סכים' למ"ד סי' דרבנן אלא למ"ד כו' גם למה דייק התלמוד מדברי ר"א דוקא וסי' דאורייתא ולא דייק מדברי אביי ורב פפא שהביא התלמוד לפני עובדא דר"א דהא גם דברי אביי ורב פפא נאמרו לפסק הלכה ומדפריך התלמוד מינייהו למיעבד עובדא הכי ש"מ דס"ל לתלמודא דשמעתתי' דאביי ור"פ נאמרו לכ"ע ושמעתתי' אהדדי איתמר וכל חד ס"ל ג"כ הסי' דחברי' ומוסיף אחבריה ומר אמר חדא ומר אמר חדא ובהא סמכינן אפילו אי סימנין דרבנן ולענ"ד הדברים מוכרחים דאי אביי ור"פ אמרי כל חדא מינייהו מהני א"כ אף אם נאמר דאין לדייק מלישנא דעיין דאמראה קאי דוקא מ"מ מנ"ל להרמב"ם והטור להרבות מחלוקת ולומר דר"א פליג אאביי ור"פ וס"ל דשלשתן בעינן דילמא גם ר"א סגי ליה או במראה או בקול אדרבי' מדברי ר"א משמע דמקיל יותר מדדייק תלמודא מדבריו דדוקא דסימן דאורייתא ולא מאביי ור"פ כמ"ש אלא ש"מ דס"ל דשמעתתי' אהדדי איתמר ודבריהם נאמרו לכ"ע אפי' אי סימנין דרבנן כמ"ש· ואפי' אם אין מפרשין התלמוד הכי מ"מ דברים' ל"ל כן ע"כ דאל"כ מנלן לפרי' דברי אביי ור"פ הכי דילמא כל חדא מינייהו סגי דהכי משמע פשטא דשמעתתי' טפי דכ"א קאמר סימן א' מר אמר חדא ומר אמר חדא אלא ש"מ דס"ל דאפילו אם דברי אביי ור"פ לא מתפרשי הכי מ"מ לדידקי"ל סימנין דרבנן לא מהני סימן א' אם לא בהלטרפות יחד · אבל הראשון נראה יותר דגם דברי אביי ור"פ מתפרשי' הכי · דאל"כ לדבריהם דלא מהני סימן א' א"כ לאו סימן מובהק הוא ולמה מהני לאביי ור"פ וכי ס"ד דסברי הם דסי' דאורייתא דלאו כהלכתא · ועוד דהא רב פפא הוא בתרא' ופשיטא דהילכתא כוותי' דהא הפוסקים דס"ל דסי' דרבנן הוליאו דין זה מלישנא בתרא דרבא סוף פרק בתרא דיבמות דקאמר סי' דרבנן ואי ר"פ פליג פשיטא דהילכתא כוותי' אלא ע"כ גם ר"פ ואביי מתפרשי הכי דכל חד מוסיף אחבריה א"כ יש לנו ראיה מזה דאע"ג דסי' א' לא מהני שני סימני' הוי סימן מובהק והדעת מכרעת כמ"ש · ותמהת לפי דברי מהרד"ך שדייק ממתניתין דכל הגט דהכן מלאו בחפיסי ומכירו ש"מ דסימן וט"ע מהני תרוויהו אע"ג דבחד' מינייהו לא מהני ה"ה בשני סימני' מהני כך עולה טופס לשונו א"כ לדבריו דמראה ט"ע וסי' לסי' יש להביא ראי' מסוגיא לזה מהא דכתבו התו' פרק האשה שלום · גבי עובדא דשכי ח"ס דקאמר וקאמרי סימני' ופי' התו' דס"ל דסי' אלו הוי סימן מובהקים למאי דקי"ל סימן דרבנן או סימן מהני ט"ע ע"מ הרי מוכח דסי' עם ט"ע מהני אע"ג דחדא מינייהו לא מהני אבל לענ"ד לא הייתי סומך לדמות ט"ע עם סימן לשני סי' דט"ע עדיף טפי מ"מ יש לנו סמך גמור כמ"ש לעיל :

ולגי

דעת - אתר לימודי יהדות ורוח * www.daat.ac.il

ולולי דמקמתיכא סייתי לומר דבר״ל אפי׳ לא קמיכים לדבקן מפני כיון דמיס
אלין לפס קוף אינו אלא מומרא דדבקן מדלאוריי״תא קמיכין אכוב׳
לרוגא לאבוד וכמו שהתיר הרי״ם ז״ל בתשובה א״כ עכ״ל לא מצינו לן לי
קיימי׳ לאוריי״תא אלא לענין איקור לאוריי״תא אבל לענין איקור לדבקן הם אמרו
וסס אמרו וכן מוכח סדר אכו מלילות דקאמר רב אסי אלא חביות בעיר בעובדא
גרים הרי אלו בא ישראל ונתן בה קיומן מוחרת בשתים לעולמה הרי
שהתיכה קשה ביינם בקיומן אע״ג דהמתינו מעוד בשתים יינם ועשאו כיין כשר
לכל מילי דהוקם דמי ואוסר בכל שהו כיש באיקור דדבקן בא״ח דבגוגלא
סקילו׳ אע״ג דלא הקילו בתחילה עדות כ״ל בקוף עדות כדאיתא בבכורות
מכל מקום יש לחקל עפי משאר איקורין באיקור דדבקן כיון דמדלאוריי״תא מהכי
תחילה עדות זה לגמרי ואין לריך לומר בחיים אלין לפס קוף אלינו לאיקור לכ״ע
כי אם לכתחילה וכן מוכח פ׳ גיד הנשה גבי בשר שנתעלם מן העין דלי
אית לי׳ קיומן בנות הרי וכן עקקו כל המקוקים בשבר ובלבד לו שהולא
על ידי גוי בהכי הרי קיומן מהני אע״ג דלקמן מקום שאין בה אחר הוא מכל מקום כיון דמן
הסוגים ולולי מה שמכינו לקיומן לבד מה שעשה שהתיר כחנו פ׳ הלקח
אלנים דמלי דקאמר קיומי׳ פירושו ר׳ מונבש הכא אפי׳ בחיים אלין ל״ש
בלריכו קיומי׳ מונבשים ואין אני כללי לחלוק ומ״מ דבריהם ל״ע לדע״ל
דברי מוכרחים ובשבר הלרים שהבאתי אליקור בבילה ומכ״ל לחלק בין איקור
זה לאיקור ל״ש כיון דחלאוריי״תא מדמי לחו להלדי דהא מלות אין ב״כ כ״ל
איקור לחו ואפ״ה אמר בעובדא דר״ל דקי׳ לאוריי״תא מדהתיר בקי׳
ומלי קונים דילמא איקור לחו אמרי׳ הכי קמנעינא לן בב״מ באיקור ל״ש
כדאיתא התם בהדיא אבל ש״מ מין הם וא״כ אם איקור ל״ש הים אסור
אפי׳ באיקור דבקן הים איקור בבילה ומכ״ל לחלק ול״ע מ״מ מעמיס
הראשונים כלעיל להתיר כ״ש בהנאתן אם איקור בבילה ומכ״ל לחלק בין איקור
ל״ש לאיסור דבדרך המזק אלא ואין לרבות חומרות כאלו בעובדא ומ״מ
דברי בע״לין עד שיסיכמו עמי בעלי הראיה המומחים שבדוריכו ואם לאו
דברי בע״לין כאם הלעיר שעיכא דאביריי יוסע בן נא״ל מהכ״ר יוסף זלה״ם :

(כאן בכתוב תשובה מהגאון מהור״ר יואל ז״ל שהכיים עם הגאון המחבר בהתיר אך שהומתה תשובתו מעוגה שראיתי שבבר בהפשובה בית הלוי בקי׳ ק״ד ע״ט) :

שאלה ח

מעלה יהודי אחד הלך מעיר ק״ק ביק״מין לעדיכות מחז״ל
עם יין שרף למכור כמנהג ק״ק ההיא ליפא ולימן בעדיכי
הכ״ל וכשהגיע בדרך ולא חזר ונעשה לי׳ בהיות יהודים אחרים מעיק״ק הכ״ל
בעיר לי׳ מחדינה הכ״ל אלא אחריהם הרין לי׳ פתחון ונאל אותם כלום חסר
לכם יהודי לי׳ והשיבו לו אליהם יודעים אתר לכם שקום לי׳ עם עגלה בא עד
סמוך לחלילו והיה קשור בעגלה יהודי הרוג לי׳ ונעלתיו וקבלתיו בבגדיו אם
תחבו לי כך ממון אבא לכם הסרות ושיהודים הדיינו הדבר לק״ק הכ״ל ונלאה
להפרין בהשתלות ומעתך הדבר ג׳ ימים עכ״פ ואחר הסשתלות הראה לסם
הרוג קנוד ונעליהו ולא הביריהו בעצלותו כ״ש בק״ו זקן אלו : ועוד שעירו
והבירוהו קלסם בעובדא שקיבין בשוויי״ר שהיתה לו בגופו אלא בחרפה
בחיין ומהכה מעלילות שהיתה בחיין לחדשים בחתים לאחר הכחול
לבע שקורין לאזיי״ר בדרך מכה זו לשהתות לאחר שיתה לעולה זו כמו
שמעדין אכשים : עוד יש קיומן בגופו מבגל עקוש שהיה לו בחיין : ועוד יש
בוים מעיתין לפי חומם עמה כלם מה לעבות בחתם יהודי הכ״ל לי מכיל
להכתה לו לאו וקלתה הבירו על הקרוהיו ומעלליו הראה אלאו יום אחד
מקודש קול הבירם המבואר הכל בעובדא ז״ל שבבגם ע״ז :

תשובה

אם בחנו להתיר הראה מעשה הקיומן אל המכה שהיתה לו
בחיין ולאו בחכה זו קיומן לזמן קול הבריגה ומלאו מכה
זו בחומו מקום שהלהו בחיין אף אם כאמר כי מכה כזו הרי ר׳ מונבש
לאע״ג דבלתי קבק אלא המ״ל עלמו קשה לומר שהיא ר׳ מונבש דאשיתא
דכה״מ מכיאה מוכא בתשובה הרבה ש״ם לכם מוכחא ל״ל בזו אלא כתרבאה
מדיון לפילו אם כתרבאה ובאמר דוקא ובלבד דוקא בעקומה שהיתה לחין לקמוך
מ״ז דעיכה לא החיר בעל מ״ה ז״ל בקי׳ הלים אלא שהיתה לו עין אחת עוכה
וחמומי ומלאוהו עין יבא אבא ובלבי עד קמוך לפס כזה וודאי מונבש שבמונבשים
הוא דלא שבישא הכ״ג ועוד יש כאן קיומי׳ הרבה ובבר כתב הרב מהרי״ל דוד
כ״ן ז״ל בית הבי דבבי קיומי׳ הרי קיומן מונבש שבמונבשים הם לי׳ ימים כתבתי
(לעיל בס״ו ז׳) הכראה דלא אליבא הרב בל בעל מ״ה שכתב בכתבו ר״כ״ל דאפי׳
ר׳ שיכים אליהו מונבשים איכם כלום הבתם מייבי בע״א דהרי יהוא שים ב׳
מיכי קיומי׳ לי׳ אליון מונבשין בכל בנון אריך ובון דאמרינן בגמרא שאפילו אם
קיומן לאוריי״תא לא קמכינן ע״ז כראיתא בב״מ ובקוף פ׳ בתרא דיבמות : ועוד
יש קיומין מונבשין קלת שמתזיכין אבילה עלים ובהא מקפקא בתלמודא לי
קיומין לאוריי״תא בהתיר אמה ע״ז לו לאו ופקיקי הפ״קי׳ לחומי׳ דקי׳ דדבקן :
ועוד יש מונבש שבמונבשין אחרי לי׳ ר׳ דדבקן קמכינן עליהו כמבואר בכל
בפוקקי וא״כ הרב בעל ת״ה קלי׳ על קיומין אליהם מונבשים כלל לאדון ובון
ובעבודה מונבשין לחלק בינוני כמבואר בב דבריו בהדיא ומזה מיייבי הרמב״ם
ז״ל והרא״ש ז״ל בהבי׳ שם ופשיטי׳ דקיומין כאלו אבי״ אמ״ה לא קמכינן עליהם
דמליין בכלם ובקבלו ובאלו אבמה ל״ש׳ אבל קיומין מונבשין קלת כעובדי
דמהרי״ל כיון שהיה לו רוחם ובקמוניות שהיו בנוף ובשיעה שמזיכין אבילה
עלים ודאי הרי קיומין הרי לו אבל הוא מונבש שבמונבשין והעבה מכבעת
לחם ר׳ מונבש נמוד לי׳ שכיכן עלים לא שכים ובשיעה דהא לא שכים מיהו
כל

כל זה אלו היתה המכה במראיתה כמו בחייו אבל מכה זו שנשתנה מראיתה אין לסמוך עליה דמאן לימא לן דהרוג זה בחייו היתה מראה מכה זו כמו המראה שראו הם דילמא היה לה מראה אחרת דכ"ע לא פליגי בגמ' אלא אי שומא עשוי' להשתנות לאח"מ וכ"ל שיש לה מראה הראשון שראו באדם אי בחייו ופליגי אי אמרינן שמא אדם אחר הוא ונשתנית השומא ובחייו לא היתה כן אבל אי השומא אין לה מראה שראו באדם אחר פשיטא דליכא מאן דפליג דלא סמכינן עליה דהא לאו היינו המראה שראו בו ואע"פ שלפי דברי העולם כל מכה משתנית למראה זו מ"מ בחיים אין לכל המכות מראות שוות ואפילו מורסות מהן אדומות מהן שחורות או כמראה הסמוך ואכ"ל כאן שיש נקבים סביבות המכה ומאן לימא לן שזהו המורסות קטנות שהיו בחייו סביב המכה ומ"מ נראה דלענ"ד דאין לסמוך עליה מ"מ אין הוכחה מזה לומר דודאי אדם אחר הוא ולא נסמוך אסי' אחר בגופו אף כי סי' מובהק הוא כמ"ש בע"ה כיון דדרך מכה להשתנות לסימנים כאלו דלענ"ד לפי דעתי זהו טעמא של הר"ן בההיא עובדא דמייתי מאלקי' שלא התיר האשה מטעם הסי' שהיה לו סי' בראשו ועוד סי' בזרוע ובתשובת הר"ן שבדפוס כתב שהיה לו סי' מובהק בזרוע וא"כ אין לומ' כמ"ש הב"י ז"ל שהסי' לא היו מובהקים דמה לו להזכיר מובהק כיון דאיכו כלום ותופס לכיך לפרש דבריו · ועוד שכבר כתבתי בשם מהרד"ך דב' סי' הוי סי' מובהק וא"כ היינו מוכרחים לומר דקיימי דהסי' הר"ן מיירי שהיו סימנים שא"מ כלל כמו חוורי וסומקי וא"כ פשיטא דלא שייך למקרי סי"מ דלענ"ד דבגמרא קרו לטעמים לסי' אבידה סי"מ וכמ"ש הרב המגיד ז"ל פי"ג מה' גזילה מ"מ לסי' שא"מ לא קרי מובהק כמ"ש הרב זה שם ואם היה הר"ן חולק על מהרד"ך לא הוי שתיק הב"י לכתוב כן שהביא שניהם גם אין לחלק דע"כ לא קאמר מהרד"ך אלא כשהסימנים קרובים זה לזה כעובדא דידיה שהיה האצבע מעט עקום ורושם בידו עליו וכמדשמע לשונו קצת דזה איכו שהרי כתב דמה שהכירו אע"פ שיש סי' בגופו ובכליו פירושו או בכליו משמע דס"ל דאם היו סימנים בשניהם סמכינן עלייהו אפי' בגוף ובכלים וכ"ש גוף וגוף דלענ"ד דבה"ג כתב דלא מצרפינן סי' כלים לשאר אומדנות אפשר דלאומדנות לא מצרפינן כדמייתי ראיה שם אבל לסי' הגוף מצרפינן ואפי' אם נאמר דאין לחלוק היינו לסברא דידיה דקי"ל דחיישינן לשאלה וחו משמע נמורה כמ"ש שם בהדיא אבל מהרד"ך לא חיים לשאלה וכמו שהארכתי ת"ל בתשובה אחת לתוכיח הרבה דלא חיישינן לשאלה ואפשר דסי' דהר"ן היה א' סי' מובהק קצת והשני א"מ כלל וזה דוחק קצת ע"כ נראה דהטעם דלא סמיך עלייהו הר"ן משום דכיון דכתב שם דמי"מון מאליקי' לא חזיה בשעתיה ומסתמא אין לתלות ולומר דבשעה שנפלט ראוהו מיד ליותר מלוי שהה יותר משעה א' · ועוד שהוי חעיד שים כמו שלש ימים שפלטוהו המים כמבואר שכל בתשובתו והרב ס"ל דכי שהא שעה א' בעלותו מן המים ודאי תפח כמ"ש בתשובה אחרת שהביא הב"י א"כ אין לסמוך שוב אפי' אף אם מובהקי' כיון שודאי תפח ולורת מי"מון נשארה עליה ודאי אין זה מי"מון כיון שתפח היתה לורת מימון משתנית א"ו אדם אחר הוא ונשתנית לורתו ללורת מימון וכיולא בזה כתב הריב"ש ז"ל סי' שע"ז וכ"ל ברור שזהו טעמו של הר"ן ולפע"ד משום דלמ"ד שודאי כתפח אם ידעינן דלא חזיה בשעתי' דאין לסמוך אפי' אסי' מובהק דאכן אסהדי שאיכו אותו איש דלענ"ד דסי"מ הוי כעדים היינו משום דלא שכיח שיהיו שני בני אדם שוין בסי' זה ומ"מ לא אמרינן דאין שום אדם בעולם שיהיה לו סי' כזה דאפשר דאתרמי אלא דלא שכיח וכיון דהספיחה סותרת עדות הסי' אמרינן אפשר דאיתרמי אדם אחר אבל בנדון דידן דאין כאן ברור גמור דאפשר דמראה מכה זו היתה כמראה שראו הם ועתה כשהכית בדרך מכה שמשתנית לאחר מיתה אם יש סימן מובהק אמרינן דודאי כשהכית לפ"ז הכוונה תיכף לקושיא גדולה לענ"ד הא דאמרינן פרק האשה שלום בשכנו שני ת"ח שהתיר רבי כשותים ע"ם נשים ומוקים לה כגון דאמרי אסיקנהו קטן וחזינא לאלתר וקאמר סימנים כו' ופי' התו' דבשהאה אחר שעלאהו מיתפח תפח עוד כתבו דמאי דבעינן סי' ולא מהני בטביעות עין משום דאמרי בדדמי ובדבר מועט יאמרו שאלו בעליהן של אלו עוד כתבו דלמ"ד סימן דרבנן צ"ל דסימן אלו הם סי"מ דהוא דאורייתא וא"כ תימא גדולה א"כ למה לי חזינהו לאלתר הא אפילו מתפח תפח מ"מ נסמוך אסי"מ דהא בסי"מ מעידין אפילו לאחר כמה שנים כמבואר בכל הפוסקים וראיתי במרדכי שהקשה על סוגיא זו קושיות אחרות ותירץ בשם ר"י ז"ל דמאי דקאמר וקאמרי סי' פירושו אי נמי דקאמרי סימן ר"ל אפילו לא ראהו לאלתר ולא בעינן סי' אלא אי לא חזינהו לאלתר והתו' כתבו דאין לשאמינן בט"ע משום דאמרי בדדמי כמש"ל בשמם וכ"כ אח"כ בשם ר"ח ז"ל ותמהו אנו משיאין נמי בני אדם ע"י ט"ע ותירצו שם ע"ש וכ"כ הרא"ש ז"ל בשם ר"י ז"ל ובשם הרמ"ה ז"ל דהא דבעי' הכא סי' ולא סגי בט"ע משום דלאו הטביעה ואמרו בדדמי וכתב ג"כ בשם ר"ח דאין משיאין בט"ע וכל אלו שלא כדברי המרדכי וכ"כ הטור ז"ל וא"כ ל"ע מה שהקשיתי ודברי הרא"ש ושאר פוסקי' יש ליישב דס"ל כאידך פירושי' דתוס' דמיירי בסימן שא"מ ומיירי בסי' עם ט"ע וא"כ מש"ה בעינן חזינהו לאלתר אבל לדברי התוס' קשיא · ולפי מ"ש נוכל ליישב דס"ל דודאי תפח כדמשמע לשון הסוגי שכתבו שהוא מתפח אם שהא אחר העליה וא"כ י"ל דס"ל לתלמודא דהכמים שהעידו גם על ט"ע וסי' וא"כ אי לאו לאלתר לא סמכינן אסי' דכיון דלא אשתני ודאי לאו איהו הוא ואע"ג דמאי תלמודי' לאוקמי דלא אסהידו אט"ע מ"מ תלמודא האי דינא קמ"ל דאי מסהדי גם אט"ע לא סמכינן אסי' אא"כ אמרי חזינהו לאלתר · ומ"כ י"ל בלא"ה כן לדברי תו' שהקשו על מה שנהגו עכשיו להתיר נשי בני אדם בלא סי' ותירצו דאפשר דמתניתין מיירי כשנפתחה קצת לורת פניהם וכו' וא"כ תקשי מאי דוחקא דתלמודא לאוקמיה עובדא בהכי לוקמיה בגופים שלם ואמרי אסיקנהו קמי' וחזינא לאלתר או אפילו אחר כמה ימים כמ"ש הם ז"ל דגופו שלם אפילו אחר כמה ימים שרי וכמ"ש לקמן בע"ה דהא הפשטן דלא לפשוט מההיא עובדא סי"ד דמיירי שראו הנשים שמצאו לא שראו שהעלום כמ"ש התו' לפני זה וא"כ ליפני דמיירי שראו גם ההעלאה אלא ע"כ צ"ל דתלמודא לרווחא דמילתא קאמר כמ"ש וכיולא בזה כתב הריב"ש ז"ל סימן שע"ז על האי עובדא דלרווחא דמילתא קאמר תלמודא הכי מטעם קושיא אחרת גם אפשר לומר דתלמודא ידע שעובדא הכי הוי וזולת זה לענ"ד צ"ע ליישב הקושיא הנ"ל

ואם באנו להתיר האשה מעדותו של כמר יעקב בר אברהם שהעי' שהכירו בפ"ע לסברת ר"ת ז"ל שהכי דאם אין חבול בפניו מעידים עליו אפי' לאחר כמה ימי' הלא נחלקו עליו האחרונים ואע"פ שהעידו האחר והרא"ש ז"ל בפי האשה שלום שנהגו להתיר נשי ב"א בפ"ע בלא סימן ומשמע מדברי הסמ"ד ז"ל בפי' ר"ם שנשא ונתן איך נהגו ומשמע דסמכינן אמנהג זה מ"מ מאן לימא לן דהמנהג הוא אפילו לאחר כמה ימים דאע"פי שהם כתבו דשריא אפי' לאחר כמה ימי' היינו דס"ל כסברת ר"ת דבגופו שלם מעידין לאחר כמה ימים כמ"ש שם בשמו וא"כ למאי דנהגו להתיר בט"ע בגופו שלם א"כ אפילו לאחר כמה ימים שהיא לדברי ר"ת אין חילוק בין לאלתר לאחר כמה ימים בגופו שלם ודבר זה הם מדברי עצמם דהם ס"ל כר"ת לא שהעידו שהמנהג כן הוא וא"כ כיון דלא ברור לן המנהג כמות לדברי אחרונים דפליגי אר"ת גם דברי הרא"ש ז"ל יש לפרשם כן ואכ"ל שאין ממש בעדותו של כמר יעקב בר ילחק וילחק בהר"ר קלונימו' שהעידו עליו מחמ' זקנו וביולי ואין לאחרי' בדברי' הפשוטי' :

ואם באנו להתיר מחמת המעידים על כליו וסוסיו ועגלה וסחורותיו ומפלפליו דלא מבעיי' לשיטתי דלא חיישי' לשאלה כמו שהארכתי בתשובתי להרבה חכמים בתשובתי להרבה חכמי הדור וזכיתי ששמעתי כי הגאון המופלג מהור"ר ליב מפראג זלה"ה האריך ג"כ בזה דלא חיישינן לשאלי' ונתאמן בזה והגידו לי כי ברור דברים זכיתי לכוין דעתו ז"ל אלא אפילו לדעת החולקים וס"ל דחיישינן לשאלה כה"ג ודאי לא חיישינן שהם דברים שאין דרכן להשאילן בלא ספק כגון סחורות דלא שייכו בהו שאלה וכן סוס ועגלה בדרך לפי דעתי לא יעלה על דעת שום חכם לומר שהשאילן את הכל לאחרים וביחוד לעדותו של כמר מישל שראה אותו סמוך לערב יום ב' בכל הדברים הללו והפריץ מלאו למחר ביום ג' א"כ צ"ל שפגעו אדם בדרך ופשט את בגדיו והשאילו לו עם הסוס ועגלה וכל אשר לו ובלתי ספק שמחמיר בסברא כזו עתיד ליתן את הדין וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בתשובתו שכל שמחמיר ודורש וחוקר בדברים אלו לא יפה הוא עושה ואין רוח חכמים נוחה הימנו דבעיגונ' הקילו וכאן אין כאן קולא כ"א עדות ברור · ואם באנו לומר דנחוש למכירי' כמו שהשיב לי גאון א' מחכמי הדור כבר זה ימים רבים על תשובתי הנ"ל שאלתי לו והא קרוב קלת יותר שמא מכר הסוס ועגל' וסחורותיו לאחר ובגדיו השאילו לו דהיינו השופלייא שלו וקפליו"ש שעל זה יש ט"ע אבל הבתי שוקיי' בלא שאלה איכו כלום דאין בהם אלא סימנים שא"מ אלא סימני אבידה וקי"ל סימן לאו דאורייתא ושיבא דלאו סי"מ לגמרי הוא מה שהיו קרועים קלת והסתחך מן הכלד הוא א"כ ניחוש לזה ע"ז אני אומר אף כי לדעתי גם זה חשש רחוק ואין הדרך כן שזה השאיל וזה מכר ואיהו ערק ואזיל לעלמא מ"מ ללמוד במקום אחר אומר אני דאפילו אי חיישינן לשאלה מ"מ למכירה לא חיישינן · ולאו' לזה הא דפריך בב"מ אהא דמשני כליו דחיישינן לשאלה אי חיישינן לשאלה חמור בסימן אוכף היכי מהדרינן ניחוש לשאלה פירוי' ושמא האוכף שלו וחמור של אחר ומשני לא משאלי אינשי אוכפא דמסקב ליה לחמרא וא"כ קשה דמ"מ ניחוש למכירה שמא מכר האוכף והחמור שהיה הכל שלו בתחילה ומכר לאחרי' וכן קשה על כל דבר היכי מהדרינן בסימן ואפילו בעדים ניחוש למכירה דהא אפי' אי סי' דרבנן מ"מ בעדים מהדרינן כדמשני לעיל אימא בעדי אוכף וכמ' דוכתיה התם בגמרא כיון דהתלמוד פריך דניחוש לשאלה גם במתן א"כ תקשי · ואין לתרץ דהכי לא חיישי' למכירי' דאם איתי' דמכר א"כ כיון שמכריזין על האבידה למה לא בא הלוקח וכן גם הוא סימן באוכף או בשמלה ושאר דברי' ולא אמרי' דלא שמע הכרוז וכן משמ' קלת סבר"ו בדברי הרמ"ה ז"ל בש"מ סי' ק"ס ואין להאריך יותר דאי פריך"א משאל' דניחוש להאי שמא האוכף שלו יודע הסי' משא"כ זה ששאל א"י הסי' כיון שא"ם ולא השאילו כ"א לפי שעה ואינו מדקדק בו משא"כ הלוקח כיון שהוא שלו הוא בו כמו המוכר ולא חיישינן שמא לא שבעתו עיניו עדיין · ועוד בשאלה שמא השואל אין לו סי' בחמור כשמא דכולי שמעתתא דמיירי שיש לו סי' באוכף ולא בחמור וא"כ מה לו ליתן סי' באוכף כיון שאין האוכף שלו משא"כ שהשואל נותן סימן באוכף שהאוכף שלו ואם לא יחזירו לו החמור יחזירו לו האוכף לפחות משא"כ בלוקח לא שייך לומר כן שגם הוא האוכף שלו מ"מ תינח בסי' אבל בעדים האיך מהדרינן דילמא לאחי אית ליה סהדי דהוא דיליה ולהאי לית ליה סהדי דזבנה דאם באת לומר דמסתמא לכ"ע איכא סהדי דהוי דיליה א"כ הדרא קושיא לדוכתיה דמאי פריך משאלה התם נמי נימא אם איתא דהחמור של אחר הוא למה לא הביא עדיו ולא"ת שאין עדיו כאן א"כ גם כשזה הביא עדיו נימא שזה עדיו בכאן וזה אין עדיו בכאן וזה דבר שאין לו שחר ולומר כשזה יש לו עדים גם אחר יש לו עדים הא לאו הכי אמרינן דילמא אין כאן עדים לשום אדם אלא ע"כ לעולם אמרינן שמא אין כאן עדים או מתו או הלכו למ"ה · גם אין לומר דהאי סוגיא קיימא אי סי' דאורייתא וחיישינן לשאלה ולהאי סוגיא אין ה"נ דלא מהדרינן בעדים מטעם מכירה כמ"ש אלא בסי"מ טעמי' שכתבתי לעיל דהם ליכא למיחש למכירה כיון שאין האחר נותן סי' והא דמשני לעיל בעדי אוכף היינו אי סי' דרבנן ולהאי ליכא לא חיישינן לשאלה ולא למכירה א"כ זכינו לדין דליכא דסי' דרבנן לא חיישינן לשאלה ואכן הא קי"ל דסי' דרבנן ואם כן ליכא למיחש למידי · ועוד דזה איכו דפשיטא דלכולי תלמודא מהדרינן בעדים וכי ליכא בארעא

וגיולא

www.daat.ac.il * דעת - אתר לימודי יהדות ורוח

זגיולה בשמי שמיה דלספי׳ אי ס״י דרבנן מהדרינן בעדים כ״ם אי ס״י דאורייתא וכמ״ש כל הפוסקים דמהדרינן בעדים אע״ג דקי״ל ס״י דרבנן ע״כ נראה דלמכירה מכ״ע לא חיישינן וטעמא רבה איכא לחלק דלאמרינן אוקי ממונא בחזקת מריה משא״כ שאלה נשאר עדיין בחזקתו ומאן דלא חיים לשאלה דקי״ל דאוקי לגמרי אחזקתיה ולא ילאו מעולם מתחת ידו ובזה נתיישב ג״כ מאי שטעם הכם אי׳ לדמות חשבא דשאלה זו למאי דאמרינן בדיני ממונות דבדברים שעשוין להשאיל ולהשכיר חיישינן לשאלה ומה הביא ראיה דחיישינן לשאלה גם הכא וטעות הוא בידו דהתם שהחפץ ביד אחר וטוען שלקחו אמרינן אדרבה שמא השאילו לו כיון שעכ״פ ילא מתחת ידי בעלים אלא דלא ידעינן אם במכירי׳ אם בשאלי׳ אמרינן שמא בשאלי׳ אבל הכא מאן לימא לן שילא מעולם מתחת ידו לא בשאילי׳ ולא במכירי׳ אדרבי׳ משם ראיי׳ דהא דאמרינן דבשאלי׳ אתי לידי׳ לא במכירי׳ מטעם דאוקי ממונא בחזקת מריה וא״כ לא חיישינן אפי׳ לשאלה דאמרי׳ אוקי אחזקתי׳ ולא ילא מעולם מתחת ידו דהא אפי׳ התם דילא עכ״פ מחזקתו אמרינן מ״מ דלא ילא לגמרי מחזקת בעלים הראשונים אלא בשאלי׳ ילא מתחת ידם כ״ש הכא דלא חזינן שילא מתחת ידו למה נאמר דילא מחזקתו כלל · ותדע דהא בגמרא איכא לישנא דלא חיים לשאלי׳ כמ״ש התו׳ וכולי לישנא לרבא קיימי וא״כ קשה דהא רבא חיים לשאלה דהא אפיק זוגא דסרבלא וספרא דאגדתא מיתמי כדאיתא פ׳ המקבל ופ׳ כל הנשבעין ופ׳ חזקת ודוחק לאוקמא הא דלא חיישינן לשאלי׳ מיירי בדברים שאינן עשויין להשאיל דבדברים שאין דרכן לכ״ע לא חיישינן לשאלי׳ כמ״ש רש״י ז״ל והתו׳ שם אלא מיירי בדברים שדרכן להשאיל ואפ״ה למד לישנא לא חיישינן אלא ע״כ ראיי׳ של שבוש הוא וזה תשובי׳ להחכם הנ״ל דסיים למכירי׳ דהא גבי דיני ממונות לא חיישינן למכירי׳ אע״ג דילא מתחת אחר וכ״ש הכא למה ניחוש למכירי׳ אבל מאי שיש לחוש בנדון זה הוא מחמת שההרוג לא היה רק קשור בעגלי׳ הבא׳ למכר הפריץ וא״כ יש לחוש שמא איש אחר נתלווה אליו בדרך והרגוהו והכליו שעליו לבד הם מושאלין מאיש הנאבד בעלה של העגונה והוא ערק ואזיל לעלמא אע״פ שחששא רחוקי׳ היא מ״מ כבר כתב בעל ת״ה סי׳ קס״א בפסקיו דלא סמכינן אאומדנא ללרף אליהם סימני בלים אף כי אני איני חוש׳ לשאלי׳ דעתי בטלי׳ נגד רבותי החולקים עלי :

ע״ב כראי׳ להתיר׳ מטעם המעידין מפי הגוים המסיחין לפי תומם אע״פ שיש לדון גם בזה כי על עדותו של נמר משה בהר״ר מאיר ועל עדותו הראשון של נמר יואל בהר״ר ישראל שמואל כ״ץ אני מגמגם מאוד להתיר׳ ע״ז כיון שלא הזכיר הגוי שמו כ״א יודי מעיקעין וכהי שמלד העדות בעלמו שני בהכי כדמוכח בתשובות מיימוני״ הסייכי׳ לספר נשים שהתיר מהר״ם ז״ל וז״ל אמנם אחר שהגוי לא העיד בפי׳ פלוני נהרג אלא אמר היהודי מעיר פלוני יצדק שלא ילא מאות׳ העיר שום יהודי הדר שם שלא חזר כ״א זה דלפי׳ לרבא וכו׳ הכא חיים כיון שלא הזכיר שמו כו׳ הרי בפיר׳ שאם אמר יהודי מעיר פלוני אם מחפשין ואינו חסר כ״א זה שריא וכן השיב הב״י ז״ל על ההיא תשובי׳ שמלאו בשם הרמב״ם ז״ל שהתיר ע״פ גויה שהסיחי׳ ל״ת שהעידי׳ על דמותו ותמה בדבר שהוא סותר למ״ש בפסקיו והשיב חד שינויא א״כ שלא חסר יהודי בעכו כ״א זה עכ״ל וא״ע שהרמב״ם בספרו כ׳ ילא עמנו מעיר פלונית מחפשין באותה העיר כו׳ משמע משום שילא עמו ואנחנו יודעים דבר זה משמע קצת דאם אמר שילא מעיר פלוני ולא אמר עמנו חיישינן לאחר י״ל שאני התם דלא אמר היהודי מעיר פלוני שזה משמע הדר שם אלא אומר שילא מעיר פלונית ואיכא למימר דלא הוא בלבד ילא דכמה ארחי ופרחי הנוסעים דרך העיר ויולאין משם אבל אם אמר היהודי מעיר פלונית נראה דלא פליג הרמב״ם דשרי אלא מה שיש לפקפק כיון שלא הזכיר הגוי שמו איכא למיחש שאומר מאומד יען כי היהודים שהלכו אחר ההרוג הי״ד מלאוהו כן עם קשורות כאלו וחביות יין שרף שאינו מלא ואיכא למימר דאמר בדדמי כיון שיהודיי מעיקעיין הלכו אחריו ומלאוהו כן הוא אומר שנהרג יודי מעיקעיין דאפי׳ בעי״א חיישינן דאמר בדדמי ולרב אלפס ז״ל אפי׳ בתרי סהדי כ״ש כה״ג דאיכא בדדמי טפי לענ״ד ולא דמי לתשובות מהר״ם הנ״ל דכתב אע״פ שהקרובים היו מחפשין אותו מ״מ כיון שלא שאלו לאותו הגוי הוי מסיח ל״ת התם שאני שעדיין לא נמלא שום הרוג אלא שהיו מחפשין אדם אחד וגוי מסיח ל״ת שנהרג אותו אדם ולא שאלוהו ובודאי לא היה משקר כיון שאין יודעין אם נהרג אם לאו אלא שנאבד להם והוא אומר נהרג ליכא למימר בדדמי דלמה יאמר שנהרג ובמה יש לטעות שמא הלך או מת ואין כונת מהר״ם כ״א דלא הוי מספו׳ כבאי׳ כמבואר שם אבל בדדמי ליכא למימר התם דאין לנו במה לתלות כמ״ש אבל כאן שמלאו יהודי נהרג עם קשורות כאלו ויהודים מעוק״עין הוליכהו איכא למיחש שמא מקר׳ זה הוא מספר ואומר בדדמי שודאי יודי מעוק״עין הי׳ כיון שאנשי אות׳ עיר חפשוהו ומלאוהו והוליכהו לעירו וכיון׳ שהוא אומר שמלאוהו ואת השקץ לא מלאו זה המעשי׳ והענין שמלאהו היהודי · ואע״פ שכי׳ מהר״ם והביא ראי׳ מכל מל״ת דכיוני׳ לכמה חששות כמ״ש שם א״כ ה״נ נימא הכי דכיוני׳ בכל מל״ת שמא אמר בדדמי מ״מ לבי נוקפי דהכא שאני שמקרי׳ שיש לתלות בו היא לפנינו והדעת נוטי׳ לומר כן דוגמות שכתב ת״ה ז״ל בסי׳ כ״מ שאם ילא הקול שטבע ובחור א׳ כתב לחבירו דרך התלוננות שמת אין סומכין ע״ז אע״פ שלא הזכיר שטביעי׳ דשמא כתב זה מחמת הקול שלא שמע מעליתו ולענ״ד כ״ש בנ״ד ואפשר לפ״ז דאפי׳ על אלו המעידים שהגוי הזכיר שמו אין לסמוך כיון שהקול ילא שנהרג פלוני יען כי מלאו אלו סימנים כאלו ובעיני העולם ברור שזהו ואמרי הוא שמת ומדינא לא סמכינן ע״ז והוי ממש כנדון דת״ה כמים שאין להם סוף יען שבעיני העולם מה הוא ודאי לכן לא סמכינן אעדות אפי׳ אם מעיד שמת סתם וע״כ לבעל ת״ה כי היכי דלא תקשי אדידיי׳ תשובות מהר״ם הנ״ל ל״ל כמ״ש לעיל לחלק ביניהם וכ״כ מהרמא״י ז״ל בהדי״א דלאו דוקא כנדון דת״ה אלא כדומי׳ לזה נמי אם קול ילא שמת ובנ״ד ילא הקול פשוט וכל העם מעידין ויגידון כי זה הוא וגם מתשובת מהרי״ק ז״ל בסי׳ קכ״א שהביא ראי׳ מתשובת מהר״ם הנ״ל נראה שאין ראיה לנע״ד משמע דעובדא הכי הוי שהגוים היו רודפים לתפו׳ גוי רולח שהרג יהודי א׳ ונתעורר גוי א׳ ואמר שזהו הרולח שהרג יודי פלוני׳ והרודפים הגידו מפי הגוי וא״כ התם אע״ג שגם יהודים רדפו כדאיתא התם מ״מ משמע שלא רדפו כ״א לנקום דם יודי השפוך קתם והגוי נתעורר ואמר פלוני ודאי מסיח לפי תומו גמור הוא אלא דמספקא להו אם הגוים הרודפים דמסהדי מפי הגוי הוו ל״ת שכבר הגיד להם השופט כדאיתא שם והאי כתב דליכא למיח׳ וכ״ז איני ענין לנ״ד דאיכא למתלי׳ שהלותייהו במקרי׳ שאירע לפנינו כך ואע״ג שיש להשי׳ שגם בתחלת תשובת מהר״ם ז״ל יש שהגוי אמר שהרוג יהודי שוכב במקום פלוני ואני הייתי מציאו ודלמא אמר הגוי בדדמי שרוא׳ שהקרובים מחפשים זה היהודי א״כ אומר ודאי זה הנהרג מ״מ יש לחלק גם יש לפקפק דלא הוי כאן מל״ת שלא אמרו דברים אחרים עם זה כ״א פלוני נהרג כדעת הר״ן ז״ל : גם על עדותו של הר״ר ליזר הראשון אין לסמוך כלל שהרי לא הזכיר הגוי כ״א שמו ולא שם עירו כלל וא״כ הרא״ש ז״ל שמקיל ודאי יודי בזה דבעובדא דידיי׳ הזכיר העד שמו ושם אביו ולהא ליכא למיחי׳ כולי האי לאחרי מכלייף בן מלוי״ל אבל שמו לבד פשוט שאין לסמוך עליו וכ״כ מהרמא״י ז״ל אע״פ שאומר שעמד אללו זה שלשה שבועות ואנחנו יודעים שזה עמד אללו מ״מ אין לסמוך ע״ז כי כמה לעוו״ק איכא במדיני׳ ושמא גם אחר עמד אללו · וגם על עדותו של נמר יואל כ״ץ יש לפקפק אע״פ שהגידו שגוי קודם שמלאהו ואע״פ שילא הקול שנהרג יודי׳ מ״מ לא נודע מי הוא והוא ממש תשובת מהר״ם מ״מ כיון שהגוי מעיד שמעתי ולא אמר ששמע מפי גוי מל״ת יש מחמירין ואע״ג דאיכא למימר הי״מ היכא שהגוי אומר ששמע מפי גוי אחר אבל שמעתי סתם אפשר ששמע מפי יודים כשרים מ״מ בנ״ד בעי שלא שמע מפי יודים וקשה לסמוך ע״ז ועוד שלא אמר ג״כ דברים אחרים · אבל עדותו השני נראי׳ ברור שיש לסמוך על הגוי כיון שאומר שהוליכו הרולחים השקץ בלו שזה אין לתלות בשום אומדנא שבעולם וזה אין ענין כלל להקול שילא דאיך ידע שהוליכוהו שמא הרגוהו ולא נמלא או שברח זה נראה׳ ודאי שמעיד מעלמו על ענין הברור לו ואע״ג שהגוי מעיד אחר ג׳ ימים כבר כתב מהר״ם בתשובי׳ הנ״ל כיון דאמר פלוני נהרג אפי׳ אחר כמה ימים אמרינן דחזיה בתוך ג׳ ומעיד על דבר ברור · ואם באנו לפקפק בעדותו של ר׳ ליזר לאו׳ לדברי הרמב״ם ז״ל דבעי וקברתי בגוי מל״ת נ״ל בנדון זה מודי הרמב״ם לדברי הפוסקים המפרשים דבריו דלא אמר אלא בגוי שאינו מכירו אבל בגוי המכירו לא ובעדותו של ר״ל נראי׳ שהי׳ מכירו מדקאמר אותו יודי שהי׳ מעיקעין מדידע שהוא מעיקעין הכירו ויש להוכיח סברא זו ולהתיר ממ״נ מהא דכתב בעל ת״ה בפסקיו סי׳ רכ״ג דלא אמר הרמב״ם אלא משום דלא ידעו הגוים אותן אנשים אבל בנ״ד שידע הגוי את לעמל וכו׳ וכן מוכח בתשובות מהר״ם שהתיר ע״י גוי מל״ת אפי׳ בלא קברתיו שהרי אמר הגוי למה אינכם קוברין היודי השוכב בשות: מקום כו׳ משמע שהוא לא קברו כו׳ עכ״ל ותימא והא עובדא דמהר״ם לא הי׳ הגוי מכירו דהא לא קאמר אלא היודי שהוא שוכב שם ובאמלע התשובי׳ יש דאמר היודי מעיר פלונית מ״מ לא הזכיר שמו ומאן לימא לן שהכירו אלא ע״כ כמ״ש כיון שהוא אומר שהוא מעיר פלוני ומנא ידע אלא ע״כ הכירו ואם נאמר דא״כ דכונת מהרי״ ת״ה ז״ל לומר דמהר״ם התיר אפי׳ בלא מכירו ומ״ש הכי מוכח מתשובת מהר״ם נ״ל דלא בעינן וקברתיו א״כ פשיטא דהא אתתא שרי׳ שהרי העיד הרב ז״ל שהמנהג פשוט הוא דלא בעינן וקברתיו וא״כ כיון שע״ז כתב דהמנהג כך א״כ אפי׳ בלא מכירו נהגו כך ובאמת דפשוטן של דברים מראין כך אלא שמדברי מהרמא״י שהביא דעת ת״ה וחולק בין מכירו לשאינו מכירו וכ׳ ע״ז וכן פשוט המנהג ובודאי לא העיד על המנהג נגד ת״ה וא״כ ברור דקי״ל כפירש קמא וא״כ האי אתתא שרי לאנסובי׳ ממ״נ וגם אין נ״ל כלל לתפוס חומרי כל הסברות לענין את זו כמ״ש הריב״ש ז״ל סי׳ ו׳ על כיולא בזה וכיון דלדברי הרמב״ם ז״ל אין לעמוד על דעתו ז״ל שפיר אלא דנקיט עובדא דגמרא א״כ אין להוסיף עליהם כ״א מאי דאיתמר בגמרא לדעתו דהוי דוקא ובמלוק מועט יש להפריסו׳ ועוד דודאי בנדון זה דאיכא שאר אמתלאות ללרף וביחוד דכיונו׳ לשאלת כלום היא חששא רחוקי׳ אחרי שראוהו סמוך ללילי׳ באותן הבגדים ולמחר בהשכמי׳ מלאוהו וא״כ פשט את בגדיו בליל׳ ואחר נתלו׳ לו בליל׳ ונתן לו את בגדיו ודומי׳ למ״ש מהר״מ מפדוא״ם ז״ל שראו אחד בבגדים נטבע בהם ע״ש ולא נתנה תורה לעשות׳ פלסתר ח״ו וביחוד שכל האחרונים תמהים על סברא זו דהרמב״ם ז״ל כמבואר בדבריהם · ועוד יש להתיר׳ מן העדות שהעידי׳ אשתו וע״א על הסימן שהיה לו ברגלו שהיא עלם בפרק התחתון יולא כמו אגוז גדול שלא נמלא כן בכל אדם והיה עקום מחמת זה כמו שהי׳ בחייו ונראה שזהו ממש כמו גבשושית על החוטם דהוי סי׳ מובהק ואפשר דעדיף מיני׳ כיון דאיכא תרתי הרגל עקום וגם גבשושית · ועוד דהוי כמו שומא אבר פלוני כמ״ש לעיל בשם מהרד״ך ז״ל בכן נ״ל להתיר׳ ומובטח אני שגם רבותי בעלי הורא׳ יסכימו להתירה ושלום על דייני ישראל כנאם החותם בנוגה ונותן לא על הלכי׳ למעשה יושע בן לא״א מהר״ר יוסף שליט הגר לע״ע בק״ק טוקטיא״ן :

לית דין לריך בשם דהך איתתא שריא ומותרת לכל אדם מחוץ עדות שהכירו ע״י שינוי שבגופו שהיה לו יתרת גדול כמו אגוז אלל הקנעכיל שברגלו והרי אין לך שינוי גדול מזה ובכן היא מותרת לכל אדם כנאם הקי׳ פתחי׳ בלא״א הר״ר יוסף זלה״ה :

שאלה ט לדוו ליס כבר בחי׳ אהוי׳ הכעלה נודע שמו בישראל ויהודה · לתורה לתעודה · שכבו על ידים למודים ·
ביכנא

www.daat.ac.il * דעת - אתר לימודי יהדות ורוח